

VERDOOF JE MIDDELEN?!

Een evaluatierapport over de ervaring en inzet van het
interventieprogramma Brains4Use in 2014 op de locatie
Eefde van Intermetzo

Mei, 2015

Afstudeeronderzoek in opdracht van Intermetzo, interventieprogramma Brains4Use

Opdrachtgever: A. van den Berg

Opleiding: Sociaal Pedagogische Hulpverlening

Afstudeerbegeleider: P. Pols

Beoordelaar: K. van Ieperen-Schelhaas

Daniëlle Kok en Ellen Soorsma

VERDOOF JE MIDDELEN?!

Een evaluatierapport over de ervaring en inzet van het
interventieprogramma Brains4Use in 2014 op de locatie
Eefde van Intermetzo

Afstudeeronderzoek

Verdoof je middelen?!

Een evaluatie rapport over de ervaring en inzet van het interventieprogramma Brains4Use in 2014 op de locatie Eefde van Intermetzo

Mei 2015

Afstudeeronderzoekers

Daniëlle Kok – 100320

Ellen Soorsma – 120957

Opdrachtgever

Intermetzo (voorheen LSG-Rentray) – Interventieprogramma Brains4Use

Bachelor

Sociaal Pedagogisch Hulpverlening

Christelijke Hogeschool Ede

Begeleiders

Angela van den Berg – Brains4Use

Pieter Pols – Christelijke Hogeschool Ede

Eerste beoordelaar

Karlan van Ieperen – Schelhaas

© 2015 Christelijke Hogeschool Ede

Alle rechten zijn voorbehouden. Niets uit dit onderzoeksrapport mag worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opname of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de afstudeeronderzoekers.

Turn
I wish
into
I will

("Motivatie quote")

Inhoudsopgave

SAMENVATTING	7
DANK- EN VOORWOORD	9
HOOFDSTUK 1: METHODOLOGIE	10
1.1 INLEIDING	10
1.2 CONTEXT EN ACHTERGROND VAN HET PROJECT	10
1.2.1 INTERVENTIEPROGRAMMA BRAINS4USE	10
1.2.2 ORGANISATIE INTERMETZO	11
1.2.3 PROBLEEMANALYSE	12
1.2.4 AFBAKENING	12
1.3 VRAAGSTELLING	12
1.3.1 HOOFDVRAAG	12
1.3.2 DEELVRAGEN	12
1.4 VERANTWOORDING ONDERZOEKSMETHODEN	13
1.4.1 BESCHRIJVING ONDERZOEKSMETHODEN	13
1.4.2 TOEPASSING ONDERZOEKSMETHODEN	14
1.4.3 RISICO-INVENTARISATIE	15
1.5 DOELSTELLING	16
1.5.2 DOELGROEP	16
1.5.3 PRODUCT	17
1.5.4 VERWACHTE RESULTATEN	17
1.6 SAMENVATTING	17
HOOFDSTUK 2: WAAR BESTAAT HET INTERVENTIEPROGRAMMA BRAINS4USE (2009) UIT?	19
2.1 INLEIDING	19
2.2 ACHTERGROND	19
2.3 DE OPZET VAN HET INTERVENTIEPROGRAMMA BRAINS4USE (2009)	20
2.4 INSTRUMENTEN EN METHODEN	22
2.5 PROCHASKA EN DICLEMENTE (1992)	22
2.6 'WEET WAT JE DOET' METHODE (2009)	24
2.7 MOTIVERENDE GESPREKSVOERING (2002)	25
2.8 MOTIVATIETHERMOMETER	27
2.9 DE HULPVERLENINGSRELATIE	27
2.10 SAMENVATTING	29
HOOFDSTUK 3: WELKE INZICHTEN GEVEN SCOREFORMULIEREN EN EVALUATIEVERSLAGEN OVER DE UITVOERING VAN HET INTERVENTIEPROGRAMMA BRAINS4USE (2009) DOOR BRAINS4USE CONSULENTEN IN 2014 BINNEN DE LOCATIE EEFDE VAN INTERMETZO?	30
3.1 INLEIDING	30
3.2 TROUW AAN DE PROGRAMMAHANDLEIDING	31
3.2.1 SCOREFORMULIER	31
3.2.2 EVALUATIEVERSLAGEN	31
3.2.3 CONCLUSIE	32
3.3 GEBRUIK VAN MOTIVERENDE GESPREKSVOERING (2002)	33
3.3.1 SCOREFORMULIER	33

3.3.2 EVALUATIEVERSLAGEN	33
3.3.3 CONCLUSIE	34
3.4 RESPONSIVITEIT	35
3.4.1 SCOREFORMULIER	35
3.4.2 EVALUATIEVERSLAGEN	35
3.4.3 CONCLUSIE	36
3.5 SAMENVATTING	36

HOOFDSTUK 4: HOE WERD HET INTERVENTIEPROGRAMMA BRAINS4USE (2009) UITGEVOERD EN ERVAREN DOOR BRAINS4USE CONSULENTEN IN 2014 OP DE LOCATIE EEFDE VAN INTERMETZO?

4.1 INLEIDING	37
4.2 UITVOERING	38
4.2.1 PROCHASKA & DiCLEMENTE (1992)	38
4.2.2 MOTIVERENDE GESPREKSVOERING (2002)	39
4.2.3 WERKBOEK 'WEET WAT JE DOET' (2009)	39
4.3 ERVARINGEN	41
4.3.1 BRAINS4USE (2009) ALGEMEEN	41
4.3.2 HULPVERLENINGSRELATIE	41
4.3.3 ZELFZORG	42
4.4 SAMENVATTING	43

HOOFDSTUK 5: HOE WERD HET INTERVENTIEPROGRAMMA BRAINS4USE (2009) ERVAREN DOOR JONGEREN DIE IN 2014 GEBRUIK GEMAAKT HEBBEN VAN HET INTERVENTIEPROGRAMMA OP DE LOCATIE EEFDE VAN INTERMETZO?

5.1 INLEIDING	45
5.2 ERVARINGEN OVER HET INTERVENTIEPROGRAMMA BRAINS4USE (2009)	46
5.2.1 PROCHASKA & DiCLEMENTE (1992)	46
5.2.2 OVERIGE TECHNIEKEN	46
5.2.3 WERKBOEKJE 'WEET WAT JE DOET' (2009)	47
5.3 ERVARINGEN OVER DE GEBODEN BEGELEIDING DOOR EEN BRAINS4USE CONSULENT	47
5.3.1 HULPVERLENINGSRELATIE	47
5.3.2 BEGELEIDING DOOR DE BRAINS4USE CONSULENT	48
5.3.3 MOTIVATIE	48
5.3.4 VERBETERPUNTEN	49
5.4 SAMENVATTING	49

HOOFDSTUK 6: CONCLUSIE

HOOFDSTUK 7: AANBEVELINGEN

HOOFDSTUK 8: DISCUSSIE

HOOFDSTUK 9: EVALUATIE VAN HET ONDERZOEKSPRODUCT EN -PROCES

9.1 INLEIDING	55
9.2 PRODUCTEVALUATIE	55
9.3 PROCESEVALUATIE	56
9.3.1 EVALUATIE PER FASE	56

9.3.2 INDIVIDUEEL LEERRENDEMENT	57
9.3.3 SAMENWERKING	58
9.4 DOELSTELLING	58
9.5 INHOUDELIJKE BIJDRAGE AAN HET BEROEP	58
BEGRIPPENKADER	59
BIBLIOGRAFIE	60

Samenvatting

Brains4Use (2009): Een interventieprogramma dat gebruikt wordt bij jongeren die middelen gebruiken in de leeftijd van twaalf tot en met achttien jaar in een (niet) gesloten residentiële setting, justitiële jeugdinrichting of in het kader van een gedragsbeïnvloedende maatregel. Brains4Use heeft als belangrijkste doel: *'Het verminderen van de kans op recidive door middel van het terugdringen van drugs- en alcoholgebruik bij jongeren die verblijven in een justitiële jeugdinrichting of residentiële (gesloten) jeugdzorg (Boddeüs Oldenhuis, 2010).'*

Maar hoe is dit programma uitgevoerd door Brains4Use consulenten in 2014? Hoe hebben Brains4Use consulenten het interventieprogramma ervaren? En wat vinden jongeren van het interventieprogramma Brains4Use (2009)? Dit zijn vragen waar de onderzoekers zich op hebben gericht en waarbij de hoofdvraag centraal heeft gestaan:

Hoe werd het interventieprogramma Brains4Use (2009) in 2014 uitgevoerd en ervaren door Brains4Use consulenten en jongeren van twaalf tot en met achttien jaar, die werkzaam en woonachtig zijn binnen de locatie Eefde van Intermetzo?

Landelijk coördinator van Brains4Use (2009), tevens de opdrachtgever van het onderzoek, had geen concreet beeld over de uitvoering en ervaring van het interventieprogramma Brains4Use. Het interventieprogramma Brains4Use wordt uitgevoerd door Brains4Use consulenten en gevolgd door jongeren van twaalf tot en met achttien jaar die woonachtig zijn binnen de residentiële jeugdzorg van de organisatie Intermetzo. Het interventieprogramma Brains4Use wordt op meerdere locaties van Intermetzo ingezet, waaronder locatie Eefde. Om het interventieprogramma verder te implementeren op overige locaties binnen Intermetzo is het nodig om aandachtspunten en ervaringen te verzamelen. Deze ervaringen en aandachtspunten zullen door de landelijk coördinator verwerkt worden voordat het programma wordt geïmplementeerd op overige locaties. Om het onderzoek af te bakenen heeft het onderzoek plaatsgevonden op locatie Eefde.

Om bovenstaande hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn er vier deelvragen onderzocht en beantwoord:

- ✓ *Waar bestaat het interventieprogramma Brain4Use (2009) uit?*
- ✓ *Welke inzichten geven rapportages en gespreksverslagen over de uitvoering van het interventieprogramma Brains4Use door Brains4Use consulenten in 2014 binnen de Eefde van Intermetzo?*
- ✓ *Hoe werd het interventieprogramma Brains4Use uitgevoerd en ervaren door Brains4Use consulenten in 2014 op de locatie Eefde van Intermetzo?*
- ✓ *Hoe werd het interventieprogramma Brains4Use ervaren door jongeren die in 2014 gebruik gemaakt hebben van het interventieprogramma op de locatie Eefde van Intermetzo?*

Uit bovenstaande deelvragen is geconcludeerd dat het interventieprogramma bestaat uit een aantal methodieken waaronder de methode van Prochaska & DiClemente (1992). Uit de interviews blijkt dat door vier van de vijf Brains4Use consulenten deze methodiek goed wordt uitgevoerd. Dit betekent dat de stappen, horende bij deze methodiek, consequent worden gevolgd. Wanneer jongeren problemen ervaren die zich buiten Brains4Use (2009) voordoen, geeft de Brains4Use consulent voorrang aan dit probleem en wordt er tijdelijk afgeweken van de stappen van de methodiek Prochaska & DiClemente.

Motiverende gespreksvoering (2002) blijkt geautomatiseerd te zijn bij Brains4Use consulenten. Deze methode wordt gezien als positieve stimulans voor zowel de jongeren als Brains4Use consulenten.

Het werkboek 'Weet wat je doet' (2009) is ondersteunend bij motiverende gespreksvoering (2002) en wordt door de Brains4Use consulent als leidraad gezien voor de gesprekken die hij voert met de jongere. Het werkboek bevat onder andere opdrachten die gemaakt moeten worden als huiswerk. Dit huiswerk wordt in veel gevallen niet zelfstandig door de jongere gemaakt, maar in samenwerking met de Brains4Use consulent.

Brains4Use consulenten geven aan dat de lay-out van het werkboek 'Weet wat je doet' (2009) van onvoldoende kwaliteit is. Zo is er te weinig schrijfruimte en staan er te lange teksten in het werkboek. Er is gebleken dat niet iedere Brains4Use consulent zich houdt aan het gebruik van het werkboek 'Weet wat je doet'. Er blijkt een eigen invulling gegeven te worden aan de gesprekken tussen de Brains4Use consulent en jongere.

Door Brains4Use consulenten is aangegeven dat de hulpverleningsrelatie de belangrijkste voorwaarde is voor een traject met een jongere. Zowel jongeren als Brains4Use consulenten concluderen dat zonder een relatie met veiligheid en openheid geen traject mogelijk is.

Jongeren geven in interviews aan dat het interventieprogramma leuk is en dat ze er wat van leren. Er wordt benoemd dat er veel diepgang wordt gezocht tijdens de gesprekken en dat het verleden van de jongeren betrokken wordt bij het traject. Jongeren geven daarbij aan zich gehoord te voelen.

Uit het onderzoek blijkt dat het doel van het interventieprogramma Brains4Use (2009) niet overeenkomt met het doel van de jongeren. Het doel van de jongeren is niet per se het verminderen of stoppen van het gebruik van middelen, maar leren gecontroleerd te gebruiken.

Uit deze conclusies zijn aanbevelingen ontstaan. De belangrijkste aanbevelingen worden onderstaand weergegeven, de overige aanbevelingen zijn in hoofdstuk zeven terug te vinden.

- ✓ Een aanbeveling is om het werkboek 'Weet wat je doet'(2009) op een andere manier vorm te geven. Gedacht kan worden aan het uitbrengen van het boekje op een groter formaat of het boekje te digitaliseren.
- ✓ Een aanbeveling is om te onderzoeken of het niet houden aan de opzet van het werkboek 'Weet wat je doet' invloed heeft op het traject van de jongeren.
- ✓ Een aanbeveling is om te onderzoeken hoe het doel van de jongeren gecombineerd kan worden met het doel van het interventieprogramma Brains4Use (2009).

Dank- en voorwoord

Voor u ligt het evaluatierapport, geschreven in opdracht van Brains4Use (2009). Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van ons afstuderen aan de opleiding Sociaal Pedagogisch Hulpverlening aan de Christelijke Hogeschool te Ede.

De aanleiding van het onderzoek was een vraag van de landelijk coördinator van Brains4Use (2009). Zij gaf aan geen concreet beeld te hebben over de ervaring en uitvoering van het interventieprogramma door Brains4Use consulenten en jongeren, van twaalf tot en met achttien jaar, die woonachtig zijn binnen de residentiële jeugdzorg en het interventieprogramma Brains4Use hebben gevolgd.

Er is een onderzoeksverslag geschreven voor de landelijk coördinator van Brains4Use (2009) en haar managementteam. Tevens zal het team Onderzoek en Ontwikkeling van Intermetzo baat hebben bij de uitkomsten van het evaluatierapport. De jongeren, van twaalf tot en met achttien jaar, die woonachtig zijn binnen de residentiële jeugdzorg van Intermetzo locatie Eefde, hebben hun ervaringen en inzichten kunnen verwoorden om het onderzoek vanuit alle perspectieven te belichten. Alle genoemde partijen zijn belanghebbenden van het onderzoek.

Door ondersteuning en begeleiding van Angela van den Berg is dit evaluatierapport tot stand gekomen. Wij bedanken Angela voor haar waardevolle en enthousiaste begeleiding tijdens dit traject. Dankzij haar zijn we tot een volledig evaluatierapport gekomen maar zijn wij ook het gehele proces geënthousiasmeerd. Hierdoor hebben wij met plezier aan het evaluatierapport kunnen werken.

Wij willen onze dank betuigen aan de vijf jongeren en vijf Brains4Use consulenten die bereid zijn geweest om te helpen met het beantwoorden van de derde en vierde deelvraag door middel van interviews. Dankzij hen hebben we waardevolle informatie verkregen om antwoord te kunnen geven op de deelvragen. Zonder hen was het niet mogelijk geweest om tot een volledig evaluatierapport te komen.

Ook willen wij onze afstudeerbegeleiders Aletta Simons en Pieter Pols bedanken voor de ondersteuning en feedback die we van hen mochten ontvangen gedurende het gehele proces van het afstuderen. Dankzij de verkregen feedback en de kritische vragen zijn wij gestimuleerd om tot een volledig en betrouwbaar evaluatierapport te komen.

Tot slot willen wij in het algemeen onze naaste vrienden en familie bedanken voor de steun, toewijding en adviezen tijdens het proces van ons afstuderen. Dankzij hen wisten wij de motivatie te vinden om door te zetten en naar een mooi einde te werken.

Daniëlle Kok
Ellen Soorsma

Ede, mei 2015

Hoofdstuk 1: Methodologie

1.1 Inleiding

Het eerste hoofdstuk zal een inleiding bevatten over de context en achtergrond van het interventieprogramma Brains4Use (2009). Het doel van het interventieprogramma Brains4Use wordt beschreven, gevolgd door een beschrijving van problematisch middelengebruik op micro-, meso- en macroniveau. Tevens zal de probleemstelling weergegeven worden en hieruit volgend de vraagstelling met bijbehorende deelvragen. Per deelvraag worden de onderzoeksmethoden uitgelegd en zal er feedback worden gegeven op deze werkwijze. Tot slot staat de doelstelling beschreven.

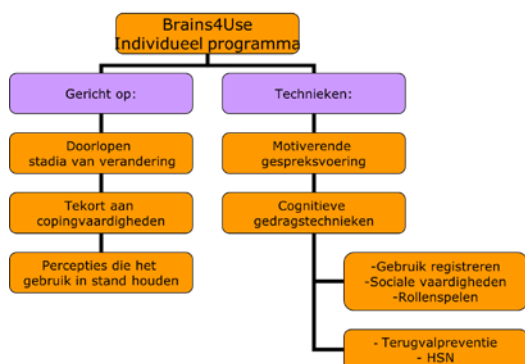
1.2 Context en achtergrond van het project

In Nederland wordt drugsgebruik gedoogd, mits de regels gevolgd worden die de Opiumwet stelt. Het drugsbeleid wordt bepaald door ministers van Volksgezondheid en Veiligheid en Justitie in samenspraak met de Tweede Kamer. Het Trimbos instituut zegt hier het volgende over: *'Het Nederlandse Drugsbeleid is sinds haar ontwikkeling (jaren zeventig van de vorige eeuw) gericht op beheersen en terugdringen van drugs gerelateerde problemen (...). Het drugsbeleid is in overeenstemming met internationale verplichtingen en verdragen. Legalisering van drugs is niet gewenst. Aan de andere kant wordt het nastreven van een volledig drugsvrije samenleving niet als realistisch, haalbaar doel gezien ('Nederlandse drugsbeleid', 2015).'* Zoals hierboven beschreven staat is het drugsbeleid gericht op het beheersen en terugdringen van drugs gerelateerde problemen. Hierbij wordt aangegeven dat een volledig drugsvrije samenleving niet als haalbaar en realistisch wordt gezien.

1.2.1 Interventieprogramma Brains4Use

Brains4Use (2009) is een interventieprogramma dat gebruikt wordt bij jongeren die drugs gebruiken in de leeftijd van twaalf tot en met achttien jaar in een (niet) gesloten residentiële setting, justitiële jeugdinrichting of in het kader van een gedragsbeïnvloedende maatregel. Het programma bestaat uit twaalf wekelijkse gesprekken tussen de Brains4Use consulent en de jongere. Brains4Use is een individueel traject, wat betekent dat alle gesprekken en begeleiding één op één plaats zullen vinden. Brains4Use consulenten zijn Social Workers die een aanvullende opleiding tot Brains4Use consulent hebben gevolgd. Volgens het NJI komen onder andere de volgende behandelpunten aan bod: *'De voor- en nadelen van gebruik inventariseren, de relatie middelengebruik – delict gedrag, doelen stellen, vaardigheden leren die helpen om controle te krijgen over het middelengebruik, inventarisatie van het sociale netwerk om erachter te komen wie helpen en wie risicovol zijn, alternatieven voor gebruik ontdekken, omgaan met gebruikende vrienden, terugvalpreventie. De drugsconsulent past motiverende gespreksvoering toe en door het aanleren van cognitieve en praktische vaardigheden krijgt de jongere controle over het middelengebruik. De nadruk ligt op samen met de jongere kijken wat voor hem/haar werkt en het veelvuldig oefenen van vaardigheden in rollenspelen. De jongere krijgt opdracht om buiten de gesprekken verder te oefenen* (Boddeüs Oldenhuis, 2010).'

Brains4Use (2009) heeft twee facetten waarin het programma is te onderscheiden, namelijk hetgeen waar het programma op gericht is en de technieken die ervoor nodig zijn dit toe te passen. In onderstaand schema wordt dit weergegeven:

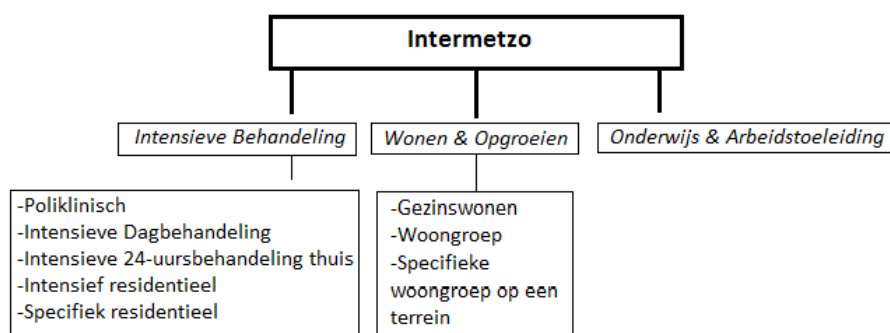
Afb. 1 (Leistra & van den Berg, 2014)

Het doel van Brains4Use (2009) wordt als volgt omschreven: *'Het belangrijkste doel van Brains4Use is het verminderen van de kans op recidive door middel van het terugdringen van drugs- en alcoholgebruik bij jongeren die verblijven in een justitiële jeugdinrichting of residentiële (gesloten) jeugdzorg. Daarnaast heeft Brains4Use als doel de kans op uitval van school en werk als gevolg van drugsgebruik te verminderen, en schadelijke gevolgen voor het sociaal-emotioneel welbevinden en de gezondheid van de jongeren te voorkomen. Deze laatste doelen leiden indirect tot het terugdringen van recidive (Boddeüs Oldenhuis, 2010).'*

De doelgroep die deel kan nemen aan het interventieprogramma Brains4Use (2009) bestaat uit jongeren van twaalf tot en met achttien jaar die problematisch middelengebruik vertonen (Boddeüs Oldenhuis, 2010). Het Trimbos instituut heeft onderzocht of het drugsgebruik onder jongeren uit de jeugdzorg meer is dan bij jongeren die thuis wonen. Hier kwam het volgende naar voren: *'Cannabisgebruik komt veel voor bij uiteenlopende groepen probleemjongeren. Relatief hoge percentages actuele cannabisgebruikers (tussen circa 30% en 80%) worden daarnaast gevonden onder uiteenlopende groepen probleemjongeren, zoals zwerfjongeren, gedetineerde jongeren en jongeren in de jeugdzorg en in spijbelprojecten (van Hasselt, 2010).'*

1.2.2 Organisatie Intermetzo

Intermetzo biedt specifieke zorg aan kinderen en jongeren tot en met achttien jaar door behandeling, onderwijs, arbeidstoeleiding en dagbesteding. Tevens bezit Intermetzo diverse leef- en behandelgroepen en biedt de organisatie therapieën aan. Intermetzo kijkt niet alleen naar het kind zelf maar ook naar zijn omgeving: de ouders, het gezin en de school. Intermetzo is gevestigd binnen de provincies Overijssel, Flevoland, Gelderland, Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Brabant ("Over Intermetzo", 2014).'

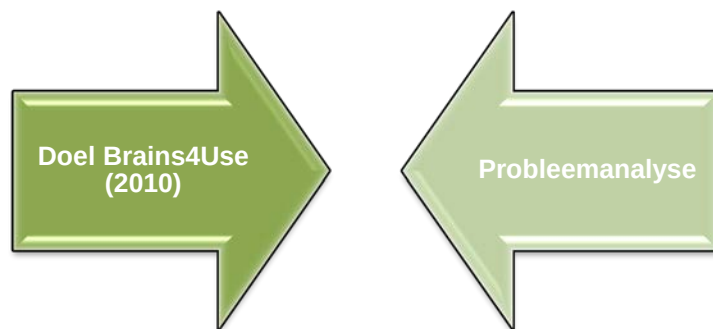
Afb. 2 (Kok & Soorsma, Organogram)

In bovenstaand schema zijn de verschillende zorgfacetten weergegeven die worden aangeboden door Intermetzo. Om het onderzoek af te bakenen is er voor gekozen om het onderzoek te richten op één locatie, dit zal locatie Eefde zijn. Dit terrein bevat verschillende woon-/behandelgroepen in de jeugdzorg^{plus}. Dit houdt in dat jongeren binnen een besloten setting geplaatst zijn vanwege gedragsproblematiek of ernstige opvoedproblemen. Een besloten setting houdt in dat er vrijheidsbeperkende maatregelen ingezet worden. Dit betekent dat jongeren zonder toestemming en toezicht de groep niet mogen verlaten. Deze maatregelen zijn niet bedoeld om te straffen, maar om rust en veiligheid te waarborgen ("Welkom bij de besloten groep", nd). Er zijn diverse locaties binnen Intermetzo waar nog geen gebruik gemaakt wordt van Brains4Use (2009). In de toekomst zal het interventieprogramma Brains4Use op meerdere locaties ingezet worden. Het is daarom belangrijk om te weten hoe het programma wordt ingezet en wordt ervaren voordat het interventieprogramma geïmplementeerd zal worden op overige locaties binnen Intermetzo. Deze evaluatie is belangrijk om direct in te springen op situaties die op de locatie Eefde moeilijk verlopen. Er kan op deze manier anders omgegaan worden met moeilijkheden, dit om te voorkomen dat men dezelfde 'fouten' gaat maken op andere locaties.

1.2.3 Probleemanalyse

Landelijk coördinator van het interventieprogramma Brains4Use (2009) heeft geen concreet beeld over de uitvoering en ervaring van het interventieprogramma. Het interventieprogramma wordt uitgevoerd door Brains4Use consultants en gevolgd door jongeren van twaalf tot en met achttien jaar die woonachtig zijn binnen de residentiële jeugdzorg van Intermetzo. De landelijk coördinator wil een concreet beeld krijgen over de uitvoering en ervaringen van het interventieprogramma Brains4Use in 2014, voordat het programma geïmplementeerd kan worden op overige locaties binnen Intermetzo. Het krijgen van een concreet beeld over de uitvoering en ervaringen is nodig omdat de landelijk coördinator dan weet waar eventuele moeilijkheden of aandachtspunten liggen. Bij de implementatie van het interventieprogramma op overige locaties kan de landelijk coördinator nieuwe locatiecoördinatoren en Brains4Use consultants helpen en attenderen op deze aandachtspunten. Op deze manier kan de landelijk coördinator ervoor zorgen dat nieuwe locatiecoördinatoren en Brains4Use consultants leren van eerdere ervaringen en kan er direct ingesprongen worden op situaties die lastig blijken te zijn op de locatie Eefde zoals uit het onderzoek is gebleken.

1.2.4 Afbakening

Afb. 3 (Kok & Soorsma, Afbakening)

Bovenstaand schema bestaat uit twee verschillende facetten. De linker pijl staat voor het hoofddoel van het interventieprogramma Brains4Use (2009), zie hoofdstuk 1.5.1. De rechter pijl staat voor de probleemanalyse die beschreven is in hoofdstuk 1.2.3. Om het onderzoek af te bakenen zal ervoor gekozen worden om het onderzoek te richten op de probleemanalyse. Het hoofddoel van Brains4Use zal hierbij niet betrokken worden.

1.3 Vraagstelling

1.3.1 Hoofdvraag

Hoe werd het interventieprogramma Brains4Use (2009) in 2014 uitgevoerd en ervaren door Brains4Use consultants en jongeren van twaalf tot en met achttien jaar, die werkzaam en woonachtig zijn binnen de locatie Eefde van Intermetzo?

1.3.2 Deelvragen

1. Waar bestaat het interventieprogramma Brain4Use (2009) uit?
2. Welke inzichten geven rapportages en gespreksverslagen over de uitvoering van het interventieprogramma Brains4Use door Brains4Use consultants in 2014 binnen de Eefde van Intermetzo?
3. Hoe werd het interventieprogramma Brains4Use uitgevoerd en ervaren door Brains4Use consultants in 2014 op de locatie Eefde van Intermetzo?
4. Hoe werd het interventieprogramma Brains4Use ervaren door jongeren die in 2014 gebruik gemaakt hebben van het interventieprogramma op de locatie Eefde van Intermetzo?

1.4 Verantwoording onderzoeksmethoden

1.4.1 Beschrijving onderzoeksmethoden

Om de vraagstelling en onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden is het van belang om op diverse manieren onderzoek te raadplegen. Er zal gebruik gemaakt worden van een multimethode-aanpak. Dit houdt in dat er gebruik gemaakt wordt van verschillende dataverzamelingstechnieken (Baarda, et al., 2013). De dataverzamelingstechnieken waarvan gebruik gemaakt wordt zijn het uitvoeren van een literatuurstudie, documentanalyse en het afnemen van semigestructureerde interviews. Deze dataverzamelingstechnieken zullen als volgt onderverdeeld worden:

Deelvraag één: Waar bestaat het interventieprogramma Brain4Use (2009) uit?

Deze deelvraag zal beantwoord worden door middel van literatuuronderzoek en documentanalyse.

Deelvraag twee: Welke inzichten geven rapportages en gespreksverslagen over de uitvoering van het interventieprogramma Brains4Use (2009) door Brains4Use consulenten in 2014 binnen de locatie Eefde van Intermetzo?

Deze deelvraag zal beantwoord worden door middel van documentanalyse.

Deelvraag drie: Hoe werd het interventieprogramma Brains4Use (2009) uitgevoerd en ervaren door Brains4Use consulenten in 2014 op de locatie Eefde van Intermetzo?

Deze deelvraag zal beantwoord worden door middel van het afnemen van interviews.

Deelvraag vier: Hoe werd het interventieprogramma Brains4Use (2009) ervaren door jongeren die in 2014 gebruik gemaakt hebben van het interventieprogramma op de locatie Eefde van Intermetzo? Deze deelvraag zal beantwoord worden door middel van het afnemen van interviews.

Literatuurstudie

In hoofdstuk twee van dit evaluatierapport zal een beeld gegeven worden over de geschiedenis en achtergrond van het interventieprogramma Brains4Use (2009). Om meer te weten te komen over de geschiedenis en achtergrond van het interventieprogramma Brains4Use zal gebruik gemaakt worden van literatuur. Deze literatuur zal onder andere opgezocht worden via de website van het Nederlands Jeugd Instituut ("Nederlands Jeugd instituut", nd) en de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag.

Tevens zal door middel van een literatuurstudie de eerste deelvraag beantwoord worden. Deze deelvraag luidt als volgt: 'Wat houdt het interventieprogramma Brains4Use (2009) in?'. Naast de geschiedenis en achtergrond van het interventieprogramma Brains4Use zal, door middel van literatuurstudie, de methodiek onderzocht worden waar het interventieprogramma Brains4Use op is gericht. De methodieken zullen bestaan uit onder andere motiverende gespreksvoering en de methodiek van Prochaska en DiClemente (1992) ("Pro - change behaviour systems, inc.", nd).

Documentanalyse

Voor de documentanalyse zal gebruik gemaakt worden van de (management)handleiding van het interventieprogramma Brains4Use (2009), eindverslagen en supervisieverslagen. Een eindverslag is een verslag dat wordt geschreven door een Brains4Use consulent aan het einde van een traject met een jongere. In dit verslag staat beschreven hoe de verschillende stappen van het interventieprogramma met een jongere zijn doorlopen en welke vorderingen de jongere heeft gemaakt. Het verloop van het proces wordt daarbij uitvoerig beschreven. Een supervisieverslag is een verslag dat een ingevulde scorelijst laat zien van videofragmenten die tijdens het traject worden gemaakt. Deze videofragmenten worden gescoord door de locatiecoördinatoren en dit videofragment wordt ter beoordeling voorgelegd bij het landelijk coördinatorenoverleg.

Zowel de (management)handleiding, de eindverslagen en de supervisieverslagen kunnen aangeleverd worden door de opdrachtgever. Om het onderzoek af te bakenen zullen alleen documenten van 2014 bestudeerd worden.

Door de (management)handleiding van het interventieprogramma te bestuderen zal deelvraag één beantwoord worden. Deze deelvraag luidt als volgt: *'Waar bestaat het interventieprogramma Brains4Use (2009) uit?'*

Ook zal deelvraag twee beantwoord worden volgens documentanalyse. Deze deelvraag luidt als volgt: *'Welke inzichten geven rapportages en gespreksverslagen over de uitvoering van het interventieprogramma Brains4Use (2009) door Brains4Use consulenten in 2014 binnen de locatie Eefde van Intermetzo?'*

Via eindverslagen en supervisieverslagen zal een beeld gevormd worden over de uitvoering in 2014 van het interventieprogramma Brains4Use door Brains4Use consulenten binnen de locatie Eefde van Intermetzo.

Interviews

Er zullen semigestructureerde interviews afgenomen worden, met behulp van een topiclijst (Baarda, et al., 2013). Op basis van de informatie die verkregen is bij het uitvoeren van een literatuurstudie zal deze topiclijst vastgesteld worden. Er zijn voor zowel Brains4Use consulenten als jongeren topiclijsten opgesteld. Deze topiclijsten zijn terug te vinden in bijlage één en twee in het bijbehorende bronnenboek. De topiclijst zal getest worden door middel van het afnemen van twee proefinterviews en de topiclijst zal vervolgens geëvalueerd worden. De proefinterviews worden afgenomen bij een Brains4Use consulent van de locatie Eefde en bij een jongere die woonachtig is op behandelgroep op de locatie Eefde. Het opstellen en evalueren van de topiclijst zal in overleg met de opdrachtgever gebeuren. De interviews zullen opgenomen worden om vervolgens gelabeld en gefragmenteerd te worden (Baarda, et al., 2013). Hier is voor gekozen om een vergelijking tussen meerdere interviews te kunnen waarnemen.

Door interviews af te nemen zullen de volgende deelvragen beantwoord worden: *'Hoe werd het interventieprogramma Brains4Use (2009) uitgevoerd en ervaren door Brains4Use consulenten in 2014 op de locatie Eefde van Intermetzo?'* en *'Hoe werd het interventieprogramma Brains4Use ervaren door jongeren die in 2014 gebruik gemaakt hebben van het interventieprogramma op de locatie Eefde van Intermetzo?'*

Om deze deelvragen te kunnen beantwoorden zullen Brains4Use consulenten en jongeren van twaalf tot en met achttien jaar die werkzaam of woonachtig waren op de locatie Eefde van Intermetzo in 2014 geïnterviewd worden. Het betreft vijf Brains4Use consulenten die in 2014 Brains4Use (2009) hebben gegeven aan jongeren tussen de twaalf en achttien jaar en vijf jongeren van twaalf tot en met achttien jaar die in 2014 hebben deelgenomen aan Brains4Use. Wanneer er na tien interviews geen volledig beeld is geschetst zullen er nog vijf interviews afgenomen worden om op deze manier een beeld van ervaringen te verkrijgen. Brains4Use consulenten en jongeren die zo laat mogelijk in het jaar van 2014 hebben meegewerkt of deelgenomen aan het interventieprogramma Brains4Use zullen als eerst gevraagd worden om mee te werken aan dit onderzoek. Dit omdat het interventieprogramma en het traject nog vers in het geheugen ligt. Er is hierbij contact met de locatiecoördinator van de locatie Eefde.

1.4.2 Toepassing onderzoeksmethoden

Literatuurstudie

De eerste deelvraag: *'Wat houdt het interventieprogramma Brains4Use (2009) in?'* is beantwoord door middel van literatuuronderzoek. Het doel van het literatuuronderzoek was het verkrijgen van informatie om de achtergrond van Brains4Use te verhelderen, maar ook om een basis te leggen voor het verdere onderzoek. Naast voorgaand doel, was het de bedoeling de geschiedenis van het interventieprogramma Brains4Use te onderzoeken. Er is gebleken dat er weinig tot geen informatie te verkrijgen was over dit onderwerp. Er is daarom gekozen om alleen de achtergrond te onderzoeken.

Om een compleet rapport te kunnen leveren, is ervoor gekozen om de methodieken te onderzoeken waar Brains4Use (2009) op gebaseerd is. Tevens is er onderzocht in welke mate de hulpverleningsrelatie essentieel is voor een goedlopend traject. Dit was een specifieke vraag van de opdrachtgever. De hulpverleningsrelatie bleek in het verdere

onderzoek daadwerkelijk van essentiële waarde te zijn, gezien Brains4Use de hulpverleningsrelatie als fundamenteel beschouwd. Er hebben verder geen afwijkingen plaatsgevonden van het oorspronkelijke plan van aanpak.

Documentanalyse

Om de tweede deelvraag, *‘Welke inzichten geven rapportages en gespreksverslagen over de uitvoering van het interventieprogramma Brains4Use (2009) door Brains4Use consulenten in 2014 binnen de locatie Eefde van Intermetzo?’*, te kunnen beantwoorden is er gekozen voor een documentanalyse. Deze documenten zijn beschikbaar gesteld door de opdrachtgever. De documenten bestonden uit vijf scorelijsten, zes evaluatieverslagen en handleidingen over het interventieprogramma Brains4Use. In eerste instantie waren er meer verslagen verstuurd dan het aantal er gebruikt zijn, maar er bleken een aantal verslagen toegevoegd te zijn waarvan het traject afgerond was vóór 2014. Om bij de afbakening van het onderzoek te blijven, namelijk de trajecten die in 2014 hebben plaatsgevonden, is ervoor gekozen alleen de documenten te gebruiken die binnen de afbakening vielen.

De documenten die verkregen zijn, zijn voldoende geweest om de deelvraag te kunnen beantwoorden. Gezien het aantal trajecten die zijn afgerond op de locatie Eefde in 2014, hebben we alle verslagen kunnen onderzoeken om tot een conclusie te kunnen komen.

De documenten zijn later verstuurd dan de planning die er gemaakt was. Dit kwam mede door de privacy gevoeligheid van de jongeren. Hierdoor is er wat vertraging opgelopen om met de documentanalyse te kunnen starten. De opdrachtgever heeft van een ieder wiens documenten zijn verstuurd toestemming gekregen, waardoor er gestart kon worden met de documentanalyse. Deze tijd is in een later stadium ingehaald en hier is verder geen hinder van ondervonden.

Interviews

Om deelvraag drie: *‘Hoe werd het interventieprogramma Brains4Use (2009) uitgevoerd en ervaren door Brains4Use consulenten in 2014 op de locatie Eefde van Intermetzo?’* en deelvraag vier: *‘Hoe werd het interventieprogramma Brains4Use ervaren door jongeren die in 2014 gebruik gemaakt hebben van het interventieprogramma op de locatie Eefde van Intermetzo?’* te kunnen beantwoorden zijn er interviews bij vijf jongeren en vijf Brains4Use consulenten afgenomen. Dit aantal was opgenomen in het plan van aanpak en al deze vijf jongeren en vijf Brains4Use consulenten zijn beschikbaar geweest om interviews af te kunnen nemen. Het plannen van de interviews is, mede door de opdrachtgever, voorspoedig verlopen. Alle interviews zijn verdeeld over twee dagen.

Er is gekozen om vijf jongeren en vijf Brains4Use consulenten te interviewen omdat op de locatie Eefde dit aantal het interventieprogramma volgt of heeft gevolgd. De interviews hebben voldoende informatie opgeleverd om beide deelvragen te kunnen beantwoorden en tot een conclusie te komen.

Er hebben zich geen belemmerende factoren voorgedaan en er heeft geen afwijking plaatsgevonden van het oorspronkelijke plan van aanpak.

1.4.3 Risico-inventarisatie

Bij het beantwoorden van de onderzoeksvragen bestaat er een kans op de volgende risico's:

Er zijn niet genoeg Brains4Use consulenten en/of jongeren die mee willen werken aan het onderzoek.

Vanuit de landelijk coördinator van Brains4Use (2009) is bekend gemaakt dat er voldoende Brains4Use consulenten en jongeren tussen de twaalf en achttien jaar zijn die mee zouden kunnen werken aan dit onderzoek. Er bestaat echter wel een kans dat Brains4Use consulenten en/of jongeren niet mee willen werken om diverse redenen. Om dit risico te voorkomen zal er een lijst opgesteld worden met vele Brains4Use consulenten en jongeren die mee zouden kunnen werken. De kans dat er dan niet genoeg Brains4Use consulenten en jongeren zijn is hierdoor verkleind.

- ✓ Er zijn geen problemen ondervonden over de hoeveelheid beschikbare jongeren en Brains4Use consulenten. De opdrachtgever heeft jongeren benaderd. Zij kent de

jongeren en heeft hier ook op ingespeeld bij de vraag of de jongeren mee wilden werken met het onderzoek. Zij is, om de veiligheid te waarborgen, aanwezig geweest op de dag dat de interviews gehouden werden met de jongeren. De opdrachtgever heeft de onderzoekers voorgesteld aan de jongeren en de jongeren uitgelegd hoe laat ze waar verwacht werden. Zowel alle jongeren als Brains4Use consultants waren bereid mee te werken.

Er komt onvoldoende bruikbare informatie uit de gesprekken met Brains4Use consultants en jongeren naar boven.

Het kan zijn dat er in de gesprekken met Brains4Use consultants en jongeren niet genoeg bruikbare informatie naar boven komt. Om deze kans zo klein mogelijk te maken is het van belang om een duidelijke topiclijst op te stellen voordat de interviews van start gaan. Op deze manier is er duidelijk wat de uitvoerders van het onderzoek willen weten en kunnen er nuttige vragen gesteld worden. Er zal een proefinterview plaatsvinden om te kunnen controleren of de topiclijst helpend is om bruikbare informatie naar boven te halen. Het is tevens van belang om extra Brains4Use consultants en extra jongeren te benaderen om eventueel mee te werken aan de interviews. Op deze manier kan het punt van verzadiging bereikt worden.

- ✓ Doordat het onderzoek gestart is met een literatuuronderzoek, is er veel informatie verkregen om een topiclijst te kunnen opstellen. Met de deelvraag scherp in het hoofd is er een lijst opgesteld met voorbeeldvragen. Deze vragen zijn de hoofdlijnen geweest om de deelvraag te kunnen beantwoorden. Daarnaast zijn er veelal open vragen gesteld, waardoor informatie op een transparante manier te verkrijgen was. Zoals in de discussie te lezen is, hebben sommige jongeren zich gesloten opgesteld. Door middel van doorvragen is er voldoende informatie naar voren gekomen om de deelvraag te kunnen beantwoorden.

Er komt onvoldoende bruikbare informatie uit de eindverslagen en supervisieverslagen naar voren om onderzoeksvraag twee te beantwoorden.

Wanneer dit risico zich voordoet zullen er meer Brains4Use consultants benaderd worden die eind- en supervisieverslagen kunnen aanleveren. Het benaderen van meerdere Brains4Use consultants geeft toegang tot meer eind- en supervisieverslagen, hierdoor kan het punt van verzadiging bereikt worden.

- ✓ De supervisie en evaluatieverslagen bleken van goede kwaliteit. Met het aantal geleverde verslagen is de deelvraag beantwoord. De opdrachtgever had eventueel nog verslagen achter de hand, maar deze zijn niet nodig geweest. De verkregen verslagen bleken voldoende bruikbaar om de deelvraag te kunnen beantwoorden.

1.5 Doelstelling

1.5.1 Hoofddoelstelling

Het hoofddoel van Brains4Use (2009) is: *'Het belangrijkste doel van Brains4Use is het verminderen van de kans op recidive door middel van het terugdringen van drugs- en alcoholgebruik bij jongeren die verblijven in een justitiële jeugdinrichting of residentiële (gesloten) jeugdzorg (Boddeüs Oldenhuis, 2010).'*

- ✓ Het operationele doel van dit onderzoek is om voor achttien mei 2015 inzichten te hebben verkregen in de ervaringen en de inzet van het interventieprogramma Brains4Use door Brains4Use consultants en jongeren tussen twaalf en achttien jaar die woonachtig of werkzaam zijn op de locatie Eefde van Intermetzo.

1.5.2 Doelgroep

Dit onderzoek is gericht op de Brains4Use consultants die Social Worker zijn en een opleiding hebben gedaan om als Brains4Use consultant aan het werk te kunnen gaan. De beoogde lezers van het onderzoeksverslag zijn de landelijk coördinator van Brains4Use (2009) en het managementteam dat betrokken is bij het interventieprogramma Brains4Use. Tevens zal het evaluatierapport gericht zijn aan alle Brains4Use consultants en locatie coördinatoren in Nederland.

1.5.3 Product

Naar aanleiding van het onderzoek zal een evaluatieverslag geschreven worden. In dit evaluatieverslag staat beschreven hoe het interventieprogramma Brains4Use (2009) in 2014 is uitgevoerd en ervaren door Brains4Use consultants die hebben meegewerkt aan dit programma en door jongeren tussen de twaalf en achttien jaar die het programma hebben gevolgd. Dit rapport zal een ex durante evaluatie bevatten. Dit houdt in dat er een evaluatie plaatsvindt terwijl het interventieprogramma doorloopt ("Ex durante evaluatie", 2015). Uit dit gegeven zal een aanbeveling geschreven worden hoe het interventieprogramma Brains4Use verbeterd kan worden zodat het geïmplementeerd kan worden binnen de overige locaties van Intermetzo.

1.5.4 Verwachte resultaten

Voor juli 2015 is een evaluatierapport met aanbevelingen voor Brains4Use (2009) geschreven. In dit rapport zal beschreven worden hoe het interventieprogramma Brains4Use in 2014 is ingezet en ervaren door Brains4Use consultants en jongeren. Er zal beschreven worden welke zaken goed verlopen binnen het interventieprogramma en er zal zicht komen op moeilijke situaties waar Brains4Use consultants en jongeren tegenaan lopen. Er zullen aanbevelingen geschreven worden waarin beschreven wordt hoe met lastige situaties omgegaan kan worden die voortkomen uit de evaluatie. Deze aanbeveling kan ervoor zorgen dat er op nieuwe locaties gebruik gemaakt kan worden van eerdere ervaringen.

1.6 Samenvatting

Drugsgebruik wordt in Nederland gedoogd, mits de regels van de Opiumwet gevolgd worden. Het drugsgebruik in Nederland is gericht op het beheersen en terugdringen van drugs gerelateerde problemen. Een kanttekening hierbij is dat een volledig drugsvrije samenleving niet als haalbaar en realistisch wordt gezien.

Een interventieprogramma dat gebruikt wordt bij jongeren, die middelen gebruiken in de leeftijd van twaalf tot en met achttien jaar en woonachtig zijn binnen de residentiële jeugdzorg, is Brains4Use (2009). Dit interventieprogramma bestaat uit twaalf wekelijkse, individuele gesprekken tussen een Brains4Use consulent en een jongere. Brains4Use consultants zijn Social Workers met een aanvullende opleiding tot Brains4Use consulent.

Brains4Use (2009) heeft het volgende doel: *'Het verminderen van de kans op recidive door middel van het terugdringen van drugs- en alcoholgebruik bij jongeren die verblijven in een justitiële jeugdinrichting of residentiële (gesloten) jeugdzorg. Daarnaast heeft Brains4Use als doel de kans op uitval van school en werk als gevolg van drugsgebruik te verminderen, en schadelijke gevolgen voor het sociaal-emotioneel welbevinden en de gezondheid van de jongeren te voorkomen. Deze laatste doelen leiden indirect tot het terugdringen van recidive (Boddeüs Oldenhuis, 2010).'*

De organisatie waarbinnen Brains4Use aangeboden wordt, is Intermetzo. Intermetzo biedt specifieke zorg aan kinderen en jongeren tot en met achttien jaar door behandeling, onderwijs, arbeidstoeleiding en dagbesteding. De locatie waarbinnen het onderzoek is uitgevoerd is locatie Eefde van Intermetzo. Dit terrein bevat verschillende woon-/behandelgroepen in de jeugdzorg^{plus}. Dit houdt in dat jongeren binnen een besloten setting geplaatst zijn vanwege gedragsproblematiek of ernstige opvoedproblemen. Een besloten setting houdt in dat er vrijheidsbeperkende maatregelen ingezet worden. Dit betekent dat jongeren zonder toestemming en toezicht de groep niet mogen verlaten ("Welkom bij de besloten groep", nd).

De landelijk coördinator van het interventieprogramma Brains4Use (2009) heeft geen concreet beeld over de uitvoering en ervaring van het interventieprogramma. Zij wil een concreet beeld krijgen over de uitvoering en ervaringen van het interventieprogramma Brains4Use in 2014, voordat het programma geïmplementeerd kan worden op overige locaties binnen Intermetzo. Het krijgen van een concreet beeld over de uitvoering en ervaringen is nodig omdat de landelijk coördinator dan weet waar eventuele moeilijkheden of aandachtspunten liggen. Ter afbakening van het onderzoek zal het hoofddoel van Brains4Use niet betrokken worden bij de vraagstelling voor het onderzoek.

De vraagstelling die centraal staat binnen het onderzoek is: 'Hoe werd het interventieprogramma Brains4Use (2009) in 2014 uitgevoerd en ervaren door Brains4Use consulenten en jongeren van twaalf tot en met achttien jaar, die werkzaam en woonachtig zijn binnen de locatie Eefde van Intermetzo?'

Met behulp van de volgende deelvragen en onderzoeksmethoden kan de hoofdvraag beantwoord worden en kan een evaluatierapport van het interventieprogramma Brains4Use opgesteld worden:

Waar bestaat het interventieprogramma Brain4Use (2009) uit?

Deze deelvraag is beantwoord aan de hand van een literatuuronderzoek. De methodieken horende bij het interventieprogramma Brains4Use zijn onderzocht en beschreven. De opgedane kennis uit wetenschappelijke sites, literatuur en aangeleverde documenten hebben tot een antwoord geleid op deze deelvraag.

Welke inzichten geven rapportages en gespreksverslagen over de uitvoering van het interventieprogramma Brains4Use door Brains4Use consulenten in 2014 binnen de Eefde van Intermetzo?

Deze deelvraag is beantwoord met behulp van een documentanalyse. Diverse documenten als supervisieverslagen en evaluatieverslagen hebben een beeld gegeven over de uitvoering van de Brains4Use consulenten en hoe zij de methodieken hebben toegepast.

Hoe werd het interventieprogramma Brains4Use uitgevoerd en ervaren door Brains4Use consulenten in 2014 op de locatie Eefde van Intermetzo?

Aan de hand van vijf interviews met Brains4Use consulenten is er een beeld verkregen over de inzet en ervaringen van het interventieprogramma Brains4Use.

Hoe werd het interventieprogramma Brains4Use ervaren door jongeren die in 2014 gebruik gemaakt hebben van het interventieprogramma op de locatie Eefde van Intermetzo?

Aan de hand van vijf interviews met jongeren is er een beeld verkregen over de ervaringen van het interventieprogramma Brains4Use.

Voorafgaand aan het onderzoek zijn er een drietal risico's geïnventariseerd. Deze risico's en daarbij horende uitkomsten zijn hieronder weergegeven:

Er zijn niet genoeg Brains4Use consulenten en/of jongeren die mee willen werken aan het onderzoek.

Er zijn geen problemen ondervonden bij dit risico. Er zijn voldoende jongeren en Brains4Use consulenten beschikbaar geweest om te interviewen.

Er komt onvoldoende bruikbare informatie uit de gesprekken met Brains4Use consulenten en jongeren naar boven.

Door het vooraf uitvoeren van een literatuuronderzoek is er veel informatie verkregen om een topiclijst op te kunnen stellen. Door het gebruik van deze topiclijst zijn er hoofdlijnen geweest om de deelvragen te kunnen beantwoorden. In de discussie is te lezen dat een aantal jongeren zich gesloten opstelden, waardoor er moeilijk informatie verkregen kon worden. Door middel van doorvragen is er voldoende informatie naar voren gekomen om de deelvraag te kunnen beantwoorden.

Er komt onvoldoende bruikbare informatie uit de eindverslagen en supervisieverslagen naar voren om onderzoeksvraag twee te beantwoorden.

Er zijn voldoende verslagen ter beschikking gesteld die voorzien waren van goede kwaliteit. Hierdoor kon de deelvraag beantwoord worden.

Het hoofddoel van dit onderzoek is om voor achttien mei 2015 inzichten te hebben verkregen in de ervaringen en de inzet van het interventieprogramma Brains4Use door Brains4Use consulenten en jongeren tussen twaalf en achttien jaar die woonachtig of werkzaam zijn op de locatie Eefde van Intermetzo. Dit onderzoek is geschreven aan de opdrachtgever, Brains4Use consulenten, het managementteam en het locatie coördinatorteam.

Hoofdstuk 2: Waar bestaat het interventieprogramma Brains4Use (2009) uit?

2.1 Inleiding

Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden is er gebruik gemaakt van een literatuuronderzoek. Hierbij is er onderzocht wat de achtergrond van Brains4Use (2009) is en van welke methodieken en technieken het interventieprogramma gebruik maakt. Tot slot zal de hulpverleningsrelatie toegelicht worden, een essentieel onderdeel van het interventieprogramma Brains4Use. Het literatuuronderzoek zal gebruikt worden ter ondersteuning voor de verslaglegging van de documentanalyse voor deelvraag twee en als naslagwerk gebruikt worden voor het opstellen van de topiclijsten voor deelvraag drie en vier.

2.2 Achtergrond

De naam Brains4Use (2009) is met een doel gekozen. De taal die gebruikt wordt sluit aan bij de straattaal van jongeren en de taal is daarnaast leesbaar en duidelijk herkenbaar (de '4' wordt gebruikt in plaats van 'for'). Daarnaast is het herkenbaar voor jongeren; hersenen zijn er om te gebruiken. De hersenen zijn te gebruiken om geen delicten te plegen, gezond te leven, geen verdovende middelen te gebruiken en om deel te kunnen nemen aan de samenleving (Intermetzo, 2009).

Drugs- en alcoholgebruik is een probleem op woongroepen binnen de residentiële jeugdzorg van Intermetzo. Dit probleem wordt ervaren door de groepsleiding die hierbinnen werkzaam is. Er is sprake van een 'peer group' effect¹, wat inhoudt dat jongeren elkaar beïnvloeden waardoor de groepsdruk toeneemt. Hierdoor ontstaat de oorzaak dat er steeds meer jongeren overmatig drugs- en of alcohol consumeren. Dit wordt in het verdere verslag vertaald als problematisch middelengebruik. Een risicofactor voor delict gedrag is problematisch middelengebruik (Intermetzo, 2009). Om dit probleem aan het licht te brengen en te behandelen is Brains4Use (2009) ontwikkeld. Brains4Use is een programma dat ontwikkeld is om het middelengebruik te minderen, en uiteindelijk te stoppen, en om als begeleider op een professionele manier te kunnen reageren op signalen en vragen die met middelengebruik te maken hebben (Intermetzo, 2009). Tevens streeft Brains4Use ernaar recidive² te voorkomen. Om handvatten te bieden heeft Brains4Use een methode ontwikkeld die verschillende facetten bevat. Het werkboek 'Weet wat je doet', een handleiding die concrete instructies bevat en een opleiding die wordt gevolgd om als Brains4Use consulent jongeren te begeleiden die deelnemen aan het interventieprogramma (Intermetzo, 2009).

Het werkboek 'Weet wat je doet' (2009) is een methode die gericht is op de zelfwerkzaamheid van de jongeren. Hierdoor heeft het werkboek het karakter van een zelfhulpprogramma (Intermetzo, 2009). Het werkboek wordt onder begeleiding van een Brains4Use consulent gemaakt en ingevuld door de jongere. Er wordt gebruik gemaakt van opdrachten die jongeren inzichten geven in hun middelengebruik. De opdrachten variëren van het elke week bijhouden van het gebruik tot het leren bedenken (en uitvoeren) van alternatieven voor het gebruik (Intermetzo, 2009).

In de handleiding wordt beschreven hoe de Brains4Use consulent en de jongeren kunnen werken met het werkboek 'Weet wat je doet' (2009).

Brains4Use (2009) is gebaseerd op het trans-theoretische model van Prochaska & DiClemente (1992). Dit model gaat er van uit dat er door middel van een cirkel van verandering (1992) gedragsverandering optreedt. De methodiek van Prochaska & DiClemente wordt verderop in dit hoofdstuk toegelicht.

¹ Een groep mensen die zeer beïnvloedend kan zijn op je gedrag. Deze invloed kan net zo groot zijn als de invloed van ouders op hun kind ("Peer Group", nd)

² De herhaling die kan optreden na een strafbaar feit of ernstig grensoverschrijdend gedrag ("Recidive", nd).

De doelgroep die deel mag nemen aan het interventieprogramma Brains4Use (2009) wordt weergegeven in onderstaand model:

Inclusiecriteria ³	Contra-indicaties ⁴
- Tussen twaalf en 23 jaar - Ernstige problemen met middelengebruik.	- Blijvende ongemotiveerdheid/weerstand om individuele gesprekken aan te gaan - Ernstige psychiatrische problematiek die het leervermogen belemmert - Gebrekkige beheersing van Nederlandse taal (tenzij Brains4Use consulent de taal van de jongere spreekt) - IQ <50.

(Intermetzo, 2009)

2.3 De opzet van het interventieprogramma Brains4Use (2009)

Het interventieprogramma Brains4Use (2009) bestaat uit elf, wekelijkse, gesprekken en een follow-up gesprek drie weken na afsluiting. In onderstaand figuur is een overzicht weergegeven van de twaalf gesprekken die horen bij het interventieprogramma Brains4Use (Abraham & Buysse, 2013):

Gesprek	Doel van het gesprek	Gebruik instrumenten, methoden en onderdelen
Gesprek 1	- De jongere heeft vertrouwen in je en wil praten over zijn gebruik. - De jongere snapt het doel en de opzet van het programma. - De jongere start daadwerkelijk met het programma.	UCL ⁵ (1988), Motivatiethermometer (2009), cirkel van verandering (1992), motiverende gespreksvoering (2002), voorgeschiedenis
Gesprek 2	- De jongere kent de voor- en nadelen van zijn gebruik. - De jongere gaat zich zorgen maken over zijn gebruik. - De jongere gaat nadenken over mogelijke veranderingen. - De jongere gaat na hoeveel hij gebruikt. - De jongere leert bij te houden hoeveel hij gebruikt. - De jongere leert alternatieven voor gebruik bij te houden.	Motivatiethermometer (2009), cirkel van verandering (1992), motiverende gespreksvoering (2002), weekstaat, voor- en nadelen balans
Gesprek 3	- De jongere kent de situaties waarin hij (teveel) gebruikt. - De jongere neemt een beslissing over stoppen of minderen met gebruik. - De jongere stelt een contract op. - De jongere leert een relatie te leggen tussen zijn middelengebruik en delict gedrag.	Motivatiethermometer (2009), motiverende gespreksvoering (2002), weekstaat, 6G's (delict en gebruik) contract,

³ Een persoon laten deelnemen aan een onderzoek of programma ("Inclusie", nd).

⁴ Een reden om iemand niet deel te laten nemen aan een onderzoek of programma ("Contra-indicatie", nd).

⁵ 'De Utrechtse coping lijst, is een vragenlijst die met behulp van 47 items, verdeeld over 7 subschalen, de cognitieve en gedragsmatige strategieën die mensen gebruiken om met probleem situaties om te gaan (m.a.w. coping) in kaart brengt. Coping is de manier waarop iemand zowel gedragsmatig, cognitief als emotioneel op aanpassing vereisende omstandigheden reageert (Engelen van, 2012)'.

Gesprek 4	- De jongere leert zelfcontrole te ontwikkelen. - Introductie inventarisatie sociaal netwerk.	Motivatiethermometer (2009), motiverende gespreksvoering (2002), weekstaat, sociaal netwerk
Gesprek 5	- De jongere leert meerdere vormen van zelfcontrole. - Verder bespreken sociaal netwerk	Motivatiethermometer (2009), cirkel van verandering (1992), motiverende gespreksvoering (2002), weekstaat, tips voor gebruik, sociaal netwerk
Gesprek 6	- De jongere leert hoog risicosituaties te analyseren. - De jongere leert alternatieven te bedenken. - Bespreken gewenste veranderingen in sociaal netwerk.	Motivatiethermometer (2009), cirkel van verandering (1992), motiverende gespreksvoering (2002), weekstaat, moeilijke situaties, sociaal netwerk, rollenspel
Gesprek 7	- De jongere kiest zijn favoriete tip(s). - De jongere leert om te gaan met hoog risicosituaties.	Motivatiethermometer (2009), motiverende gespreksvoering (2002), weekstaat, rollenspel
Gesprek 8	De jongere leert aan iets anders te denken als hij (veel) wil gebruiken.	Motivatiethermometer (2009), motiverende gespreksvoering (2002), weekstaat, verslavingsmonster
Gesprek 9	- De jongere leert middelen te weigeren. - De jongere krijgt zicht op de vrienden die een positieve en negatieve invloed hebben op zijn gebruik en daarmee samenhangend delict gedrag.	Motivatiethermometer (2009), cirkel van verandering (1992), motiverende gespreksvoering (2002), weekstaat, rollenspel, sociaal netwerk, 6G's
Gesprek 10	De jongere verstevigt zijn zelfcontrole.	Motivatiethermometer (2009), motiverende gespreksvoering (2002), weekstaat, rollenspel.
Gesprek 11	- De jongere leert met 'terugval' om te gaan. - De jongere sluit het begeleidingsprogramma af.	Motivatiethermometer (2009), cirkel van verandering (1992), motiverende gespreksvoering (2002), weekstaat, persoonlijk terugvalpreventieplan
Gesprek 12	De jongere stabiliseert zijn zelfcontrole.	UCL (1988)

2.4 Instrumenten en methoden

Zoals in bovenstaand figuur te lezen is, worden er twee belangrijke instrumenten ingezet die gedurende de interventie aan bod komen. Dit zijn de cirkel van verandering (1992) en de motivatiethermometer (2009). In de interventie zijn de fasen in de cirkel van verandering vertaald in te nemen stappen via de 'Weet wat je doet'-methode (2009). In de 'Weet wat je doet'-methode wordt de weekstaat gebruikt, de weekstaat wordt later in dit verslag uitgelegd. In elk gesprek wordt de cirkel van verandering, gebaseerd op de theorie van Prochaska & DiClemente (1992), als uitgangspunt genomen. Aan de hand van de motivatiethermometer wordt bepaald in welk stadium van verandering de jongere zich bevindt. Motiverende gespreksvoering (2002) wordt in ieder gesprek als methode ingezet, door deze methode wordt de jongere naar een volgende fase geleid. Tevens wordt er gebruik gemaakt van cognitief gedragstherapeutische technieken waarbij een jongere nieuwe vaardigheden aanleert om meer zelfcontrole te krijgen op hun middelengebruik. Naast motiverende gespreksvoering en cognitief gedragstherapeutische technieken worden ook werken aan de omgeving en terugvalpreventie genoemd als werkbare elementen (Abraham & Buysse, 2013).

2.5 Prochaska en DiClemente (1992)

Brains4Use (2009) gaat er van uit dat bij verandering van gedragpatronen de meeste jongeren een cirkel van verandering (1992) doorlopen. Deze cirkel van verandering wordt het trans- theoretisch model van Prochaska & DiClemente (1992) genoemd ("Cirkel van gedragsverandering", 2010).

Een gedragsverandering is geen lineair proces met een begin- en eindpunt maar het is een circulair proces. Een cliënt kan tijdens elk stadium terugvallen in een vorig stadium of in oud gedrag. Veranderen betekent vaak dat er twee stappen vooruit gemaakt worden en dan weer één stap achteruit. Het is van belang dat de hulpverlener aanhaakt in het stadium waar de cliënt zich bevindt (Bartelink, 2013).

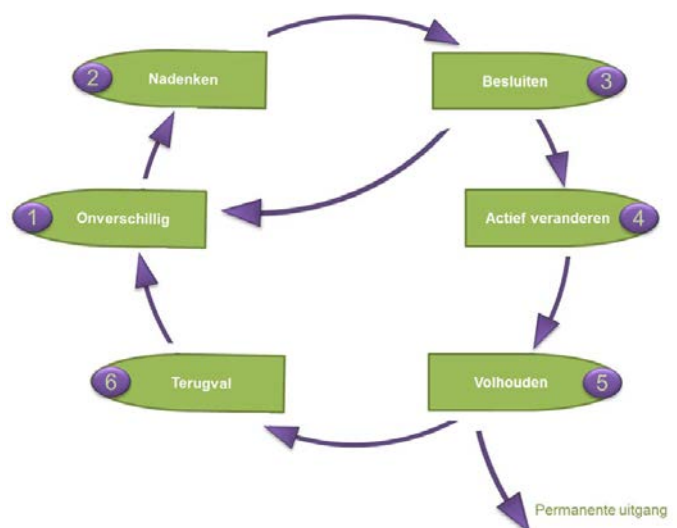
Prochaska & DiClemente (1992) onderscheiden vijf stadia van verandering zoals in de bovenstaande afbeelding te zien is (Abraham & Buysse, 2013). Onderstaand worden de vijf stadia van verandering toegelicht ("Pro - change behaviour systems, inc.", nd):

1. Onverschillig (Precontemplation, not ready)
2. Nadenken (Contemplation, getting ready)
3. Besluiten (Preparation, ready)
4. Actief veranderen (Action)
5. Volhouden (Maintenance)

Er bestaat eventueel nog een zesde stadium. Dit stadium houdt terugval in, een terugval in het oude gedrag. Na een terugval zal iemand weer in een van de vijf andere stadia terechtkomen. Onder ieder stadia worden de gespreksonderwerpen die toegepast worden volgens de 'Weet wat je doet' methode (2009) vermeld (van den Berg, Voorstel erkenning Brains4Use, nd). De 'Weet wat je doet' methode wordt in de volgende paragraaf verder toegelicht.

Stadium 1: Onverschillig (precontemplation, not ready)

Een andere naam voor 'onverschillig' is ook wel voorbeschouwing of precontemplatie. In dit stadium heeft de jongere (nog) geen intentie om te veranderen. De jongere is zich vaak niet bewust van het probleem dat hij heeft. De jongere ziet niet in dat zijn gedrag schadelijke of negatieve gevolgen heeft voor zichzelf of voor anderen. Ook kan het zo zijn dat de jongere

wel problemen signaleert maar dat hij dit niet in verband brengt met het eigen gedrag. Er zijn een aantal afweermechanismen terug te zien in dit stadium, namelijk:

- ✓ Ontkenning.
- ✓ Rationaliseren: het goed praten van eigen gedrag.
- ✓ Het ontwijken van confrontaties.
- ✓ Het inslikken van problemen.

Het kan jaren duren voordat dit eerste stadium uitmondt in een tweede stadium, dit is de reden dat er bij dit stadium vaak gesproken wordt over 'situatie' in plaats van stadium.

Gespreksonderwerp 'Weet wat je doet' (2009):

- ✓ Kennismaking
- ✓ Voorgeschiedenis

Stadium 2: Nadenken (contemplation, getting ready)

Dit stadium wordt ook wel de overpeinzing genoemd. De jongere is zich bewust van het probleem dat hij heeft en denkt na wat het kan opleveren als hij zijn gedrag verandert. Er is motivatie aanwezig om na te denken over zijn gedrag, maar er wordt in dit stadium nog geen actie ondernomen. De jongere staat er voor open om na te denken over zijn problemen of gevolgen voor zichzelf of anderen. In dit stadium staat ambivalentie⁶ centraal. Dit houdt in dat de jongere enerzijds problemen (h)erkend maar nog niet weet of hij dit wil veranderen. Jongeren stellen zich in dit stadium open voor informatie over hun probleem, maar de beslissing om tot verandering te komen wordt nog niet gemaakt. Prochaska & DiClemente (1992) zijn van mening dat jongeren in dit stadium het meest open staan voor veranderingsprocessen die zijn gericht op bewustwording.

Gespreksonderwerp 'Weet wat je doet' (2009):

- ✓ Voor- en nadelen
- ✓ Delict en gebruik

Stadium 3: Besluiten (preparation, ready)

In het derde stadium wordt door de jongere een besluit genomen of de jongere zijn gedrag wel of niet wil veranderen. In dit stadium wordt met de jongere een plan gemaakt om zijn gedrag te veranderen. In dit plan wordt besproken en vastgelegd hoe de jongere het probleem gaat aanpakken, zo wordt er een stopdatum vastgezet en wordt besproken op welke wijze hij gaat stoppen. Er zijn twee soorten motivaties om te komen tot een gedragsverandering. Bij externe motivatie kan gedacht worden aan het voorkomen van bijvoorbeeld een gevangenisstraf, de jongere zal daarom meewerken aan de behandeling. Bij interne motivatie ligt de reden van gedragsverandering bij de persoon zelf.

Gespreksonderwerp 'Weet wat je doet' (2009):

- ✓ Contract

Stadium 4: Actief veranderen (action)

De beslissing om wat aan het probleem te gaan doen is genomen en nu wordt er overgegaan op actie. De behandeling die gericht is op verandering vindt in dit stadium plaats. In dit stadium wordt de jongere vaak geconfronteerd met afwijzing uit zijn omgeving. Het is daarom van belang dat de jongere bezit over een ondersteunend netwerk van mensen die hem steunen. Het kan zijn dat de jongere in dit stadium bestormd wordt door allerlei negatieve gevoelens. De jongere kan het gevoel krijgen dat hij zijn vrijheid verliest of hij krijgt gevoelens falen of schuld. In dit stadium is het belangrijk te weten dat er kans bestaat dat de jongere de behandeling opgeeft. De jongere zal moeten volhouden en zal leren dat negatieve gevoelens normaal zijn. Een proces van verandering gaat samen met moeilijke situaties en tegenslagen, het krijgen van steun is daarom belangrijk.

⁶ Tegengestelde gevoelens ervaren, zoals bijvoorbeeld liefde en haat ("Ambivalentie", nd).

Gespreksonderwerp 'Weet wat je doet' (2009):

- ✓ Tips voor gebruik
- ✓ Moeilijke situaties
- ✓ Gebruik uit je kop
- ✓ Herstel Sociaal Netwerk

Stadium 5: Volhouden (Maintenance)

In dit stadium zal de jongere de veranderingen integreren in zijn dagelijkse leven. Het is hierbij belangrijk dat er ondersteunende gesprekken plaatsvinden en dat terugvalpreventie als belangrijk wordt gezien. Een netwerk wat ondersteunt en stimuleert vormt een grote rol in het voorkomen van terugval. In dit stadium zullen kleine terugvallen plaatsvinden. Doordat de jongere weet hoe hij om kan gaan met zijn problemen, kunnen deze terugvallen goed opgepakt worden. Het proces van het integreren van veranderingen in het dagelijkse leven van die jongere kan verder uitgevoerd worden.

Gespreksonderwerp 'Weet wat je doet' (2009):

- ✓ Vrienden en middelengebruik versus delict

Stadium 6: Terugval

Bij een proces van verandering is terugval een wezenlijk onderdeel. Terugval is niet per definitie erg, van een terugval kan men veel leren. Het is van belang dat een hulpverlener een jongere, die een terugval meemaakt, niet veroordeelt. Een positieve, motiverende benadering helpt een jongere om het doel weer op te pakken. Een verandering gaat met vallen en opstaan, terugval betekent niet dat men weer bij stadium één moet beginnen. Een jongere leert van eerdere pogingen tot gedragsverandering en maakt daarvan gebruik bij een hernieuwde poging. Dit zesde stadium komt niet altijd voor. Het kan zo zijn dat een jongere na stadium vijf het theoretisch model van Prochaska & DiClemente (1992) verlaat.

Gespreksonderwerp 'Weet wat je doet' (2009):

- ✓ Terugvalpreventie

2.6 'Weet wat je doet' methode (2009)

Binnen de gesprekken die de jongere met de Brains4Use consulent heeft, wordt er gebruik gemaakt van de 'Weet wat je doet' methode (2009). Deze methode maakt gebruik van principes volgens de cognitieve gedragstherapie om veranderingen te bewerkstelligen. Er zijn hierbij verschillende fasen die de jongere doorloopt met behulp van de Brains4Use consulent (van den Berg & Oude Elferink, 2014):

1. **Basis creëren**
In deze fase wordt een jongere gemotiveerd om naar zijn eigen gedrag te kijken. Het doel van het eerste gesprek is om een basis van vertrouwen te creëren en de programma inhoud te bespreken.
2. **Problemen inventariseren**
De volgende twee gesprekken bestaan uit het inventariseren van het probleem door de jongere. De onderwerpen die centraal staan zijn: voor- en nadelen van drinken en/of blowen, registratie van het gebruik, delict en gebruik, nagaan van omstandigheden waaronder gebruikt wordt en het bepalen van veranderingsdoelen. Aan het eind van deze gesprekken stelt de jongere zijn eigen behandelcontract op.
3. **Besluiten nemen/doelen stellen**
Wanneer een jongere een besluit heeft genomen zal er een doel worden vastgesteld. De jongere besluit of hij helemaal wil stoppen, wil minderen of een time-out wil gebruiken. Dit betekent dat de jongere bijvoorbeeld een maand stopt met middelengebruik om te ervaren hoe dit is.
4. **Controle krijgen**
De jongere ervaart hoe zijn eigen afspraak verloopt. Lukt het niet om de afspraak vol te houden, dan kan de jongere in gesprek over een andere afspraak.

5. *Omgaan met moeilijke situaties*
De jongere kan inschatten in welke situatie het risico op het plegen van delicten het grootst is.
6. *Het middelengebruik uit je kop zetten*
De jongere bedenkt manieren waarmee hij de gedachten aan middelen uit zijn hoofd krijgt. Hier gaat hij in gesprek over met zijn consulent.
7. *Samen met vrienden*
De jongere gaat samen met zijn consulent in gesprek over de voorbereiding wanneer de jongere naar zijn vrienden gaat. Ze bedenken van tevoren een plan wat de jongere kan zeggen of doen wanneer er middelen aangeboden worden.
8. *Afsluiting/stabilisatie*
De jongere bespreekt succeservaringen met de consulent. Tevens zal de consulent in gesprek gaan met de jongere over een mogelijke terugval. Hierin wordt de motivatie uitvoerig besproken (van den Berg & Oude Elferink, 2014).

Deze acht fasen sluiten aan bij de zes stadia van Prochaska & DiClemente (1992) ("Pro - change behaviour systems, inc.", nd). Hoe snel over gegaan wordt naar een volgende fase hangt af van de ontwikkeling van de jongere tijdens het volgen van het interventieprogramma Brains4Use (2009).

Binnen deze acht fasen maken jongeren in het werkboek 'Weet wat je doet' (2009) opdrachten en vullen jongeren een weekstaat in. De opdrachten zijn gebaseerd op de thema's die besproken worden met de consulent. In de weekstaat houdt de jongere zijn middelengebruik bij. Hierin geeft hij aan met wie hij gebruikt heeft, wat zijn stemming was, welk middel hij gebruikt heeft, reden van gebruik, het effect wat dit teweeggebracht heeft en een eventueel alternatief dat hij had kunnen toepassen.

2.7 Motiverende gespreksvoering (2002)

Binnen de humanistische psychologie heeft Rogers de theorie 'motiverende gespreksvoering' (2002) tot stand gebracht. Deze theorie is vooral van toepassing in de verslavingszorg maar wordt tegenwoordig steeds vaker ingezet bij andere delinquenten, jongeren met gedragsproblemen en mensen met eetstoornissen (Rigter, 2008). Mensen met problematisch middelengebruik bevinden zich veelal in een ambivalentie. Het is kiezen tussen tegenstrijdige motivaties. Zo kan er motivatie zijn om te stoppen met het middelengebruik voor de gezondheid of het welzijn van de persoon. Maar tegelijkertijd kan de motivatie er zijn om door te gaan met het middelengebruik omdat de persoon hier lichamelijke (afkick)verschijnselen van zal ondervinden (Miller & Rollnick, 2010). Tevens is het onmogelijk om de ambivalentie of motivatie te begrijpen buiten de sociale context om, aldus Miller en Rollnick (2010). Binnen sociale interacties, en tevens binnen de hulpverlening, wordt er vaak vanuit gegaan dat de jongere al gemotiveerd is om te veranderen. Wanneer de jongere niets met de aangedragen adviezen doet blijkt men er al snel vanuit te gaan dat de jongere niet gemotiveerd is. Miller legt uit dat het verkennen en versterken van motivatie een op zichzelf volwaardige taak is en tevens vaak de belangrijkste taak binnen hulpverleningsrelaties (Miller & Rollnick, 2010).

Het doel van motiverende gespreksvoering (2002) is volgens de website Movisie het volgende: '*Het doel van de methode motiverende gespreksvoering is het op gang brengen van gedragsverandering bij cliënten, via het ontwikkelen van de motivatie*' ("Motiverende gespreksvoering", 2010). Deze methode bestaat uit twee fasen. In de eerste fase staat de ontwikkeling van de motivatie om te veranderen centraal. In deze fase wordt gebruik gemaakt van verschillende gesprekstechnieken. Wanneer deze motivatie voldoende ontwikkeld is komt men bij fase twee. In deze fase staat de betrokkenheid van de jongere in zijn eigen ontwikkelproces centraal. Er wordt een ontwikkeling gemaakt in het plan dat de jongere maakt om de verandering te realiseren ("Motiverende gespreksvoering", 2010). Het belangrijkste aspect in deze ontwikkeling is de relatie tussen de jongere en hulpverlener. Dit wordt verder toegelicht onder het kopje: '*de relatie tussen hulpverlener en jongere*'.

Miller noemt vier algemene principes waar een hulpverlener aan moet voldoen wanneer hij motiverende gespreksvoering toepast:

1. *Druk empathie uit*
De hulpverlener dient, door middel van reflectief luisteren, zich zonder oordelen, beschuldigingen of bekritisering op te stellen. Door reflectief te luisteren aanvaardt de hulpverlener de jongere zonder zijn perspectief te bevestigen.
2. *Ontwikkel discrepantie*⁷
Discrepantie kan worden opgeroepen wanneer iemand de voordelen inziet in het veranderen van zijn gedrag en de jongere gestimuleerd wordt door persoonlijke doelen. Het belang van verandering staat centraal.
3. *Beweeg mee met weerstand*
Tegenzin en ambivalentie worden niet bekritiseerd, maar de jongere wordt erkend in zijn weerstand. De jongere beschikt over autonomie, wat betekent dat de jongere wordt gestimuleerd om een oplossing te bedenken voor zijn eigen problemen.
4. *Ondersteun persoonlijke effectiviteit*
Zoals bij het vorige punt is beschreven is het belangrijk de autonomie van de jongere te waarborgen. Persoonlijke effectiviteit heeft te maken met het geloof van de jongere in het eigen veranderingsproces en dit tot een goed einde te brengen (Miller & Rollnick, 2010).

Brains4Use (2009) zet motiverende gespreksvoering (2002) in om ambivalentie met behulp van verandering op te lossen. Door de ambivalentie achter zich te laten en te proberen een positieve gedragsverandering teweeg te brengen, is het doel van Brains4Use consultants de recidive terug te dringen en het problematisch middelengebruik te verminderen en uiteindelijk het liefst te stoppen.

De tweede techniek die wordt toegepast om jongeren te motiveren en gemotiveerd te houden is het gebruiken van Harm Reduction ("Principles of Harm Reduction", 2011) bij het stellen van individuele doelen. Harm Reduction (2011) is een methode waarbij het doel is om het drugsgebruik zoveel mogelijk terug te dringen. Echter staat de competentie van de jongere centraal, wat inhoudt dat sommige jongeren niet zonder drugs kunnen en het stoppen met drugs dan geen realistisch doel is. Voor de hulpverlener is het essentieel empathie te tonen voor het middelengebruik van de jongere, wat betekent dat de hulpverlener niet oordeelt maar begeleiding biedt en ten alle tijden rekening houdt met de achtergrond van de jongeren ("Principles of Harm Reduction", 2011). Door aan te sluiten bij de behoeften van de jongere kan de motivatie vergroot worden. Jongeren kunnen het overzicht behouden over hun proces en de regie in handen houden door zelf behandeldoelen op te stellen. Daaraan wordt een beloning gekoppeld en zijn jongeren vaak meer gemotiveerd om te veranderen (Intermetzo, 2009).

⁷ Gedragsvergelijking van zichzelf en anderen (tegenstrijdigheid) ("Discrepantie", nd)

2.8 Motivatiethermometer

Een essentiële factor om jongeren te begeleiden binnen het interventieprogramma Brains4Use (2009) is motivatie. Hiervoor wordt, naar aanleiding van motiverende gespreksvoering (2002), een motivatiethermometer (2009) gebruikt. Deze motivatiethermometer is gebaseerd op de stadia van Prochaska & DiClemente (1992) (Leistra & van den Berg, 2014). Deze sluit dan ook aan bij de zes stappen die er gevolgd worden volgens de theorie van Prochaska & DiClemente ("Pro - change behaviour systems, inc.", nd). Wanneer een jongere zich in een stap bevindt waarbij de fase in de motivatiethermometer niet past, dient de jongere terug te gaan naar de vorige stap waar de fase wel aansluit. In onderstaand figuur wordt dit proces weergegeven. De motivatiethermometer wordt door middel van motiverende gespreksvoering besproken met de Brains4Use consulent.

		Stadium Prochaska & Diclemente:
☐	Ik ben al gestopt met gebruik en sta open voor ondersteuning	4(b)
☐	Ik probeer zelf al te stoppen met gebruik en sta open voor alle hulp die ik hierbij kan krijgen	4(a)
☐	Ik wil stoppen met middelengebruik	3
☐	Ik weet wel dat ik een probleem heb, ik twijfel of ik wel wil stoppen met gebruik	2
☐	Ik vind niet dat ik een probleem heb met gebruik, maar wil wel meewerken aan gesprekken	1(b)
☐	Ik vind niet dat ik een probleem heb met gebruik en wil geen gesprekken	1(a)

(Leistra & van den Berg, 2014)

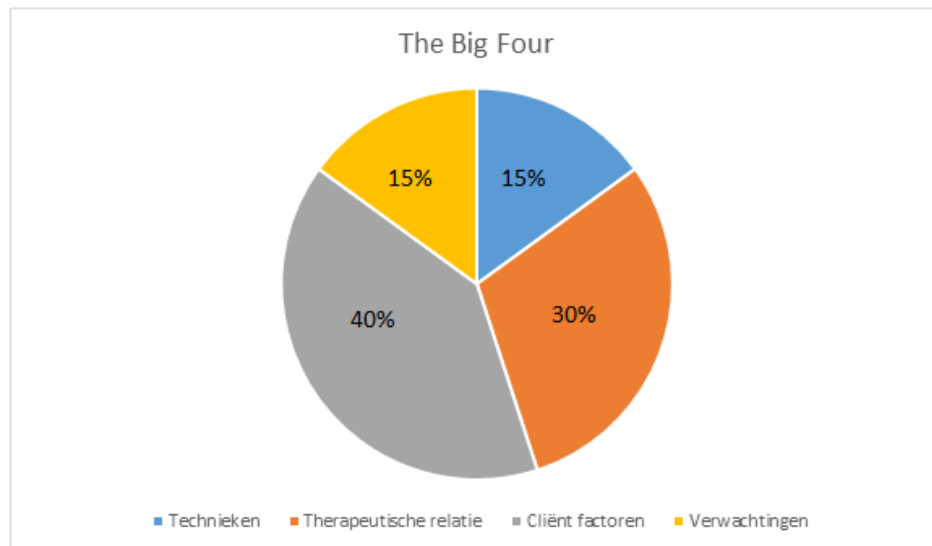
2.9 De hulpverleningsrelatie

Naast de cirkel van verandering (1992), motivatiethermometer (2009) en motiverende gespreksvoering (2002) speelt de relatie tussen jongere en hulpverlener een grote rol bij de interventie.

De problematiek van jongeren is complex en ontstaat vaak al op jonge leeftijd. Een gevolg hiervan is dat jongeren vaak een lange hulpverleningsgeschiedenis hebben. Residentiële jeugdzorg met een gesloten kader lijkt vaak een laatste stap en redmiddel te zijn voor jongeren met ernstige (gedrags)problematiek. De resultaten die met deze doelgroep bereikt kunnen worden zijn vaak beperkt, is uit onderzoek gebleken. Zo valt een deel van de jongeren terug in problematisch gedrag na verblijf in een jeugdinrichting. Men heeft vaak de neiging te kijken naar uitkomsten van hulpverlening, zoals recidive, terwijl er weinig aandacht besteed wordt aan wat er precies gebeurt tijdens de hulpverlening en hoe er gewerkt wordt aan vermindering van de aanwezige problematiek bij deze doelgroep. Een term die gebruikt wordt voor hulpverlening in residentiële jeugdinrichtingen is de 'black box' (Daniel & Harder, 2010). Er lijkt relatief weinig kennis te zijn over inhoud en kwaliteit van hulpverlening in residentiële inrichtingen terwijl deze doelgroep vaak kamt met ernstige problematiek.

Het onderzoek dat beschreven wordt in het boek 'Relatie als de sleutel?' van A. Harder (2010) laat licht schijnen over deze zogenoemde 'black box'. Er wordt gebruik gemaakt van kennis over werkzame factoren in de hulpverlening aan jongeren. Deze werkzame factoren vormen namelijk een aanknopingspunt voor goede hulpverlening. Eén van de belangrijkste werkzame factoren in de hulpverlening is de relatie tussen hulpverlener en jongere (Daniel & Harder, 2010).

Er zijn een aantal onderzoeken uitgevoerd die zich hebben gericht op werkzame factoren in de hulpverlening aan individuen. Hubble (2010) spreekt over the 'Big Four'. Dit zijn vier therapeutische factoren die basis vormen voor succes in de therapeutische behandeling (Daniel & Harder, 2010).

(Hubble et al., 2010)

Zoals in de figuur te zien is, hebben relatiefactoren een grote invloed op een succesvolle uitkomst. Technieken en verwachtingen hebben een kleinere bijdrage aan een succesvolle uitkomst.

Maar wat valt er nu onder deze factoren? Motivatie voor hulpverlening, de ernst van aanwezige problematiek, aanpassingsvermogen en vermogen om problemen te herkennen vallen onder de categorie cliëntfactoren. Relatiefactoren zijn factoren die gaan om echtheid, oprechtheid, empathie, warmte en overeenstemming in de relatie van de hulpverlener met de jongere. Veel van deze aspecten hebben te maken met de kwaliteiten van de hulpverlener. De hulpverlener moet in staat zijn om deze aspecten in de relatie met de cliënt tot stand te brengen. Toch heeft de jongere ook een belangrijk aandeel in deze relatie (Daniel & Harder, 2010).

Dit houdt in dat overeenstemming belangrijk is voor een fundamentele band tussen hulpverlener en jongere. Om deze overeenstemming in deze band te laten ontstaan is niet alleen de benaderingswijze van de hulpverlener belangrijk, maar zijn ook eigenschappen en inbreng van de jongere van belang. Een relatie vraagt om wederkerigheid, zowel van de hulpverlener als voor de jongere. Zo kan de hulpverlener steun, hulp en zorg bieden, maar is het aan de jongere om open te staan om dit te ontvangen. Hubble et al. (2006) geeft aan dat de therapeutische relatie erg belangrijk is, de relatie tussen hulpverlener en jongere is volgens Hubble et al. een band met veiligheid als basis. Deze veiligheid is belangrijk om de jongere tot rust te brengen en zijn problemen te kunnen overzien, bespreken en onderzoeken (Hubble, 2006).

Gezien het problematisch middelengebruik in combinatie met (ernstige) gedragsproblematiek kan er een onveilig leefklimaat ontstaan voor de jongeren binnen de residentiële jeugdzorg. Om veiligheid te creëren en adequate begeleiding te bieden is het van essentieel belang dat

de hulpverlener emotionele steun biedt aan de jongeren. Een goed en veilig leefklimaat bieden is moeilijk. Groepsleiding wisselt veel en jongeren willen er meestal niet zijn waardoor ze weinig motivatie tonen (Jongepier, 2011).

Uit verschillende Nederlandse onderzoeken naar de ervaringen van jongeren komt naar voren dat jongeren hulpverleningscontacten als positief ervaren wanneer hulpverleners zich voor hen inspannen, niet partijdig zijn en begrip tonen voor hun leefsituatie. De benadering van de jongeren door de hulpverleners wordt belangrijk ervaren wanneer jongeren aangeven wat de hulpverlener tot een goede hulpverlener maakt (Daniel & Harder, 2010).

2.10 Samenvatting

Binnen de residentiële jeugdzorg is er sprake van problematisch middelengebruik. Dit komt mede voort uit het probleem dat er een 'peer group effect' ontstaat. Een risicofactor voor delict-gedrag is problematisch middelengebruik. Door dit gegeven is het interventieprogramma Brains4Use (2009) ontworpen.

Het doel van Brains4Use is het middelengebruik te verminderen en uiteindelijk te stoppen en het terugdringen van recidive. De theorie waarop Brains4Use is gebaseerd, is het trans-theoretische model van Prochaska & DiClemente (1992). Het uitgangspunt van deze theorie is de cirkel van verandering (1992). Hierbij staat motivatie, die gestimuleerd wordt door motiverende gespreksvoering (2002) (Miller & Rollnick, 2010), centraal. De jongere leert inzicht te krijgen in zijn middelengebruik en hierbij zelf een plan op te stellen. De Brains4Use consulent heeft hier een helpende en begeleidende rol. In dit proces dient de hulpverleningsrelatie stevig en werkzaam te zijn. De hulpverleningsrelatie is immers een belangrijke factor in het proces van begeleiden en veranderen.

Hoofdstuk 3: Welke inzichten geven scoreformulieren en evaluatieverslagen over de uitvoering van het interventieprogramma Brains4Use (2009) door Brains4Use consulenten in 2014 binnen de locatie Eefde van Intermetzo?

3.1 Inleiding

Brains4Use (2009) heeft documenten ter beschikking gesteld om antwoord te geven op bovenstaande deelvraag. Het gaat hierbij om scoreformulieren en evaluatieverslagen.

De scoreformulieren zijn beoordelingsformulieren over het functioneren van de Brains4Use consulenten. Hierbij observeert de locatiecoördinator van Brains4Use (2009) de Brains4Use consulent in videofragmenten die opgenomen zijn tijdens het begeleidingstraject van de jongeren (Leistra & van den Berg, 2014). Deze beoordeling wordt uitgevoerd om Brains4Use consulenten verder te laten ontwikkelen in de methodiek die het programma hanteert. Zo wordt er gescoord op verschillende onderwerpen:

- ✓ Trouw aan programmahandleiding
- ✓ Gebruik van motiverende gespreksvoering
- ✓ Responsiviteit
- ✓ Verslaglegging

Deze onderwerpen worden ter observatie gesteld om programma integriteit te waarborgen (Leistra & van den Berg, 2014).

De Brains4Use consulent en de locatiecoördinator gaan hierover met elkaar in gesprek en geven de kwaliteiten en leerpunten weer. Er is voor gekozen om scoreformulieren te gebruiken die door eenzelfde locatiecoördinator zijn beoordeeld, dit zorgt voor een meer betrouwbaar beeld.

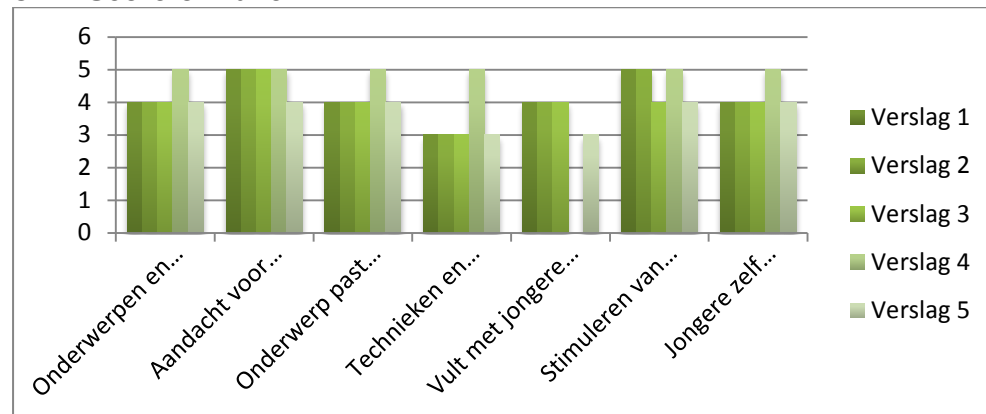
De evaluatieverslagen bestaan uit een tussenevaluatie en eindevaluatie. In deze verslagen komen de stappen van Prochaska & DiClemente (1992) aan bod en worden de stappen van de methodiek 'Weet wat je de doet' (2009) uitgediept doormiddel van het werkboek 'Weet wat je doet'. In deze verslagen wordt een beeld geschetst van waar de jongere staat, in welke stap hij zich bevindt en welke gespreksonderwerpen er aan bod zijn gekomen door middel van motiverende gespreksvoering (2002).

Om deze deelvraag te beantwoorden zal er een verband gelegd worden tussen de scoreformulieren (die beoordeeld worden door de locatiecoördinator) en de evaluatieverslagen (die ingevuld worden door de Brains4Use consulent). Er zal onderzocht worden welke inzichten de verslagen geven over de uitvoering van het interventieprogramma Brains4Use (2009).

De onderwerpen 'trouw aan de programmahandleiding, gebruik van motiverende gespreksvoering (2002) en responsiviteit' zullen onderzocht worden. Het onderwerp 'verslaglegging' zal niet onderzocht worden. Het kopje 'verslaglegging' bevat informatie over de wijze van rapporteren en de kwaliteit van het verslag van de Brains4Use consulent. Deze informatie heeft geen toegevoegde waarde voor het beantwoorden van de deelvraag.

3.2 Trouw aan de programmahandleiding

3.2.1 Scoreformulier

Horizontale as:

- ✓ Onderwerpen en oefeningen worden goed ingeleid, uitgelegd en uitgevoerd.
- ✓ Aandacht voor het huiswerk.
- ✓ Onderwerp past bij de fase van behandeling waarin de jongere zit.
- ✓ Technieken en methoden (zoals rollenspel, psycho-educatie) worden toegepast.
- ✓ Vult met jongere motivatiethermometer (2009) en cirkel van verandering (1992) in.
- ✓ Stimuleren van het leerproces/aanmoediging om zelf verbanden te leggen.
- ✓ Jongere zelf oplossingen en gedragsalternatieven laten aandragen.

Verticale as:

- ✓ Laag vaardigheidsniveau tot excellent vaardigheidsniveau oplopend van 1 tot 5.

3.2.2 Evaluatieverslagen

Tussenevaluatie:

Zijn alle stappen van de methode 'Weet wat je doet' (2009) doorlopen?

	Verslag 1	Verslag 2	Verslag 3
Voorgeschiedenis jongere	Ja	Ja	Ja
Voor- en nadelen	Ja	Ja	Ja
Delict en gebruik	Ja	Ja	Nee
Doelen stellen	Ja	Ja	Nee
Controle krijgen	Ja	Nee	Nee
Moeilijke situaties	Ja	Nee	Nee
Gebruik uit je hoofd	Nee	Ja	Nee
Samen met vrienden	Nee	Nee	Nee
Terugvalpreventie	Nee	Ja	Nee

Zijn de fasen van Prochaska & DiClemente (1992) beschreven?

	Verslag 1	Verslag 2	Verslag 3
Onverschillig	Nee	Nee	Ja
Nadenken	Nee	Nee	Nee
Besluiten	Nee	Nee	Nee
Actief veranderen	Nee	Nee	Nee
Volhouden	Nee	Nee	Nee

Is de tussenevaluatie compleet?

	Verslag 1	Verslag 2	Verslag 3
Tussenevaluatie	Ja	Ja	Ja

Eindevaluatie:

Zijn alle stappen van de methode 'Weet wat je doet' (2009) doorlopen?

	Verslag 1	Verslag 2	Verslag 3
Voorgeschiedenis jongere	Ja	Ja	Ja
Voor- en nadelen	Ja	Ja	Ja
Delict en gebruik	Ja	Ja	Ja
Doelen stellen	Ja	Ja	Ja
Controle krijgen	Ja	Ja	Ja
Moeilijke situaties	Ja	Ja	Ja
Gebruik uit je hoofd	Ja	Ja	Nee
Samen met vrienden	Ja	Ja	Nee
Terugvalpreventie	Ja	Ja	Nee

Zijn de fasen van Prochaska & DiClemente (1992) beschreven?

	Verslag 1	Verslag 2	Verslag 3
Onverschillig	Nee	Ja	Ja
Nadenken	Nee	Ja	Ja
Besluiten	Ja	Ja	Ja
Actief veranderen	Ja	Ja	Ja
Volhouden	Ja	Ja	Nee

Is de eindevaluatie compleet?

	Verslag 1	Verslag 2	Verslag 3
Eindevaluatie	Ja	Ja	Ja

3.2.3 Conclusie

Wat opvalt aan de grafiek die 'trouw aan de programmahandleiding' weergeeft is dat er over het algemeen goed gescoord wordt op de verschillende sub onderwerpen. De grafiek laat zien dat op het kopje 'Technieken en methoden (zoals rollenspel, psycho-educatie) worden toegepast' minder goed gescoord wordt. Het valt op dat er veel aandacht besteed wordt aan het huiswerk van de jongere en aan het inleiden, uitleggen en uitvoeren van onderwerpen en oefeningen. Bij de interviews die gevoerd worden met Brains4Use consulenten zal gevraagd worden naar deze beweegreden.

Wat ook opvalt is dat er veel aandacht wordt besteed aan het huiswerk dat de jongere meekrijgt en maakt uit het werkboek 'Weet wat je doet' (2009). Dit betekent dat de weekstaat uitvoerig bekeken en besproken wordt en dat er veel aandacht besteed wordt aan hoe het met de jongere is gegaan in de week voor het gesprek dat plaatsvindt.

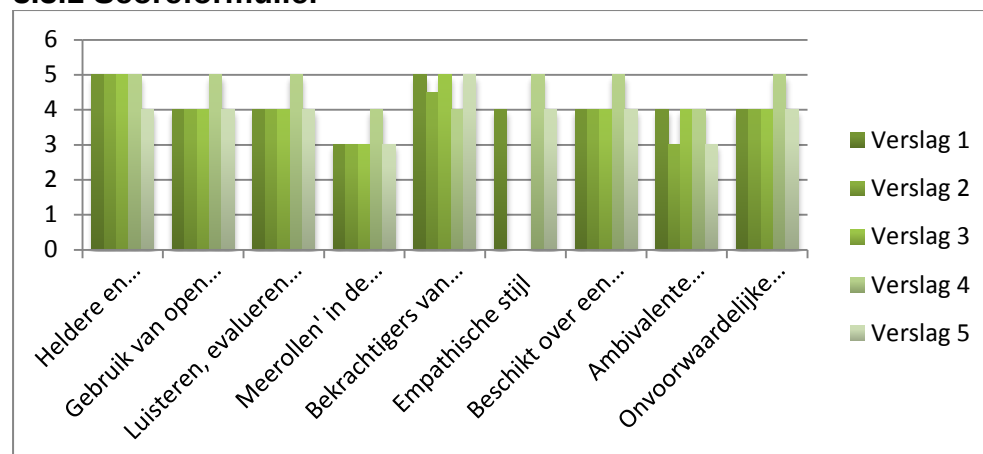
Tevens laat de grafiek zien dat Brains4Use consulent 4 hoger scoort dan de overige Brains4Use consulenten. Tijdens het interview met deze Brains4Use consulent zal gevraagd worden naar haar wijze van uitvoering van het interventieprogramma en zal er gevraagd worden naar tips om de kwaliteit van uitvoering van het programma te verbeteren.

In de evaluatieverslagen is te lezen dat de stappen van zowel het werkboek 'Weet wat je doet' (2009), als de cirkel van verandering (1992) niet structureel worden geëvalueerd. Hierdoor lijkt het alsof de stappen niet worden doornomen met de jongeren, terwijl de scoreformulieren laten zien dat Brains4Use consultants hier goed op scoren.

Zoals in de tabellen af te lezen is, wordt niet in elk verslag de fasen van Prochaska & DiClemente (1992) beschreven. Het zou kunnen zijn dat de fasen van Prochaska & DiClemente dan ook niet besproken worden met de jongere. Bij het afnemen van de interviews zal gesproken worden over de fasen van Prochaska & DiClemente en hoe deze fasen ingezet worden.

3.3 Gebruik van motiverende gespreksvoering (2002)

3.3.1 Scoreformulier

Horizontale as:

- ✓ Heldere en enthousiasmerende stijl en passend taalgebruik.
- ✓ Gebruik van open vragen om het leren te bevorderen.
- ✓ Luisteren, evalueren en samenvatten.
- ✓ 'Meerrollen' in de weerstand.
- ✓ Bekrachtigers van verandering expliciet maken.
- ✓ Empathische stijl.
- ✓ Beschikt over een professionele en niet veroordelende opstelling in confrontatie met andere waarden en normen.
- ✓ Ambivalente gevoelens en gedachten expliciet maken.

Verticale as:

- ✓ Laag vaardigheidsniveau tot excellent vaardigheidsniveau oplopend van 1 tot 5.

3.3.2 Evaluatieverslagen

Tussenevaluatie

Hoeveel gesprekken hebben er plaatsgevonden en hebben deze gesprekken wekelijks plaatsgevonden?

	Verslag 1	Verslag 2	Verslag 3
Aantal gesprekken	8	Onbekend	Onbekend
Wekelijks	Ja	Nee, i.v.m. vakantieperiode	Nee, gesprekken zijn gestopt i.v.m. drang naar drugs n.a.v. gesprekken met consulent

Wordt de jongere gestimuleerd door de 'Weet wat je doet' methode (2009)? Is er een 'mee-rol' effect geweest in het geval van weerstand bij de jongere? Worden ambivalente gevoelens bespreekbaar gemaakt?

	Verslag 1	Verslag 2	Verslag 3
Wordt de jongere gestimuleerd	Ja	Ja	Ja
Meerrollen	Ja	Ja	Nee
Ambivalentie	Ja	Ja	Nee

Eindevaluatie

Hoeveel gesprekken hebben er plaatsgevonden en hebben deze gesprekken wekelijks plaatsgevonden?

	Verslag 1	Verslag 2	Verslag 3
Aantal gesprekken	11	14	7
Wekelijks	Ja	Nee, tweemaal was de consulent niet in de gelegenheid. Andere keren had de jongere zijn opdrachten niet af.	Nee, i.v.m. vakantie consulent en weglopen jongere.

Wordt de jongere gestimuleerd door de 'Weet wat je doet' methode (2009)? Is er een 'mee-rol' effect geweest in het geval van weerstand bij de jongere? Worden ambivalente gevoelens bespreekbaar gemaakt?

	Verslag 1	Verslag 2	Verslag 3
Wordt de jongere gestimuleerd	Ja	Ja	Ja
Meerrollen	Ja	Ja	Ja
Ambivalentie	Ja	Ja	Ja

3.3.3 Conclusie

Wat opvalt aan deze analyse is de motivatie die zowel bij het scoreformulier als in de evaluatieverslagen goed scoort. De stappen die gevolgd worden, volgens het werkboekje 'Weet wat je doet' (2009), lijken helpend te zijn tijdens de motiverende gespreksvoering (2002). De jongere weet welk onderwerp er aan bod komt door middel van het werkboek en de consulent kan hierop inspelen door de jongere te stimuleren met deze vragen aan de slag te gaan.

Wat opvalt is dat in veel gevallen de gesprekken niet wekelijks hebben plaatsgevonden. Het blijkt uit de verslagen dat een cyclus van twaalf gesprekken regelmatig onderbroken wordt door een vakantieperiode.

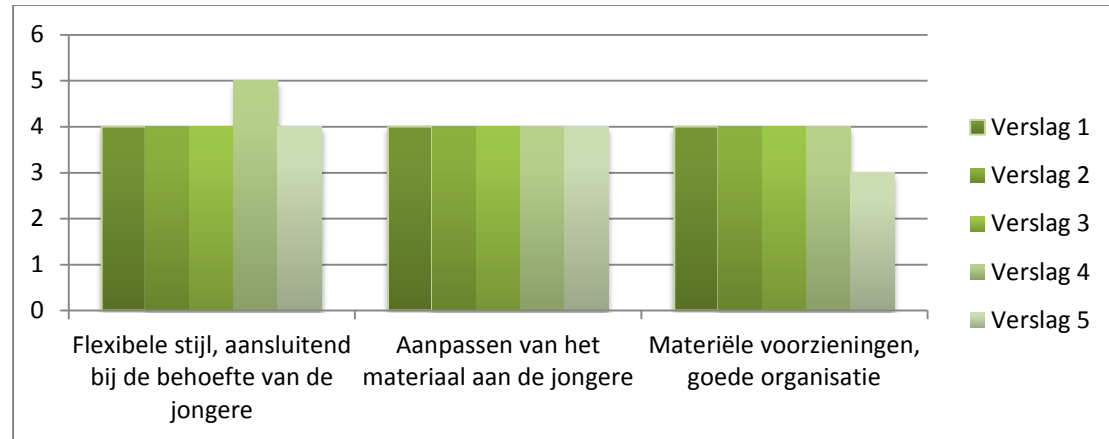
Tevens is er een duidelijk beeld verkregen over het 'mee-rol' effect vanuit de Brains4Use consulent wat betreft de weerstand die een jongere kan hebben. Het wordt in de evaluatieverslagen duidelijk dat de Brains4Use consulent inspeelt op de behoefte van de jongere. Een voorbeeld hiervan is: Inspelen op de achtergrond situatie, hoe gaat het met de jongere? Wat kan hij aan op dit moment?

Opvallend is dat bij dit thema de laagste score wordt ingevuld door de locatiecoördinator bij de scoreformulieren. Hierbij heeft bijvoorbeeld een Brains4Use consulent niet kunnen 'mee-rollen' in verband met het stoppen van de behandeling door een te sterke drang naar drugs naar aanleiding van de gesprekken, zo staat beschreven in de tussenverslagen.

Bij zowel de scoreformulieren als de evaluatieverslagen is duidelijk dat er veel aandacht wordt besteed aan de ambivalente gevoelens van de jongere. Deze tegenstrijdige gevoelens worden tegenover elkaar gezet door de jongere. De Brains4Use consulent gaat hierover in gesprek met de jongere.

3.4 Responsiviteit

3.4.1 Scoreformulier

Horizontale as:

- ✓ Flexibele stijl, aansluitend bij de behoefte van de jongere.
- ✓ Aanpassen van het materiaal aan de jongere.
- ✓ Materiële voorzieningen, goede organisatie.

Verticale as:

- ✓ Laag vaardigheidsniveau tot excellent vaardigheidsniveau oplopend van 1 tot 5.

3.4.2 Evaluatieverslagen

Tussenevaluatie

Sluit de hulpverlener aan bij de behoefte van de jongere? Wordt er gebruik gemaakt van verschillend materiaal bij de jongere?

	Verslag 1	Verslag 2	Verslag 3
Relatie	Ja	Ja	Ja
Materiaal	Ja	Ja	Nee

Eindevaluatie

Sluit de hulpverlener aan bij de behoefte van de jongere? Wordt er gebruik gemaakt van verschillend materiaal bij de jongere?

	Verslag 1	Verslag 2	Verslag 3
Relatie	Ja	Ja	Ja
Materiaal	Ja	Ja	Ja

3.4.3 Conclusie

In de verslagen wordt duidelijk weergegeven welke materialen de consulenten hebben gebruikt om aan te sluiten bij de jongeren. Zo zijn er hulpkaartjes ontworpen, is er een eigen netwerk opgebouwd rond een jongere en steken de hulpverleners in op een positieve hulpverleningsrelatie. Dit is terug te lezen aan de hand van de evaluatieverslagen en de feedback bij de scoreformulieren. Er wordt kennis opgedaan over de achtergrond van de jongere, waardoor de consulent een passende begeleiding kan bieden. Daarnaast krijgt de jongere regie over zijn eigen leerproces, wat maakt dat jongeren zelf gaan nadenken over de oorzaken/gevolgen van het middelengebruik en de oplossing bedenken die bij hen past. Zo blijft de jongere gemotiveerd omdat de jongere zijn eigen snelheid en leerproces kan bepalen. Naast dit proces wordt er gebruik gemaakt van creatieve middelen. Hierbij kan gedacht worden aan een 'verslavingsmonster' dat getekend wordt door de jongere. Er is terug te lezen in de verslagen dat de jongeren vaak druk zijn in het hoofd en moeite hebben zichzelf uit te drukken. Door middel van deze creatieve begeleidingsmethoden worden jongeren op een andere manier uitgedaagd zich uit te drukken. Hierbij wordt gekeken naar de behoefte van de jongeren. Onder creatieve middelen wordt verstaan:

- ✓ Quiz met plaatjes
- ✓ Verslavingsmonster
- ✓ Hulpkaarten
- ✓ Rollenspel
- ✓ Ademhalingsoefening

3.5 Samenvatting

De grafiek die 'Trouw aan de programmahandleiding' weergeeft laat zien dat er over het algemeen goed gescoord wordt op de verschillende onderwerpen. Het kopje 'Technieken en methoden' scoort lager dan bijvoorbeeld 'Aandacht voor huiswerk'. Tijdens de interviews die met Brains4Use consulenten plaats zullen vinden zal gevraagd worden naar dit verschijnsel. Brains4Use consulenten besteden veel tijd aan 'Aandacht voor huiswerk', zo laat de grafiek zien. Dit betekent dat het werkboekje 'Weet wat je doet' (2009) veel gebruikt wordt, de weekstaat uitvoerig besproken wordt en er wordt veel aandacht besteed aan hoe het gaat met de jongere.

Het valt op dat de stappen van zowel het werkboek 'Weet wat je doet' (2009), de cirkel van verandering (1992) en de fasen van Prochaska & DiClemente (1992) niet altijd beschreven worden in de evaluatieverslagen. Hierdoor lijkt het alsof de stappen niet (goed) worden doorgenomen met de jongeren, terwijl de scoreformulieren laten zien dat Brains4Use consulenten hier goed op scoren. Motiverende gespreksvoering (2002) lijkt goed toegepast te worden, zowel scoreformulieren als evaluatieverslagen scoren goed op dit gebied. De stappen van het werkboek 'Weet wat je doet' lijken helpend te zijn bij de motiverende gespreksvoering, de consulent kan inspelen op de vragen die in het werkboek naar voren komen.

Te zien is dat de gesprekken niet altijd wekelijks worden gevoerd. Tijdens de interviews zal gevraagd worden naar het gevolg hiervan. In de verslagen is een duidelijk beeld geschetst over het 'mee-rol' effect vanuit de Brains4Use consulent wat betreft weerstand die een jongere kan ervaren. Opvallend is dat dit sub onderwerp van motiverende gespreksvoering (2002) niet hoog gescoord wordt door de locatiecoördinator. Daarentegen wordt er wel veel aandacht besteed aan ambivalente gevoelens van jongeren. De Brains4Use consulent gaat in gesprek met de jongere over deze tegenstrijdige gevoelens.

In de evaluatieverslagen wordt beschreven welke materialen Brains4Use consulenten hebben gebruikt om aan te sluiten bij de jongeren. Door kennis op te doen van de achtergrond van de jongere, kan de Brains4Use consulent passende begeleiding bieden. De jongere wordt zelf aan het denken gezet over zijn eigen proces en blijft op deze manier gemotiveerd worden door de Brains4Use consulent.

Bij zowel tussen- als eindverslagen valt het op dat Brains4Use consulent 4 hoger scoort dan de overige Brains4Use consulenten. Tijdens het interview met deze Brains4Use consulent zal gevraagd worden naar tips om de kwaliteit en uitvoering van het programma te verbeteren.

Hoofdstuk 4: Hoe werd het interventieprogramma Brains4Use (2009) uitgevoerd en ervaren door Brains4Use consulenten in 2014 op de locatie Eefde van Intermetzo?

4.1 Inleiding

Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden is aan Brains4Use consulenten gevraagd hoe zij Brains4Use (2009) uitgevoerd en ervaren hebben in 2014. Op de locatie Eefde van Intermetzo bevinden zich vijf Brains4Use consulenten die in 2014 werkzaam waren en nu nog werkzaam zijn bij locatie Eefde van Intermetzo. Deze Brains4Use consulenten zijn opgeleid als Social Worker met een aanvullende opleiding tot Brains4Use consulent. Al deze vijf Brains4Use consulenten waren bereid mee te werken aan het onderzoek.

De uitgewerkte interviews met daarbij horende fragmenten en labels zijn terug te vinden in de bijlagen die horen bij dit onderzoek. In de uitwerking van deze deelvraag zullen citaten van Brains4Use consulenten weergegeven worden met een codering. Na elk citaat staat beschreven welke Brains4Use consulent dit heeft gezegd, bijvoorbeeld Brains4Use consulent 1, en zal een fragmentnummer weergegeven worden, bijvoorbeeld 1.2.1. Dit kan als volgt uitgelegd worden:

- ✓ 1.2.1 – de eerste 1 staat voor Brains4Use consulent 1. In de bijlage is voor iedere Brains4Use consulent een aparte tabel te vinden met kernlabels en daarbij horende fragmenten.
- ✓ 1.2.1 – de 2 staat voor label 2, dit label is terug te vinden in de tabel horende bij Brains4Use consulent 1.
- ✓ 1.2.1 – de laatste 1 staat voor fragment 1, horende bij label 2 van Brains4Use consulent 1.

De citaten die weergegeven worden bij de beantwoording van deze deelvraag zullen niet altijd in correct Nederlands zijn. Er is gekozen om hetgeen een Brains4Use consulent heeft gezegd letterlijk over te nemen. Dit om transparantie te behouden.

Deze deelvraag is in twee onderdelen verdeeld, wetende:

- ✓ Uitvoering
- ✓ Ervaringen

De uitvoering is opgedeeld in de volgende sub onderwerpen:

- ✓ Prochaska & DiClemente (1992)
- ✓ Motiverende gespreksvoering (2002)
- ✓ Werkboek 'Weet wat je doet' (2009)

De ervaringen zijn opgedeeld in de volgende sub onderwerpen:

- ✓ Brains4Use (2009) – Algemeen
- ✓ Hulpverleningsrelatie
- ✓ Zelfzorg

4.2 Uitvoering

4.2.1 Prochaska & DiClemente (1992)

Een belangrijk onderdeel van het interventieprogramma Brains4Use (2009) is de methode van Prochaska & DiClemente (1992). Om te onderzoeken of het programma integer wordt uitgevoerd zijn Brains4Use consulenten bevraagd over deze methodiek.

Wat opvalt is de eensgezindheid onder de geïnterviewden wat betreft het volgen van de stappen zoals die beschreven zijn volgens de methodiek van Prochaska & DiClemente (1992). Zo komt het volgende naar voren uit de interviews:

- ✓ *'Ik houd de stappen in principe wel aan, de stappen die beschreven staan die houd ik eigenlijk zo veel mogelijk aan. En als het een onderwerp is wat verder de diepte ingaat en wat eigenlijk pas bij gesprek drie of vier zouden moeten zijn dan pak ik hem natuurlijk wel'. (Brains4Use consulent 1, 1.2.1/1.2.2)*
- ✓ *'Voor zover het kan. En ook aanpast bij dat moment dan doe ik dat. Ik kijk wel naar datum en mijn handleiding waar moet ik eigenlijk nu zitten dan ga ik wel proberen te dat doen. Maar als dat niet lukt omdat er iets gebeurd is dan ga ik daar eerst op in.' (Brains4Use consulent 2, 2.2.3)*
- ✓ *'Als ik dingen iets om moet gooien omdat dat op dat moment beter bij de situatie past of bij het kind past dan doe ik dat. Maar uiteindelijk doorloop ik wel alle stappen.' (Brains4Use consulent 3, 3.2.2/3.2.3)*
- ✓ *'De volgorde van de gesprekken, de opbouw die houd ik altijd aan. Zo ga ik ook het gesprek in alleen soms kan het zijn dat een jongere bijvoorbeeld iets heftigs heeft meegemaakt en dat eerst kwijt moet voordat ik aan het onderwerp kan beginnen en soms is het zo dat dat zoveel aandacht nodig heeft dat een ander gesprek, een ander onderwerp voorrang krijgt'. (Brains4Use consulent 4, 4.3.1/4.3.2)*

Brains4Use consulent 5 is wat langer werkzaam binnen Brains4Use (2009) en geeft het volgende aan: *'Als ik eerlijk ben dan haal ik er niet elke keer steeds bij. Wat ik er wel uit haal is moment van terugval dat is niet erg. Ik probeer wel steeds met zo'n pupil te kijken waar staan we in dat proces. Dus zo gebruik je hem wel.'* (Brains4Use consulent 5, 5.2.1/5.2.2/5.2.3)

Hierbij komt naar voren dat de stappen over het algemeen consequent gevolgd worden, tenzij er problemen naar voren komen die op dat moment voorrang hebben. Zo schrijft Brains4Use consulent 3: *'Als het kind in een heel andere fase zit of terug valt of er iets anders is wat op dat moment belangrijker voor diegene is dan vind ik dat je die aandacht daar op moet vestigen.'* (Brains4Use consulent 3, 3.2.5)

In de documentanalyse is naar voren gekomen dat gesprekken niet altijd wekelijks plaatsvinden. Brains4Use consulenten 1 en 2 geven hier de volgende redenen voor:

- ✓ *'In het proces je hebt ongeveer 11 gesprekken te gaan en in het begin merk je dat het vasthangt op sancties, en op een gegeven moment heb ik er ook heel vaak voor gekozen om na gesprekken dan één keer in de twee of drie weken te doen, waarbij ze meer uitgelokt worden. En dat ze vaak alleen gaan, dat ze meer vrijheden krijgen, ja ga het dan maar weer eens proberen en ga om elkaar in gesprek.'* (Brains4Use consulent 1, 1.2.4/1.2.5)
- ✓ *'En twee weken soms. En vakantie of iets. Dus dan zit er weer een verlof tussen en dan is er iets gebeurd of zo. En dan zit je gelijk wel in een heel ander gesprek. Dus je kan niet een gesprek in gaan en zeggen nou vorige week was je nog harstikke goed bezig dan gaan we nu verder.'* (Brains4Use consulent 2, 2.2.2)

Hierbij wordt wel een kanttekening geplaatst: *'Niet altijd.. Bij mij gebeurt het ook niet wekelijks. Ik denk dat dat niet zo heel erg is.. Maar als het langer wordt al 2 weken niet. Dan wordt het natuurlijk wel heel lastig. Want dan kan er zoveel tussendoor gebeuren.'* (Brains4Use consulent 2, 2.2.4)

4.2.2 Motiverende gespreksvoering (2002)

Naast de methodiek van Prochaska & DiClemente (1992) wordt er ook gebruik gemaakt van motiverende gespreksvoering (2002). Na bevraging van Brains4Use consulenten blijkt deze methodiek redelijk geautomatiseerd te zijn aldus Brains4Use consulent 3: *'Ik denk dat het bij ons gewoon ingesleten zit, dat doe je hele dagen al op de groep ook. Dus daar sta je niet echt bij stil, dat gaat automatisch denk ik.'* (Brains4Use consulent 3, 3.3.1/3.3.2)

Brains4Use consulenten zien de motiverende gespreksvoering (2002) als een positieve stimulans om in te zetten voor zowel de jongeren als voor zichzelf: *'De motiverende gespreksvoering is denk ik wel de basisinstrument wat je gebruikt richting de jongere. De motivatie van de doelgroep waar we mee werken is sowieso al heel erg laag dus het samenvatten en de technieken daar maak je gebruik van. Ook het laten lezen van gespreksverslagen ook daarbij om te kijken van klopt het wel wat je allemaal hebt gezegd en begrepen.'* (Brains4Use consulent 4, 4.4.1/4.4.2).

Brains4Use consulent 5 geeft aan dat motivatie voornamelijk vanuit de jongere zelf komt en de Brains4Use consulent deze motivatie ondersteunt. *'Het mooiste is natuurlijk als een kind zelf wil. Dan hoeft je eigenlijk geen motiverende gespreksvoering nodig als ik eerlijk ben. Dan heeft het kind zichzelf al geholpen. Dan moet je hem wel proberen te ondersteunen van blijf op de goede weg zitten. En niet als ie een keer neerwaartse beweging maakt gelijk laten zitten.'* (Brains4Use consulent 5, 5.3.3)

Een instrument dat ontwikkeld is voor het werken met de motivatie van jongeren is de motivatiethermometer (2009). Brains4Use consulenten zijn bevraagd over de werkbaarheid van dit instrument en de manier van inzet. Ook hieruit blijkt dat alle geïnterviewden regelmatig gebruik maken van de motivatiethermometer: *'Vaak wel, vooral in het begin en die komt regelmatig weer naar voren. Ja voor jezelf of als je twijfelt van volgens mij is die motivatie veranderd. En de motivatiethermometer maak je ook gebruik van de jongere van waar zijn we mee bezig en waar sta je.'* (Brains4Use consulent 4, 4.5.2, 4.5.3, 4.5.4)

Tevens is dit van belang naar de zoektocht van de motivatie van de jongeren. Zoals in de literatuur beschreven staat is de motivatie van essentieel belang bij een veranderingsproces. Zo geeft Brains4Use consulent 2 aan hoe dit bij haar jongere speelt: *'Wat ik ook veel hoor is: ik doe het voor mijn broertje, of voor mijn ouders. Wat wil je zelf dan? Daar komt natuurlijk ook de motivatie uit voort. Als je denkt ik kan het toch niet, dan krijg je selffulfilling prophecy. Dan lukt het ook niet natuurlijk.'* (Brains4Use consulent 2, 2.10.1/ 2.10.2)

4.2.3 Werkboek 'Weet wat je doet' (2009)

Het werkboek 'Weet wat je doet' (2009) wordt gezien als een leidraad voor het voeren van de gesprekken. De opdrachten voor de jongeren staan in het werkboek en de weekstaat wordt wekelijks ingevuld. Het werkboek wordt als helpend ervaren, maar uit interviews blijkt dat dit niet wekelijks wordt gebruikt: *'Ja, het kan wel helpend zijn. Ik gebruik hem niet altijd. Het kan bij mij wel met moeilijke gesprekken ook echt wel d'r door heen helpen. Eigenlijk is het wel een beetje leidend, want daarin wordt huiswerk iedere week opgegeven en dat moet daar ook weer gemaakt worden, de weekstaten worden daarin gemaakt.'* (Brains4Use consulent 1, 1.5.1/1.5.2/1.5.4)

Toch zijn er kritische noten wat betreft de lay-out van het werkboek:

- ✓ *'Ik vind van het boekje zelf de lay-out eigenlijk ik vind er weinig schrijfruimte. Of er staan teveel lange verhalen in wat voor de jongere. Wat ze toch niet gaan lezen.'* (Brains4Use consulent 2, 2.5.3)
- ✓ *'Ja ik vind dat boekje altijd een beetje te weinig schrijfruimte voor de kinderen. Ik geef altijd vaak weer een schemaatje mee, of een dingetje dat ze wat meer schrijfruimte hebben en wat meer uitgebreider kunnen doen. Ik vind het altijd wel een propboekje zeg maar. Ja misschien moet eens over de dagen gelegd worden dat dat ding een keer op een A4 formaat komt.'* (Brains4Use consulent 3, 3.5.1/3.5.2/3.5.3)

Tijdens het programma wordt er van de jongeren verwacht om huiswerk te maken in het werkboek 'Weet wat je doet' (2009). Uit de documentanalyse is gebleken dat er veel tijd besteed wordt aan het huiswerk, uit de interviews komt naar voren dat het huiswerk

voornamelijk samen met de jongeren gemaakt wordt. Brains4Use consulent 4 legt dit uit: *'Dat is afhankelijk van de jongere. Sommige jongeren vinden het heel moeilijk om dingen op te schrijven. Met praten kom je niet tot de kern, pas als je het opschrijft wordt je geconfronteerd met waar je mee bezig bent of waar je je voor schaamt. Die vinden het lastig, dus dan doe ik het vaak samen en dat we het samen invullen en vaak zie ik dan wel dat ze het vervolgens wel doen.'* (Brains4Use consulent 4, 4.7.1)

Waar Brains4Use consulent 4 dit afweegt per jongeren en vaardigheden van de jongere, laten Brains4Use consulent 1, 2 en 5 de jongeren het huiswerk zelden zelfstandig maken:

- ✓ *'Ze maken eigenlijk nooit huiswerk, nee hoor. Dat is de opdracht, maar dat doen ze nooit. Nou, dat klopt wel, maar ik maak dat uiteindelijk samen met ze.'* (Brains4Use consulent 1, 1.6.1/1.6.2)
- ✓ *'Maar ik probeer in ieder geval te bespreken en ook meestal tijdens de gesprekken met ze in te vullen dan als het zelf niet lukt. Met de huiswerkopdrachten. Dan kunnen ze het ook dus gebruiken als naslagwerk of. Nou ja het is ook weer een stukje huiswerk en daar hebben ze een hekel aan. Doe ik veel samen. Ja. Omdat ik in de praktijk zie dat de jongeren het toch echt niet doen. Ik heb eigenlijk maar één jongere gehad die het heel trouw elke dag invulde.'* (Brains4Use consulent 2, 2.6.1/2.6.2,)
- ✓ *'Daar moet ik gewoon eerlijk over zijn, dat heb ik besloten. Dat doe ik niet. Ja, eigenlijk schiet het er bij in.'* (Brains4Use consulent 5, 5.5.1/5.5.2)

Naast de bestaande en gebruikelijke methoden die worden ingezet bij het interventieprogramma Brains4Use (2009), wordt er ook gebruik gemaakt van andere technieken en (muzische) middelen. Zo wordt er verwacht dat Brains4Use consulenten gebruik maken van rollenspelen. Uit de scoreformulieren in de documentanalyse blijkt dat hier minder aandacht aan wordt besteed. Brains4Use consulent 1 legt uit waarom zij weinig tot geen gebruik maakt van een rollenspel: *'Een rollenspel? (..)De grootste zin van het woord, dat gaat mij een beetje te ver, dan denk ik, weinig gevoel voor drama heb, maar dat kan je je natuurlijk ook heel klein voorstellen. Maar met LVB meisjes kan het soms echt wel werken, die hebben gewoon een korte spanningsboog en als ik dan een uur lang met ze over drugs moet gaan praten dan zijn ze er echt zo snel klaar mee.'* (Brains4Use consulent 1, 1.7.1/1.7.2)

Brains4Use consulent 2 geeft aan geen rollenspel te willen voorbereiden, maar een kleine variant spontaan toe te passen: *'En rollenspel is wat consulenten in opleiding heel veel moeten doen en waar ze allemaal een hekel aan hebben. Dat heb ik zelf ook. Als we dan een rollenspel moeten doen dan weet je van jezelf dat vind ik zo vervelend. Dat ga ik een jongere ook niet aan doen. Maar wat ik dan wel bijvoorbeeld met een rollenspel doe is tijdens een gesprek gewoon hem in één keer erin gooien. Dus jij zegt dat je nee kan zeggen? Oke ben ik even je vriend. Ah kom op we gaan even een jointje roken, ga even mee dan. En dan doe ik gewoon dat rollenspel ineens.'* (Brains4Use consulent 2, 2.7.2/2.7.3)

Het 6G model (Douma, nd) is tevens een model dat als hulpmiddel gebruikt kan worden om het probleem van de jongere inzichtelijk te maken: *'Nou wat ik een hele belangrijke vind is om gebruik te maken van ervaringsgerichte invullingen. Dus dat jongere bepaalde vormen van oefeningen gewoon levend gaan doen dus stap voor stap. Wat waren je gedachten, gevoelens maar ook wat voor gedrag heb je laten zien. Maar ook wat voor goede bedoeling zat er eigenlijk bij. Wat maakt dat je dat gedaan hebt. En vaak zit dat in een dieper niveau en bewustzijnsniveau waar je eigenlijk in gesprekken niet toe komt maar door die oefening lopend te doen zien ze gelijk welke stap ze overslaan en waarom ze dat doen en wat ze dus aan het vermijden zijn. Dus je maakt ook weer gebruik van de coping vaardigheden van de jongere.'* (Brains4Use consulent 4, 4.8.3, 4.8.4, 4.8.5, 4.8.6)

Brains4Use consulent 2 heeft hier een kanttekening: *'Maar wat ik nodig vind is echt een soort van vijver waar je uit kan vissen. Dan kan ik jullie tools nog ff nog een keer doorlezen voordat je in gesprek gaat. Maar dat je ff in dat voorbereidingsstukje dat kan nalezen. Dat naslagwerk is er niet. Er wordt wel aan gewerkt.'* (Brains4Use consulent 2, 2.7.4)

Brains4Use consulent 1 geeft aan liever gebruik te maken van een eigen invulling van het gesprek: *'Ik ga heel veel met jongeren buiten lopen, na schooltijd. Dan is het niet zo'n officieel gesprek bij mij'*. (Brains4Use consulent 1, 1.7.3/1.7.4)

Brains4Use consulent 5 geeft aan vooral het oud geleerde in de praktijk te brengen: *'Ik doe het nog steeds op de manier zoals ik het 5 jaar geleden deed, dus er zit weinig vernieuwing in, terwijl we dit wel aangeboden krijgen natuurlijk.'* (Brains4Use consulent 5, 5.6.1).

4.3 Ervaringen

4.3.1 Brains4Use (2009) algemeen

Wanneer Brains4Use consulenten vertellen over hun algemene ervaringen met Brains4Use (2009), dan is dit positief. Brains4Use consulent 1 vertelt hierover het volgende: *'Ik vind het een hele goeie en helpende methode om jongeren inzicht te geven, en de keuze mogelijkheden te bieden. Dat vind ik van Brains4Use.'* (Brains4Use consulent 1, 1.1.1)

Brains4Use consulenten 3 en 4 ervaren het interventieprogramma als positief maar zien wel aandachtspunten waar aan gedacht moet blijven worden:

- ✓ *'Ja op zich is het wel een goed programma denk ik. Je moet gewoon blijven ontwikkelen en blijven aanpassen om aan te kunnen blijven sluiten. Dat is gewoon belangrijk. Je moet niet je vast blijven houden.'* (Brains4Use consulent 3, 3.1.2/3.1.3)
- ✓ *'Waar heel erg op gehamerd wordt is dat je zoveel gesprekken moet doen. Maar ik vind dat aansluiten bij de jongere voorrang heeft op het aantal gesprekken. Het moet niet extreem uitlopen maar als je er twee gesprekken langer over doet. Maar je behaalt wel alle punten op de goede manier dan is dat het allerbelangrijkste.'* (Brains4Use consulent 4, 4.2.1)

4.3.2 Hulpverleningsrelatie

In de interviews is Brains4Use consulenten gevraagd hoe zij een hulpverleningsrelatie tussen Brains4Use consulent en een jongere ervaren. Vier van de vijf Brains4Use consulenten stellen dat een hulpverleningsrelatie het belangrijkste is. Dit blijkt uit het volgende:

- ✓ *'Ja als die er niet is dan kan ik niks. Je bent een gevoelsmens denk ik als je hulpverlener bent. Ik wel in ieder geval.'* (Brains4Use consulent 2, 2.9.1, 2015)
- ✓ *'Ja want anders kan je net zo goed die interventie van tafel vegen want dan heeft het geen zin. Ik kan wel heel leuk mijn riedeltje doen en mijn boekje afwerken want dan heb ik mijn werk goed gedaan.. Maar zo werkt het niet.'* (Brains4Use consulent 3, 3.8.1)
- ✓ *'Ik denk het allerbelangrijkste. Ik vind het belangrijk als ik een jongere krijg om te kijken oké dat is zo'n jongere, dan heb ik die en die consulent en welke past daar het beste bij. Die match is heel erg belangrijk. Je kan niet zomaar zeggen, ik heb die jongere en die consulent is vrij, klaar. Soms moet je even wachten of iemand vrij is.'* (Brains4Use consulent 4, 4.12.1)
- ✓ *'Die is eigenlijk heel belangrijk want in dat gesprek gaat het kind jou alles vertellen. En dan is het de kunst ga daar vertrouwelijk mee om. Anders is het gewoon klaar.'* (Brains4Use consulent 5, 5.8.3)

Brains4Use consulenten benoemen dat vertrouwen en openheid belangrijk is. Hier wordt het volgende over gezegd:

- ✓ *'De informatie is veilig bij me. En misschien wat informatie over mezelf, vertel ik nog wel regelmatig. Ja, en ik denk ook wel een beetje, het amicale er een beetje bijhalen, het niet zo heel officieel in het gesprek gieten, maar van het is ook wel spannend.'* (Brains4Use 1, 1.8.4)
- ✓ *'Ik vind het belangrijk dat ze mij alles kunnen zeggen en ze weten dat ik dat voor mijzelf houdt. En ik zeg altijd op het begin bij de start dat ik er verslagen van maak. En dat A. meeleeft, om te kijken of ik mijn werk goed doe zeg maar.'* (Brains4Use consulent 3, 3.7.2/3.7.3)
- ✓ *'Wat ik belangrijk vind is dat ze weten dat ik er voor hun ben.'* (Brains4Use consulent 3, 3.8.4)

Brains4Use consulent 4 vertelt dat de match tussen Brains4Use consulent en jongere belangrijk is om tot een goede hulpverlenersrelatie te komen, wat volgens Brains4Use consulenten invloed heeft op het traject van een jongere. Brains4Use consulent 4 laat het volgende weten:

- ✓ *... Ik vind het belangrijk als ik een jongere krijg om te kijken oké dat is zo'n jongere, dan heb ik die en die consulent en welke past daar het beste bij. Die match is heel erg belangrijk. Je kan niet zomaar zeggen, ik heb die jongere en die consulent is vrij, klaar. Soms moet je even wachten of iemand vrij is.'* (Brains4Use consulent 4, 4.12.1)
- ✓ *... Kijk als een jongere echt geen klik met mij heeft, dan kun je van alles willen maar dan gaat het gewoon echt niet werken denk ik. Dan kun je overleggen of er misschien iemand anders beter past. Je hebt meerdere consulenten. En misschien bij een meisje past dan beter een vrouw of bij een jongen een jongen als ze dat prettiger vinden.'* (Brains4Use consulent 3, 3.9.2/3.9.3)
- ✓ *'Culturele achtergrond is heel belangrijk. Man en vrouw is heel erg belangrijk. Dat moet je allemaal meenemen in je afweging.'* (Brains4Use consulent 4, 4.12.2)

4.3.3 Zelfzorg

Wanneer er wordt doorgevraagd over zelfzorg zegt Brains4Use consulent 3 het volgende: *'Soms met die laatste casus helemaal dan denk ik echt van. Ja dat is echt wel heftig dat je echt denk van dat ze ergens anders horen en niet hier.'* (Brains4Use consulent 3, 3.10.1)

Hieruit blijkt dat zelfzorg een belangrijk onderdeel is.

- ✓ *'Dan kom ik met mijn eigen-normen en waarden in conflict.'* (Brains4Use consulent 3, 3.10.3)
- ✓ *'Dit gaat ook om verantwoordelijkheidsgevoelens dan denk ik.'* (Brains4Use consulent 3, 3.10.5)

Gezien de heftigheid van de problematiek zijn de Brains4Use consulenten bevraagd over de zelfzorg. Hier werd een eenduidig antwoord op gegeven. Angela van den Berg (voortaan genoemd: A.) is de projectleider van het interventieprogramma Brains4Use (2009). Zij voert de intervisiegesprekken en individuele gesprekken met Brains4Use consulenten. Tevens bekijkt en analyseert zij de videofragmenten waaruit feedback gegeven wordt aan de Brains4Use consulent.

Dit blijkt ook uit het interview met Brains4Use consulent 1: *'A. is echt wel de achterwacht voor ons voor als er dingen zijn, dan kan je met A., inhoudelijk op de tafel leggen.'* (Brains4Use 1, 1.10.1)

Tevens worden de intervisie als waardevol onderdeel gezien: *'Wat ik sterk vind lopen is toch wel die intervisie hier Eefde. Het zou fijn zijn als er meer opkomst zou zijn. Maar dat heeft ook weer te maken met de draagkracht van de organisatie.'* (Brains4Use consulent 2, 2.12.11)

Eén van de Brains4Use consulenten heeft aangegeven dat ze duidelijk haar grenzen heeft moeten aangeven en bewaken: *'Waar ik echt voor heb moeten strijden denk ik is randvoorwaarden. Als drugsconsulent heb je tijd nodig, heb je een ruimte nodig waar je kan werken. En heb je ook een roostermaker nodig die er rekening mee houdt. Want als je alles tijdens je dienst moet proppen gaat niet werken. Tenminste voor mij niet.'* (Brains4Use consulent 2, 2.12.1)

Tevens geeft Brains4Use consulent 5 zijn visie weer over de verbeterpunten van Brains4Use (2009): *'Ik denk dat we te lief voor elkaar zijn. Ik moet bijvoorbeeld ook elke keer een verslag inleveren, dat doe ik ook bijna standaard niet. Daar wordt ik niet op aangesproken, dat zou eigenlijk wel moeten.'* (Brains4Use consulent 5, 5.11.1) Maar hierin geeft hij aan dat de kwaliteit gewaarborgd wordt: *'Als je onvoldoende gesprekken voert dan is het gewoon exit. Dan wordt je gewoon niet verlengd, dat is wel een soort van kwaliteitsborging. Dat wordt wel goed in de gaten gehouden, van dit is de ondergrens en daar moet je niet door heen zakken.'* (Brains4Use consulent 5, 5.12.1/5.12.2)

4.4 Samenvatting

Uit de interviews met Brains4Use consulenten komt naar voren dat Brains4Use consulenten de stappen van de methode Prochaska & DiClemente (1992) als belangrijk ervaren. Vier van de vijf Brains4Use consulenten geven aan dat de stappen van de methode Prochaska & DiClemente aangehouden worden, tenzij er storingen voorkomen die voorrang verdienen. Zo kan er afgeweken worden van de stappen die in de programmahandleiding vermeld staan, maar worden de stappen vervolgens wel verder volgens de handleiding opgepakt. Eén van de vijf Brains4Use consulenten geeft aan niet bewust bezig te zijn met deze stappen.

Uit zowel de documentenanalyse als de interviews komt naar voren dat het niet altijd mogelijk is om de gesprekken structureel wekelijks plaats te laten vinden. Vakantie en verlof van de jongere is hier vaak een oorzaak van. Eén van de Brains4Use consulenten geeft aan gesprekken bewust één keer in de twee weken te laten plaatsvinden, dit om de jongeren uit te dagen. Dit heeft als doel om jongeren te leren omgaan met meer vrijheden, in gesprekken wordt hier vervolgens op teruggeblikt. Daarnaast komt uit de interviews naar voren dat een pauze tussen twee gesprekken die langer is dan twee weken niet aan te raden is. Wanneer er langer dan twee weken tussen opeenvolgende gesprekken zit, hebben jongeren te veel vrijheden.

Wanneer het gaat over motiverende gespreksvoering (2002) blijkt het dat deze methodiek redelijk geautomatiseerd is bij Brains4Use consulenten. Deze methode wordt gezien als positieve stimulans voor zowel de jongeren als de Brains4Use consulenten. Eén van de vijf Brains4Use consulenten geeft aan dat motivatie voornamelijk uit de jongere zelf komt.

Een hulpmiddel dat ingezet wordt bij de gespreksvoering met de jongeren is de motivatiethermometer (2009). De motivatiethermometer wordt als helpend ervaren wanneer de motivatie van de jongere veranderd lijkt. Tijdens de gesprekken wordt de motivatiethermometer met regelmaat ingezet. Op deze manier kan de motivatie van de jongeren in kaart gebracht worden.

Het werkboek 'Weet wat je doet' (2009) wordt gezien als een leidraad voor het voeren van de gesprekken. Uit de interviews blijkt dat de lay-out van het werkboek niet praktisch wordt ondervonden. Zo blijkt er weinig schrijfruimte te zijn en bevinden zich er lange teksten die voor jongeren niet aantrekkelijk blijken te zijn. Als tip wordt gegeven het werkboek op A4-formaat uit te brengen. Zowel het huiswerk als de weekstaat wordt verwerkt in het werkboek. Het huiswerk blijkt in veel gevallen samen met de jongeren gemaakt te worden. Een reden hiervoor is dat de zelfredzaamheid van jongeren onvoldoende is ontwikkeld.

Naast de bestaande en gebruikelijke methoden die worden ingezet bij het interventieprogramma Brains4Use (2009), wordt er ook gebruik gemaakt van andere technieken en (muzische) middelen. Uit de interviews is gebleken dat Brains4Use consulenten veelal een eigen invulling geven aan de gesprekken. Dit blijkt een invulling te zijn waar de Brains4Use consulent zich prettig bij voelt. Door één van de vijf Brains4Use consulenten is gevraagd om een 'vijver' te creëren waar ideeën voor andere werkvormen uitgehaald kunnen worden. Op deze manier krijgt de Brains4Use consulent handvatten aangereikt voor verschillende technieken bij verschillende gesprekken en wordt er een kritische noot weergegeven over de kwaliteitswaarborging. Door andere Brains4Use consulenten wordt ook aangegeven liever gebruik te maken van een eigen invulling van het gesprek. Wat opvalt is dat één van de vijf Brains4Use consulenten zich graag houdt aan zijn eigen manier van werken, hierbij is weinig vernieuwing te ontdekken.

Over het algemeen is de ervaring over het gehele interventieprogramma positief. De ontwikkeling en het aanpassingsvermogen blijken van essentiële waarde om dit programma positief te kunnen uitvoeren. Twee van de vijf Brains4Use consulenten ziet aandachtspunten voor het interventieprogramma. Zo wordt aangegeven dat het belangrijk is om het interventieprogramma te blijven ontwikkelen om aan te kunnen blijven sluiten bij de jongeren. Als tweede aandachtspunt wordt aangegeven dat er niet teveel gehamerd moet worden op de hoeveelheid gesprekken die gevoerd moeten worden. Het aansluiten bij de jongere moet hierbij voorrang hebben op het aantal gesprekken.

Uit de interviews is gebleken dat vier van de vijf Brains4Use consulenten vinden dat een goede hulpverleningsrelatie het belangrijkste is. Vertrouwen en openheid wordt hierbij als belangrijk ervaren. Brains4Use consulent vier geeft expliciet aan dat de match tussen Brains4Use consulent en jongere belangrijk is om tot een goede hulpverleningsrelatie te komen. Volgens Brains4Use consulent vier heeft deze hulpverleningsrelatie invloed op het traject van een jongere. In sommige gevallen komt er tijdens een gesprek heftige, gevoelige informatie naar boven. Hier is zelfzorg dan ook van belang. Uit de interviews is gebleken dat Brains4Use consulenten het als belangrijk ervaren om hun ervaringen kwijt te kunnen. De locatiecoördinator van het interventieprogramma Brains4Use (2009) fungeert als vangnet voor de Brains4Use consulenten. Brains4Use consulenten geven aan dit vangnet als voldoende te ervaren, er is voldoende zelfzorg.

Hoofdstuk 5: Hoe werd het interventieprogramma Brains4Use (2009) ervaren door jongeren die in 2014 gebruik gemaakt hebben van het interventieprogramma op de locatie Eefde van Intermetzo?

5.1 Inleiding

Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden is aan jongeren, die woonachtig zijn bij Intermetzo en deelnemen aan het interventieprogramma Brains4Use (2009), gevraagd hoe zij de begeleiding en het interventieprogramma ervaren van Brains4Use. Op de locatie Eefde van Intermetzo bevinden zich vijf jongeren die in 2014 woonachtig waren en het interventieprogramma hebben gevolgd. Deze jongeren zijn op dit moment nog woonachtig op de locatie Eefde van Intermetzo. Al deze vijf jongeren waren bereid mee te werken aan het onderzoek.

De uitgewerkte interviews met daarbij horende fragmenten en labels zijn terug te vinden in de bijlagen die horen bij dit onderzoek. In de uitwerking van deze deelvraag zullen citaten van jongeren weergegeven worden met een codering. Na elk citaat staat beschreven welke jongere dit heeft gezegd, bijvoorbeeld jongere 1, en zal een fragmentnummer weergegeven worden, bijvoorbeeld 1.2.1. Dit kan als volgt uitgelegd worden:

- ✓ 1.2.1 – de eerste 1 staat voor jongere 1. In de bijlage is voor iedere jongere een aparte tabel te vinden met kernlabels en daarbij horende fragmenten.
- ✓ 1.2.1 – de 2 staat voor label 2, dit label is terug te vinden in de tabel horende bij Brains4Use consulent 1.
- ✓ 1.2.1 – de laatste 1 staat voor fragment 1, horende bij label 2 van jongere 1.

De citaten die weergegeven worden bij de beantwoording van deze deelvraag zullen niet altijd in correct Nederlands zijn. Er is gekozen om hetgeen een jongere heeft gezegd letterlijk over te nemen. Dit om transparantie te behouden.

Deze deelvraag is in twee onderdelen verdeeld, wetende:

- ✓ Ervaringen over het interventieprogramma Brains4Use (2009)
- ✓ Ervaringen over de geboden begeleiding door een Brains4Use consulent

De ervaringen over het interventieprogramma Brains4Use is opgedeeld in de volgende sub onderwerpen:

- ✓ Prochaska & DiClemente (1992)
- ✓ Werkboek 'Weet wat je doet' (2009)

De ervaringen over de geboden begeleiding door een Brains4Use consulent zijn opgedeeld in de volgende sub onderwerpen:

- ✓ Hulpverleningsrelatie
- ✓ Begeleiding door de Brains4Use consulent
- ✓ Motivatie

5.2 Ervaringen over het interventieprogramma Brains4Use (2009)

5.2.1 Prochaska & DiClemente (1992)

Brains4Use (2009) werkt volgens de methode van Prochaska & DiClemente (1992). In het voorgaande hoofdstuk wordt beschreven of Brains4Use consulenten de stappen hebben gevolgd van deze methodiek. Om te onderzoeken of de methodiek als helpend wordt ervaren zijn jongeren bevraagd over deze methodiek.

Alle geïnterviewde jongeren zijn bevraagd over de algemene indruk van Brains4Use (2009). Vier van de vijf jongeren geven aan het leuk te vinden en ervan te leren. Jongere 1 wist hier geen uitspraak over te doen:

- ✓ *'Ik vind het wel leuk, ik leer dr wel veel van.'* (Jongere 2, 2.1.1)
- ✓ *'Ja eigenlijk op zich ook nog wel fijn. Want dan kom je er wel achter van hoe vaak denk je aan iets, en waarom zou je dit wel of niet gaan gebruiken weer opnieuw. In welke situaties meer. Daar sta ik nu wel iets meer bij stil.'* (Jongere 3, 3.1.1)
- ✓ *'Ja ik vind het op zich wel goed. Ik heb dr wel veel van geleerd.'* (Jongere 4, 4.1.1/4.1.2)
- ✓ *'Ik vind wel leuk. En helpt wel ook om drugs te stoppen.'* (Jongere 5, 5.1.1)

De belangrijkste handvatten die worden geboden zijn voornamelijk:

- ✓ *'Ik leer ook beter om met drugs om te gaan, en ik leer nee te zeggen. En wat ik moet doen in moeilijke situaties, dat soort dingen een beetje.'* (Jongere 2, 2.1.2/2.1.3)
- ✓ *'Maar ik vind het eigenlijk wel fijn dat het er is. Gewoon ja een hulpsteuntje erbij. Dat maakt je gewoon bewust van alles.'* (Jongere 3, 3.1.3)
- ✓ *'Ze gingen meer op het verleden. Hoe het komt dat je drugs bent gaan gebruiken en dat soort dingen.'* (Jongere 4, 4.1.3)
- ✓ *'Ik heb drugsverleiding. En ik moet stop ja en als ik boos word ja dan ren ik weg en zoek ik drugs. Ik moet ook nee zeggen als iemand me aanbiedt.'* (Jongere 5, 5.1.2)

De cirkel van verandering (1992) blijkt nog niet voor iedere jongere duidelijk te zijn, zo weten jongere twee en drie niet precies hoe de cirkel van verandering wordt ingezet:

- ✓ *'Oh ja dat ken ik wel. Ja nee dat heb ik al eerder gehad. Ik weet niet precies of ik dat hier al heb gehad.'* (Jongere 2, 2.2.1)
- ✓ *'Meestal gaat dat wel hetzelfde. Maar ik zou niet precies de precieze volgorde kunnen opnoemen.'* (Jongere 3, 3.2.1)

5.2.2 Overige technieken

Naast de gesprekken die er gevoerd worden, wordt er ook gebruik gemaakt van creatieve/visuele werkvormen. De meeste jongeren geven aan dat hun Brains4Use consulent hier af en toe gebruik van maakt: *'Ja we gingen is wel als het mij te druk was een rondje over het terrein lopen. Maar ook ja, wel andere dingen (rollenspel). Ja het heeft me toen wel geraakt.'* (Jongere 4, 4.6.1/4.6.2) Deze andere werkvormen worden ervoor gebruikt om jongeren op een andere manier hun probleem inzichtelijk te laten maken. In het vorige hoofdstuk legt Brains4Use consulent vier dit uit. Jongere 3 heeft een tijdlijn gemaakt met haar Brains4Use consulent. Hier vertelt zij het volgende over: *'Nou pas geleden moest ik echt in een tijdlijn opschrijven ja wanneer begon je met wat. Dus dan schrijf je wel helemaal op het wordt helemaal groot uit van hoe wat, van wanneer tot wanneer. Dus het is wel gewoon van stel jaar of acht van waar je kunt je van alles bij kan opschrijven. Hoe je spinnenwebben maken dus dat doen we ook wel eens. Dus het is ook wel elke keer iets gevarieerd. Dus dat is ook wel leuk.'* (Jongere 3, 3.6.1/3.6.2/3.6.4).

Jongere 2 geeft aan dat haar/zijn Brains4Use consulent geen gebruik maakt van overige technieken: *'Nee. We zijn eigenlijk wel bijna altijd in gesprek.'* (Jongere 2, 2.6.1)

5.2.3 Werkboekje 'Weet wat je doet' (2009)

Het werkboekje wordt door sommige jongeren als helpend gezien: *'Ik hou meer gewoon elke dag bij van denk ik er aan of niet? En op zich maakt mij dat wel er bewuster van op welke momenten ik het doe en vaak ik het ongeveer doe. En ik ben er wel achter gekomen van ja het is niet erg als je eraan denkt. Zolang ik het maar volhoud vind ik het goed.'* (Jongere 3, 3.3.2) Jongere 5 geeft aan dat het werkboekje helpt ter overbrugging van de gesprekken. Wanneer er dingen gebeuren terwijl het gesprek een paar dagen later gepland staat, schrijft ze dit van haar af in het werkboekje: *'Ja als ik zeg maar ergens één keer in de week heb ik alleen een gesprek. En dan zegt ie ja tot die tijd moet je gewoon als je problemen hebt die schrift opschrijven. Dan kunnen we uitpraten. Dan ga ik uitpraten, en de volgende keer zeg ik alles weer, om niet te vergeten. Dan gaat ie gewoon meehelpen met staten.'* (Jongere 5, 5.3.1/5.3.4)

Iedere week wordt er van de jongeren verwacht om huiswerk te maken. In het werkboekje 'Weet wat je doet' (2009) staan opdrachten en wordt de weekstaat ingevuld. Het op de groep maken van huiswerk is verdeeld onder de jongeren. Drie van de vijf jongeren zegt wel huiswerk te moeten maken:

- ✓ *'Ja ik hou elke dag bij van denk ik er wel of niet aan.'* (Jongere 3, 3.4.1)
- ✓ *'Ja met volgende (onverstaanbaar) en dat soort dingen.'* (Jongere 4, 4.4.1)
- ✓ *'Dan krijg ik ook huiswerk.'* (Jongere 5, 5.4.1)

Twee van de vijf jongeren maken dit niet structureel:

- ✓ *'Ik vergat dat eerst wel vaak, de laatste sessie heb ik wel gemaakt omdat ik er toevallig aan dacht. Ik mag zelf weten wanneer ik het doe maar dat het er wel van komt. Het is ook niet zo dat hij te erg aandringt, is ook niet verplicht. Maar ik wil wel gewoon meewerken maar ik vergeet het vaak.'* (Jongere 1, 1.2.1, 1.2.2)
- ✓ *'Niet echt. Ik ben altijd het boekje kwijt.'* (Jongere 2, 2.4.1)

5.3 Ervaringen over de geboden begeleiding door een Brains4Use consulent

5.3.1 Hulpverleningsrelatie

In de interviews is aan jongeren gevraagd hoe zij de hulpverleningsrelatie zien tussen hen en hun Brains4Use consulent. Jongeren geven het volgende aan over hoe zij de band met hun Brains4Use consulent ervaren:

- ✓ *'Ik kan ook wel goed met drugsconsulent opschieten.'* (Jongere 1, 1.6.1)
- ✓ *'Ja ik mag haar heel graag.'* (Jongere 2, 2.9.1)
- ✓ *'Als ik geen klik heb met iemand doe ik ook niks.'* (Jongere 2, 2.9.2)
- ✓ *'Ze snapt me gewoon een leuke band.'* (Jongere 3, 3.9.2)
- ✓ *'Ja dat is wel echt heel belangrijk ja. Anders had ik het gelijk aan het begin al afgekapt.'* (Jongere 3, 3.9.4)
- ✓ *'Ja heel belangrijk. Dan heb ik tenminste iemand waarmee ik fatsoenlijk kan praten.'* (Jongere 4, 4.8.2)

Jongeren geven aan dat er veel vertrouwen heerst tussen hen en hun Brains4Use consulent:

- ✓ *'Ja alleen aan hem zou ik het dan vertellen.'* (Jongere 1, 1.5.2)
- ✓ *'Ja ik durf wel alles tegen haar te zeggen ja.'* (Jongere 2, 2.8.1)
- ✓ *'Nee maar gewoon dat ze wel te vertrouwen is en je nergens minder om laat lijken. Zo van nee je doet dit niet goed, je doet dat niet goed. Zoiets hoeft ik echt niet. Dan praat ik dr niet mee.'* (Jongere 3, 3.8.3)
- ✓ *'Ik kan heel goed met haar praten. Ik vertrouw haar ook als ik dingen zeg van dit moet je echt niet doorvertellen dan vertelt ze het ook niet door.'* (Jongere 4, 4.8.1)
- ✓ *'Ja. Want als je iemand kan vertrouwen kan je ook voor diegene zijn. Maar ja als je diegene ja hij doet niks en je vertrouwt het niet dan kan je echt niks zeggen dan ga je gewoon afstoten van diegene.'* (Jongere 5, 5.5.5)

Dit vertrouwen kenmerkt zich onder andere door openheid en eerlijkheid. Wanneer aan jongeren gevraagd wordt hoe belangrijk openheid en eerlijkheid is, benoemen drie van de vijf jongeren expliciet dat dit als heel belangrijk wordt ervaren:

- ✓ *'Ja hij raadt mij zelfs aan ik heb met hem bijvoorbeeld zelfs afspraken gemaakt ook dat ik alleen in het weekend drink.'* (Jongere 1, 1.5.3)
- ✓ *'Heel belangrijk. Want als ze niet eerlijk is dan heb je ook bijvoorbeeld als ze tegen mij zegt van ja je doet het goed terwijl ik het niet goed doe, dan ja zo van je doet het goed, je doet het goed, en dan zegt iemand anders nee je doet het niet goed.'* (Jongere 2, 2.8.2)
- ✓ *'Gewoon dat eerlijk en open is. En dat wat ik vertel dat hij niet doorverteld. En dat hij me helpt. Dat vind ik heel fijn.'* (Jongere 5, 5.6.4)

Jongeren geven aan dat ze eerlijk bij hun Brains4Use consulent kunnen zijn en dat ze zouden durven aangeven wanneer ze bijvoorbeeld tijdens een verlof hebben gebruikt. Vier van de vijf jongeren zegt hierover het volgende:

- ✓ *'Dan zou ik het wel doen. Want hij hoeft het niet door te vertellen.'* (Jongere 1, 1.5.1)
- ✓ *'Dat is eigenlijk niet voorgevallen, maar ik denk wel dat ik het anders zou durven zeggen.'* (Jongere 3, 3.8.2)
- ✓ *'Ik heb een keer gebruikt en toen ben ik gelijk naar haar toe gegaan, en heb ik haar verteld en heeft ze gezocht naar een oplossing, en de reden waarom.'* (Jongere 4, 4.8.3)
- ✓ *'Dat vind ik gewoon ook dat diegenen ook mij kan vertrouwen dat verdien ik ook vertrouwen van hem.'* (Jongere 5, 5.5.6)

Eén van de vijf jongeren geeft aan dat ze niet weet of haar gebruik eerlijk zal vertellen aan haar Brains4Use consulent, dit omdat ze geen middelen heeft gebruikt in haar perioden van verlof: *'Dat weet ik niet want ik heb helemaal niet gebruikt tijdens mijn verlof.'* (Jongere 2, 2.8.3)

5.3.2 Begeleiding door de Brains4Use consulent

Aan jongeren is gevraagd hoe Brains4Use (2009) gegeven wordt door Brains4Use consulenten. Jongeren hebben hier een eenduidige mening over en geven het volgende aan:

- ✓ *'Nou op zich wel goed, hij denkt wel mee en alles en geeft wel tips.'* (Jongere 1, 1.4.1)
- ✓ *'Ik vind het wel goed ja.'* (Jongere 2, 2.7.1)
- ✓ *'Heel goed. Ze pakt gewoon alle punten mee en vraagt ook wel door op dingen. En ze legt ook wel dingen uit als ik vragen heb.'* (Jongere 3, 3.7.1)
- ✓ *'Goed. Ik heb wel een hele goeie klik met haar. En ze begrijpt mij ook echt wel. Ja dat vind ik wel heel fijn.'* (Jongere 4, 4.7.1)
- ✓ *'Ik heb ik heb niet heel veel mensen gehad, ik heb alleen meneer Brains4Use consulent gehad. Ja en ik zeg eerlijk hij heeft zo veel geholpen. ik vind heel fijn hoe hij heeft geholpen.'* (Jongere 5, 5.8.1)
- ✓ *'Ja ik vind gewoon echt heel goed.'* (Jongere 5, 5.8.2)

Jongeren geven aan dat ze de manier waarop Brains4Use (2010) wordt gegeven prettig is. Zo stelt jongere 1 het volgende: *'Hij stelt vragen en ook niet op zo'n manier dat het irritant wordt.'* (Jongere 1, 1.4.2)

Wat verder naar voren komt in de interviews is dat jongeren het belangrijk vinden dat ze wat hebben aan het interventieprogramma. De jongeren 2 en 4 geven hier duidelijk hun mening over: *'Ja ik vind het gewoon belangrijk dat ik er echt wat aan heb. Dat heb ik ook wel, als ik er niks aan had dan was ik wel teruggevallen of zo. Ik heb nog steeds geen terugval gehad.'* (Jongere 2, 2.7.2/2.7.3/2.7.4)

5.3.3 Motivatie

In hoofdstuk 2.5 is te lezen dat jongeren zowel intern als extern gemotiveerd kunnen zijn. Bij het afnemen van de interviews valt op dat jongeren zowel intern als extern gemotiveerd zijn. Zo geeft jongere 5 aan intern gemotiveerd te zijn: *'En zegt ie ja waarom wil je stoppen? Omdat ik omdat ik klaar mee ben van problemen en jeugdzorg.'* (Jongere 5, 5.7.7)

Jongere 3 geeft aan ook een externe motivatie te hebben: *'Ja nou ja weetje eigenlijk ik kwam hier wel positief binnen maar ik kan hier wel gaan gebruiken maar dan sta ik straks weer in zicht en dan heb ik al helemaal niks. Want ik heb nu wel iets, en dat wil ik ook niet kwijt. Dus dat is meer mijn motivatie dus.'* (Jongere 3, 3.10.1)

Het valt op dat jongeren niet altijd gemotiveerd zijn om te stoppen met middelengebruik maar willen leren omgaan met hun middelengebruik. Jongere 1 zegt hier het volgende over: *'Het is niet dat ik ga stoppen met gebruik en drinken. Maar ik leer daar meer gecontroleerd gebruiken.'* (Jongere 1, 1.7.2/1.7.3)

Jongere 5 geeft aan dat ze erg met haar toekomst bezig is, dit blijkt uit het volgende: *'Ja en daarom heb ik gewoon stoppen ben ik aan mijn toekomst aan het denken. Kijk als ik al gewoon zo drugs ben ja.. niemand ga me aannemen om te werken. Omdat iedereen denk ja drugs gebruik je elke keer hoe kan je nou iets doen? En ik wil ook eindelijk één keer ook ja.. eind van maken. Gewoon naar de toekomst kijken. Als ik nu tot ik 18 ben ga ik gebruiken. Ik heb ook mensen gezien tot ze 18 gebruikten, ja en nu kan ze niet eens zelfstandig wonen en ja gaat ze nog steeds gebruiken als ze niet werk vinden geen school niks. Dus geen diploma. Want als je 18 bent niemand gaat je helpen. Dan ben je 18 volwassen. Dan zeggen zij zoek het maar lekker uit. Want we helpen jou, we hebben zoveel jou geholpen.'* (Jongere 5, 5.7.4/5.7.5/5.7.8/5.7.9/5.7.10, 2015)

5.3.4 Verbeterpunten

Ter afronding van de afgenomen interviews is de jongere de vraag gesteld of er verbeterpunten zijn. Jongere 1 heeft hier geen reactie op gegeven, de andere jongeren zijn eenduidig wat betreft de positieve gedachte over Brains4Use (2009):

- ✓ *'Nee. Niet echt nee. Ik vind dat ze het heel goed doet.'* (Jongere 2, 2.10.1)
- ✓ *'Nee eigenlijk niet echt. Nee ik vind het wel eigenlijk gewoon goed gaan.'* (Jongere 3, 3.11.1)
- ✓ *'Op zich niet. Het is fijner dan wat ik nu heb. Want ik heb nu (andere organisatie). En ja dat gaat helemaal nergens over. Nee. Brains4Use als je daar dan naar ging ging je helemaal met me mee. Gewoon helemaal in gesprek heel diepe gesprekken. En dat is ook helemaal met mijn verleden. En hoe het komt dat ik eigenlijk drugs gebruik. En bij (andere organisatie) gaan ze niet zo heel veel op in, gaat het van: Wat heb je gebruikt? En voor de rest niks eigenlijk.'* (Jongere 4, 4.10.1/4.10.2)
- ✓ *'Ja ik vind gewoon echt heel goed.'* (Jongere 5, 5.8.2)

Naast deze positieve feedback van de jongeren gaf jongere 3 nog een kanttekening mee: *'Ja we hadden eerst een tijd half vijf afgesproken meestal kwart voor negen werd. Tot half 10 hadden we maar de tijd. Dus doen we tegenwoordig onder schooltijd. Want we moeten natuurlijk wel echt de tijd voor nemen. Maar op zich is dat ook wel fijn omdat het snel, snel moet gebeuren. Maar gewoon de tijd heb om alles uit te zoeken. Ja dat je er gewoon alle tijd voor hebt. En niet aan een tijd vastzit. Dat vind ik in elk geval zelf fijn.'* (Jongere 3, 3.11.2/3.11.3)

5.4 Samenvatting

Wanneer er gekeken wordt naar de interviews valt op dat jongeren veelal een eenduidige mening hebben over hoe zij Brains4Use (2009) ervaren. Zo geven vier van de vijf jongeren aan Brains4Use leuk te vinden en er wat van te leren. Jongeren benoemen dat ze aan het denken gezet worden over hun drugsgebruik en dat dit hen helpt om hun doel te kunnen bereiken. Uit de interviews komt naar voren dat niet bij iedereen het doel gelijk is. Zo zijn er jongeren die als doel hebben gecontroleerd om te gaan met drugs en is stoppen niet het doel van deze jongeren. Brains4Use helpt jongeren in dat geval verantwoord om te kunnen gaan met het gebruiken van drugs. Jongeren geven aan Brains4Use als een prettig hulpmiddel te ervaren.

Jongeren vertellen dat zij niet altijd op de hoogte zijn van de methodiek Prochaska & DiClemente (1992) en dat zij niet altijd weten hoe de cirkel van verandering (1992) wordt ingezet. Twee van de vijf jongeren geven expliciet aan dat ze niet weten hoe deze methode precies werkt. Bij het afnemen van de interviews is naar voren gekomen dat Brains4Use consultants ook andere vormen gebruiken dan alleen het in gesprek gaan met jongeren.

Jongeren vertellen dat een rollenspel, het maken van een tijdlijn of het maken van een woordweb manieren zijn die gebruikt worden door Brains4Use consulenten. Af en toe vindt het gesprek buiten het kantoor plaats en wordt er een rondje buiten gelopen. Andere werkvormen worden gebruikt om op een andere manier het probleem van de jongere inzichtelijk te maken.

Over het werkboekje 'Weet wat je doet' (2009) wordt wisselend gesproken. Zo zijn er jongeren die aangeven dat het werkboekje hen helpt. Deze jongeren houden bij op welke momenten ze in hun hoofd bezig zijn met drugs en schrijven op wat zij tijdens het volgende gesprek zouden willen bespreken met hun Brains4Use consulent. Opvallend is dat het huiswerk niet structureel door iedereen wordt gemaakt. Drie van de vijf jongeren geeft aan het huiswerk daadwerkelijk te krijgen en te maken. Twee van de vijf jongeren geven aan dat het maken van huiswerk vaak vergeten wordt of dat het boekje snel kwijt is.

Uit de interviews is gebleken dat de band tussen jongeren en Brains4Use consulent als heel belangrijk wordt ervaren. Vier van de vijf jongeren geven expliciet aan een goede band met hun Brains4Use consulent te hebben. Jongeren vertellen dat het vertrouwen in hun Brains4Use consulent hoog ligt en dat ze goed kunnen praten met hun Brains4Use consulent. Dit benoemen alle jongeren. Drie van de vijf jongeren geven expliciet aan openheid en eerlijkheid belangrijk te vinden. Hierbij geven vier van de vijf jongeren aan dat ze eerlijk tegen hun Brains4Use consulent durven te zijn wanneer ze tijdens een verlof gebruikt hebben. De overige jongere geeft aan nooit in deze situatie beland te zijn geweest.

Jongeren zijn eenduidig wanneer het gaat om hoe Brains4Use wordt gegeven door hun Brains4Use consulent. Zo geven alle jongeren aan dat ze de manier van werken door hun Brains4Use consulent als goed en prettig ervaren. Jongeren geven aan dat de manier waarop er vragen gesteld worden fijn is. Er wordt benadrukt dat jongeren het belangrijk vinden om wat te hebben aan de gesprekken die gehouden worden met hun Brains4Use consulent. Tevens geeft jongere vier aan dat ze de diepgang en de betrekking van het verleden in de gesprekken als prettig ervaart.

Uit de interviews is gebleken dat jongeren gemotiveerd zijn om deel te nemen aan het interventieprogramma Brains4Use (2009). Zowel interne als externe motivatie speelt een rol bij de jongeren. Zo geven jongeren aan te willen stoppen met het gebruiken van drugs om een einde te maken aan problemen en jeugdzorg. Ook het besef dat er nu hulp geboden kan worden aan de jongere om te stoppen of te minderen met drugs is een reden. Nu is deze hulp er nog en later niet meer, geeft één van de jongere aan. Het denken aan de toekomst speelt bij één van de jongere een grote rol. Het valt op dat jongeren aangeven niet altijd gemotiveerd te zijn om te stoppen met het gebruik van middelen, maar dat de jongeren wel gemotiveerd zijn om te willen leren omgaan met het gebruik van middelen.

Wanneer de jongeren gevraagd wordt naar verbeterpunten voor het interventieprogramma dan komt hier weinig naar voren. Jongeren geven aan dat ze tevreden zijn over het programma. De enige kanttekening die gemaakt wordt, is dat het belangrijk is om tijd te nemen voor het programma. Deze jongere geeft aan het prettig te vinden als er voldoende tijd genomen wordt voor het voeren van een gesprek.

Hoofdstuk 6: Conclusie

Na bovenstaand beschreven informatie kan er een antwoord gegeven worden op de hoofdvraag van dit onderzoek: *Hoe werd het interventieprogramma Brains4Use (2009) in 2014 uitgevoerd en ervaren door Brains4Use consulenten en jongeren van 12 tot en met 18 jaar, die werkzaam en woonachtig zijn binnen de locatie Eefde van Internetzo?*

De methodiek van Prochaska & DiClemente (1992) staat centraal binnen het interventieprogramma Brains4Use. Uit onderzoek naar de scoreformulieren van de afgeronde trajecten van Brains4Use consulenten blijkt dat Brains4Use consulenten de fasen van Prochaska & DiClemente niet structureel beschrijven in evaluatieverslagen. Uit interviews komt naar voren dat de stappen wel gevolgd worden. Wanneer jongeren problemen ervaren die zich buiten Brains4Use (2009) voordoen, geeft de Brains4Use consulent voorrang aan dit probleem en wordt er tijdelijk afgeweken van de stappen van de methodiek Prochaska & DiClemente. Jongeren vertellen dat zij niet altijd op de hoogte zijn van de methodiek Prochaska & DiClemente en dat zij niet altijd weten hoe de cirkel van verandering (1992) wordt ingezet.

Uit zowel de literatuurstudie als de scorelijsten blijkt dat ambivalentie tot middelengebruik van jongeren een belangrijk gespreksonderdeel is om te behandelen, dit om de motivatie van de jongeren te behouden.

Motiverende gespreksvoering (2002) blijkt geautomatiseerd te zijn bij Brains4Use consulenten. Deze methode wordt gezien als positieve stimulans voor zowel de jongeren als Brains4Use consulenten.

Het werkboek 'Weet wat je doet' (2009) is helpend bij de motiverende gespreksvoering (2002). De motivatiethermometer (2009) wordt ingezet, dit gebeurt niet wekelijks. Wanneer de Brains4Use consulent een verandering waarneemt in de motivatie van de jongere, wordt de motivatiethermometer opnieuw besproken.

Het werkboek 'Weet wat je doet' (2009) wordt door de Brains4Use consulent als leidraad gezien voor de gesprekken. Het werkboek bevat onder andere opdrachten die gemaakt moeten worden als huiswerk. Dit huiswerk wordt in veel gevallen niet zelfstandig door de jongeren gemaakt, maar in samenwerking met de Brains4Use consulent. Een reden hiervoor is dat de zelfredzaamheid van de jongeren hiervoor nog niet voldoende ontwikkeld is.

Brains4Use consulenten geven aan dat de lay-out van het werkboek 'Weet wat je doet' (2009) van onvoldoende kwaliteit is. Zo is er te weinig schrijfruimte en staan er te lange teksten in het werkboek. Er is gebleken dat niet iedere Brains4Use consulent zich houdt aan het gebruik van het werkboek 'Weet wat je doet'. Er blijkt een eigen invulling gegeven te worden aan de gesprekken tussen de Brains4Use consulent en jongere.

Naast bovenstaande methoden wordt er ook gebruik gemaakt van andere technieken. Zo wordt er gebruik gemaakt van bijvoorbeeld een rollenspel, tijdlijn of woordweb. De jongeren geven aan dit als helpend te ervaren en het ook prettig te vinden dat er afwisseling wordt geboden in werkvormen. Daarnaast zijn deze werkvormen een hulpmiddel om het probleem visueel inzichtelijk te maken. Interviews met Brains4Use consulenten tonen aan dat niet iedere Brains4Use consulent zich comfortabel voelt bij het gebruiken van andere werkvormen.

Brains4Use consulenten geven aan dat de belangrijkste voorwaarde voor een traject met een jongere de hulpverleningsrelatie is. Zowel jongeren als Brains4Use consulenten concluderen dat zonder een relatie met veiligheid en openheid geen traject mogelijk is. Jongeren geven aan dat zij te allen tijde naar hun Brains4Use consulent durven te gaan wanneer een probleem zich voordoet. Dit toont aan dat de veiligheid gegarandeerd is en het onderlinge vertrouwen sterk is. Brains4Use consulenten geven hier een reden voor: *'Die is eigenlijk heel belangrijk want in dat gesprek gaat het kind jou alles vertellen. En dan is het de kunst ga daar vertrouwelijk mee om. Anders is het gewoon klaar'* (Brains4Use consulent 5, 5.8.3).

Aangezien de betrouwbaarheid en geheimhouding een plicht is, kunnen Brains4Use consulenten in conflict raken met zichzelf. Hierdoor is zelfzorg een essentieel onderdeel voor Brains4Use consulenten. Tijdens intervisiebijeenkomsten kan een ieder zijn dilemma voorleggen. Tevens is de locatiecoördinator van Brains4Use te allen tijde bereid om dilemma's één op één te bespreken, dit wordt als voldoende zorg ervaren.

Zowel interne als externe motivatie is aanwezig bij jongeren. Jongeren geven aan intern gemotiveerd te zijn omdat ze een eind willen maken aan problemen met jeugdzorg door middelengebruik. Externe motivatie heeft voornamelijk te maken met privileges die jongeren kunnen ontvangen wanneer hij/zij geen problematisch middelengebruik laat zien op de groep. Uit het onderzoek blijkt dat het doel van het interventieprogramma Brains4Use niet overeenkomt met het doel van de jongeren. Het doel van de jongeren is niet per se het verminderen of stoppen van het gebruik van middelen, maar leren gecontroleerd te gebruiken.

Essentiële waarden om het programma uit te kunnen voeren voor een Brains4Use consulent blijken aanpassingsvermogen en ontwikkeling van het interventieprogramma te zijn. De algemene indruk van jongeren is positief. Jongeren geven aan het interventieprogramma leuk te vinden en ervan leren. Er wordt benoemd dat er veel diepgang is in de gesprekken en dat het verleden van jongeren wordt betrokken wanneer er gesproken wordt over het middelengebruik. Jongeren geven aan zich gehoord te voelen. Tevens zijn de jongeren unaniem positief over de kwaliteiten van zijn/haar Brains4Use consulent. De manier van bevragen wordt als prettig ervaren. Het doel van de gesprekken, en het doel van de jongere, worden inzichtelijk gehouden. Dit motiveert de jongeren om het traject voort te zetten.

Hoofdstuk 7: Aanbevelingen

Om aandachtspunten aan het licht te brengen zijn er aanbevelingen geschreven. Deze aanbevelingen bevinden zich zowel op output niveau als outcome niveau. Het output niveau toont resultaten van het onderzoek, programma's en effecten. Het outcome niveau beschrijft maatschappelijke effecten (Roode, 2006).

Output:

- ✓ Het doel van Brains4Use (2009) is het verminderen van de kans op recidive en het terugdringen van middelengebruik (Boddeüs Oldenhuis, 2010). Jongeren hebben daarentegen in de interviews aangegeven als doel te hebben om gecontroleerd drugs te gebruiken. Hierdoor ontstaat de aanbeveling om te onderzoeken in hoeverre jongeren zelf het doel kunnen bepalen maar ook in hoeverre dit gekozen doel van de jongeren past bij de doelstelling van Brains4Use. Hierbij is het van belang te onderzoeken of Brains4Use consulenten hetzelfde doel hebben als de jongere op dat moment. Maar past dit dan nog bij het doel van Brains4Use? In hoeverre worden eigen doelen gedoogd? Harm Reduction (2011) zou een inspiratiebron kunnen zijn.
- ✓ Uit de interviews die zijn gehouden onder Brains4Use consulenten blijkt dat de lay-out van het werkboek 'Weet wat je doet' (2009) over het algemeen niet als prettig bruikbaar wordt ervaren. Er wordt aangegeven dat de schrijfruimte minimaal is, er teveel tekst in staat en het boekje regelmatig kwijt is. Een aanbeveling is om de vormgeving van het boekje aan te passen. Tips hiervoor zijn om het boekje uit te brengen op groter formaat en/of het te digitaliseren.
- ✓ Brains4Use consulenten geven aan geen bruikbare handvatten te hebben om verschillende werkvormen toe te passen. Er wordt gebruik gemaakt van verschillende (creatieve) werkvormen. Brains4Use consulenten geven aan hier niet in thuis te zijn en niet te weten wanneer ze een andere (creatieve) werkvorm toe kunnen passen. Een aanbeveling is om verschillende werkvormen op papier uit te brengen en hier een naslagwerk van te maken voor Brains4Use consulenten.
- ✓ Uit interviews blijkt dat er Brains4Use consulenten zijn die zich niet strikt houden aan de opzet van het interventieprogramma. Het is aan te bevelen om te onderzoeken of het niet houden aan de opzet van het interventieprogramma invloed heeft op het traject van de jongere. Het is daarbij helpend om verwachtingen van Brains4Use consulenten te bespreken met de landelijk coördinator van Brains4Use.

Outcome:

- ✓ Zoals in hoofdstuk één is beschreven heeft Brains4Use (2009) een hoofddoel: *'Het belangrijkste doel van Brains4Use is het verminderen van de kans op recidive door middel van het terugdringen van drugs- en alcoholgebruik bij jongeren die verblijven in een justitiële jeugdinrichting of residentiële (gesloten) jeugdzorg'* (Boddeüs Oldenhuis, 2010). Dit onderzoek heeft het volgende doel: Het verkrijgen van inzichten in de ervaringen en de inzet van het interventieprogramma Brains4Use door Brains4Use consulenten en jongeren tussen twaalf en achttien jaar die woonachtig of werkzaam zijn op de locatie Eefde van Intermetzo. Een aanbeveling is om te onderzoeken of de aanpak van Brains4Use consulenten heeft geleid tot minder recidivisten op locatie Eefde.

Hoofdstuk 8: Discussie

In het onderzoek naar literatuur blijkt dat er weinig tot geen informatie beschikbaar is over de geschiedenis van het interventieprogramma Brains4Use (2009). Om informatie te verkrijgen over de geschiedenis van het interventieprogramma is de landelijk projectleider hierover bevraagd. Het gevolg van deze minimaal beschikbare informatie is dat de beweegredenen van het oprichten van het interventieprogramma niet uitgebreid beschreven staat. Dit betekent dat er achtergrondinformatie voor de lezer gemist kan worden.

Tijdens de interviews met jongeren is opgemerkt dat niet alle jongeren zich makkelijk open kunnen stellen. Zo heeft er een interview plaatsgevonden waarbij de jongere met regelmaat antwoordde met ja of nee. Na doorvragen is er meer informatie verkregen. Dit heeft als consequentie dat de jongere niet alle bruikbare informatie heeft blootgegeven. Zo kan de vraag gesteld worden of de interviewvragen van goede kwaliteit zijn geweest. Waren de vragen open genoeg? Een open vraag kan immers moeilijk met ja of nee beantwoord worden.

Uit de interviews blijkt dat jongeren niet altijd hetzelfde doel hebben als het doel dat het interventieprogramma Brains4Use (2009) stelt. Zo stelt Brains4Use het verminderen van de kans op recidive door middel van het terugdringen van middelengebruik bij jongeren als doel (Boddeüs Oldenhuis, 2010). In de interviews die gehouden zijn met jongeren geven jongeren aan dat het doel van hun traject niet altijd het terugdringen van middelengebruik is, maar dat het doel is: leren verantwoord om te gaan met het gebruik van middelen. Het doel van het interventieprogramma Brains4Use is hierbij niet gelijk aan het doel van de jongere. Dit heeft als consequentie dat deze verschillende doelstellingen en verwachtingen kunnen zorgen voor onduidelijke situaties, wat invloed zou kunnen hebben op het traject van de jongere.

Brains4Use consulenten worden beoordeeld tijdens de gesprekken die gevoerd worden met jongeren door middel van scorelijsten. Deze scorelijsten worden alleen ingevuld door de locatiecoördinator. Hierdoor is er geen overleg mogelijk over het functioneren van een Brains4Use consulent met een tweede beoordelaar. Dit heeft als gevolg dat er bruikbare informatie over het hoofd wordt gezien.

Jongeren geven aan dat er weinig openheid ervaren wordt op de woongroep om te kunnen praten over het gebruik van middelen. Jongeren vertellen dat ze deze openheid vaak alleen ervaren bij hun Brains4Use consulent. Wanneer jongeren op de woongroep niet openlijk durven of kunnen praten over hun middelengebruik zou dit invloed kunnen hebben op het traject van de jongere. Dit betekent dat jongeren veelal een week met hun problemen zouden kunnen rondlopen, waardoor een gesprek te kort kan zijn om problematiek te bespreken en te werken aan het doel van de jongeren. Dit discussiepunt is naar voren gekomen tijdens een gesprek met een jongere na afloop van het interview. Het discussiepunt is daardoor niet gekoppeld aan het onderzoek, maar is een waardevol signaal wat we mee willen delen aan de landelijk coördinator.

Hoofdstuk 9: Evaluatie van het onderzoeksproduct en -proces

9.1 Inleiding

In de evaluatie wordt het product en proces geëvalueerd. Er zal een kritische blik geworpen worden op het evaluatierapport. Dit zal gebeuren aan de hand van een SWOT-analyse⁸. Daarnaast zal er per fase geëvalueerd worden hoe het proces is verlopen, wat het individueel leerrendement is geweest en hoe de samenwerking is verlopen. Tot slot zal er een evaluatie gegeven worden op de eerder genoemde doelstelling.

9.2 Productevaluatie

De productevaluatie zal beschreven worden aan de hand van een SWOT-analyse. Dit houdt in dat er geëvalueerd wordt op het evaluatierapport en dat hierin de sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen inzichtelijk worden gemaakt.

Strenghts (sterktes):

- ✓ Het eerste sterke punt dat heeft bijgedragen aan een voorspoedig verloop van het onderzoek is de keus om te beginnen met een literatuuronderzoek. Hierdoor is er voldoende kennis verkregen om het verdere onderzoek op te laten rusten. Er is een concrete en volledige topiclijst opgesteld aan de hand van de opgedane kennis. Door deze concrete en volledige topiclijst is er veel bruikbare informatie uit interviews ontstaan. Tevens was er een leidraad voor het uitvoeren van de documentanalyse. Door de opgedane kennis waren de documenten te begrijpen en daardoor bruikbaar voor het beantwoorden van de tweede deelvraag.
- ✓ Het plan van aanpak heeft gezorgd voor vertraging op de planning die gemaakt was. Door de kritische blikken van beoordelaars en begeleiders is er een concreet en sterk plan ontstaan. Dit sterke plan heeft ervoor gezorgd dat er duidelijkheid was over de inhoud van het onderzoek en is het onderzoek volledig afgebakend. Hierdoor is er een planning ontstaan die werkbaar was.
- ✓ Door goed overleg met de opdrachtgever zijn er vroeg in het proces geschikte kandidaten gevonden voor de deelname aan interviews. Dit heeft ervoor gezorgd dat er veel tijd is bespaard in het regelen van Brains4Use consultants en jongeren die wilden deelnemen aan de interviews. Hierdoor hebben de interviews op twee dagen kunnen plaatsvinden en kon er snel overgegaan worden op het verwerken van de interviews.

Weaknessess (zwaktes):

- ✓ Tijdens het afnemen van interviews met jongeren, bleek dat jongeren zich niet in alle gevallen volledig open stelden. Hierdoor is er bij een tweetal jongeren minder bruikbare informatie verkregen dan verwacht. Dit heeft ervoor gezorgd dat er veel van de techniek 'doorvragen' werd gevraagd om voldoende informatie te ontvangen. Door deze techniek toe te passen zijn er wel antwoorden verkregen, maar bleven de jongeren gesloten antwoorden geven. Hierdoor is er bruikbare informatie verloren gegaan in het citeren van jongeren.
- ✓ Bij het beantwoorden van de eerste deelvraag miste er achtergrond informatie op diverse zoekbronnen. Deze informatie, zoals de geschiedenis en het ontstaan van Brains4Use (2009), was waardevol geweest om een inleidend stuk te schrijven en de lezer mee te nemen in de geschiedenis van het interventieprogramma.

Oppurtunities (kansen):

- ✓ Een kans is dat Brains4Use consultants scherp gesteld worden door de uitkomsten van het evaluatierapport. Deze uitkomsten geven weer hoe het interventieprogramma wordt uitgevoerd door Brains4Use consultants. Deze weergave biedt Brains4Use consultants de kans om de kwaliteit te verbeteren of te waarborgen.

⁸ 'SWOT Analyse is een methode die men kan gebruiken bij het evalueren van sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen van een project of organisatie ten behoeve van de strategische planning ("Sterkte/Zwakte analyse", nd).'

- ✓ Een tweede kans is om het interventieprogramma organisatie breed in te zetten. Door de ervaringen die opgedaan zijn tijdens het onderzoek kunnen eventuele verbeteringen doorgezet worden en het interventieprogramma aangepast worden. Vervolgens is er een mogelijkheid om het programma te implementeren binnen de overige locaties van Intermetzo.
- ✓ De erkenning van Brains4Use (2009) is in 2015 verlopen. Door middel van dit onderzoek bestaat er een kans dat het programma opnieuw erkend kan worden door de erkenningscommissie van het Nederlands Jeugd instituut.

Threats (bedreigingen):

- ✓ Een bedreiging voor het Brains4Use (2009) is dat jongeren die deelnemen aan het programma in Eefde onder toezicht kunnen staan van een rechter. Dit kan betekenen dat een rechter beslist dat jongeren sneller overgeplaatst worden naar een andere omgeving, waardoor het traject niet afgerond kan worden.
- ✓ In vergelijking met andere verslavingsklinieken heeft Brains4Use een beperkt aanbod aan faciliteiten. Zo gaat de jongere in gesprek met de Brains4Use consulent en worden er, bijvoorbeeld bij een verslavingskliniek, opties geboden (zoals een bubbelbad/muziekrimte e.d.) die zorgen voor ontspanning bij de jongeren. Hierdoor kunnen andere klinieken aantrekkelijker lijken.
- ✓ Binnen Brains4Use staat openheid en vertrouwen centraal. De jongeren geven aan dat ze dit belangrijk vinden. Tegelijkertijd vertellen ze dat er op de groep weinig mogelijkheid en ruimte is om te praten over hun middelengebruik en moeilijkheden. Doordat de gesprekken slechts eenmaal per week plaatsvinden, is dit een lange tijd om te overbruggen voor jongeren. De bedreiging ontstaat dat jongeren andere, niet passende, manieren vinden om te kunnen omgaan met hun moeilijkheden.
- ✓ Gezien de bezuinigingen die op dit moment plaatsvinden binnen de jeugdzorg, ontstaat de bedreiging dat er gekort wordt op personeel. Dit betekent dat er minder tijd, of zelfs minder Brains4Use consulenten, beschikbaar zullen zijn om het interventieprogramma te kunnen dragen.

9.3 Procesevaluatie

9.3.1 Evaluatie per fase

Voordat er een start is gemaakt met het onderzoek is er een plan van aanpak opgesteld. In dit plan zijn stappen aan de orde gebracht als voorbereiding, dataverzameling, analyse en het schrijven van het evaluatierapport.

Vorbereiding

Tijdens de voorbereidingsfase is er literatuur verzameld over het interventieprogramma Brains4Use. Doordat de opdrachtgever documenten ter beschikking kon stellen was er direct informatie aanwezig die van belang was voor het verdere onderzoek. De eerste stap is daardoor gemakkelijk gezet. Deze documenten bestonden uit informatie van achterliggende theorie, horende bij het interventieprogramma Brains4Use (2009). Het bevatte supervisieverslagen van Brains4Use consulenten en tussen- en eindevaluaties van gesprekken die met jongeren zijn gevoerd. Bij de zoektocht naar bruikbare literatuur is de focus gelegd op afbakening. Welke informatie is nodig om de deelvraag te beantwoorden? Geprobeerd is om, door middel van afbakening, zo dicht mogelijk bij de vraagstelling te blijven. Het vinden van literatuur over het interventieprogramma Brains4Use heeft lichte moeilijkheden gekend. Zo zijn er weinig wetenschappelijke sites te vinden over het interventieprogramma. De methodieken die centraal staan binnen Brains4Use waren echter gemakkelijk te vinden, hier is veel informatie over beschikbaar.

Vanuit verzamelde literatuur zijn topiclijsten opgesteld die gebruikt zijn voor interviews met Brains4Use consulenten en jongeren. Ook bij het opstellen van de topiclijsten is rekening gehouden met afbakening en hetgeen wat echt van belang is om de deelvragen in een later stadium te kunnen beantwoorden. Het opstellen van de topiclijsten is gebeurd in overleg met de opdrachtgever. Dit heeft er voor gezorgd dat er transparant gewerkt is.

In de voorbereidingsfase is ook stilgestaan bij het plannen van afspraken om interviews af te nemen bij Brains4Use consulenten. Bij het plannen van interviews met jongeren is rekening

gehouden met moeilijkheden die vlak voor een interview kunnen plaatsvinden bij een jongere. De kans dat jongeren toch niet kunnen deelnemen aan een interview is meegenomen bij het plannen van afspraken. Er is daarom voor gekozen om ruim voldoende jongeren te vragen zodat er geen problemen zouden kunnen ontstaan wanneer jongeren niet meer kunnen deelnemen aan interviews. Het plannen van interviews is voorspoedig verlopen, er zijn geen moeilijkheden ondervonden bij het maken van afspraken met jongeren. De opdrachtgever heeft hierbij een helpende functie aangenomen. Zo heeft zij de school van de jongeren ingelicht over de geplande interviews en jongeren gevraagd of zij mee wilden werken met het onderzoek.

Dataverzameling

In de tweede fase, dataverzameling, zijn interviews afgenomen bij Brains4Use consultants die werkzaam zijn op de locatie Eefde van Intermetzo en jongeren tussen de 12 en 18 jaar die Brains4Use (2009) hebben gevolgd in 2014 en woonachtig zijn op locatie Eefde van Intermetzo. Deze interviews hebben veel bruikbare informatie opgeleverd om deelvraag drie en vier te kunnen beantwoorden, hetgeen in de volgende fase gedaan zal worden. Het afnemen van interviews is voorspoedig verlopen. Zowel Brains4Use consultants en jongeren hebben zich ingezet en hebben een positieve bijdrage kunnen leveren aan het onderzoek.

Analyse

In deze derde fase is alle verzamelde informatie geanalyseerd. Zo zijn de afgenomen interviews uitgeschreven, gelabeld en gefragmenteerd. Bij het uitschrijven van de interviews is opgemerkt dat er bruikbare informatie naar boven is gekomen. Het uitschrijven van interviews is voorspoedig verlopen. De opnameapparatuur is correct toegepast en hierdoor is het uitschrijven soepel gegaan. Het fragmenteren en labelen is tevens zonder problemen verlopen. Daarentegen is het lastig geweest om te ontdekken welke manier van labelen en fragmenteren juist is. Na overleg met de afstudeerbegeleider en overige studenten is er een werkzame manier ontstaan.

Schrijven van het evaluatierapport

De laatste fase kenmerkt zich door het uitwerken van de hoofd- en deelvragen. Doordat in de vorige fase informatie geordend en afgebakend is was de informatie op een gemakkelijke manier bij de juiste deelvraag te plaatsen. Het schrijven van het evaluatierapport is soepel verlopen.

9.3.2 Individueel leerrendement

Tijdens het onderzoek hebben er individuele leervragen centraal gestaan. Zo heeft bij Daniëlle de leervraag centraal gestaan om literatuur te koppelen aan de praktijk. Dit heeft zij geleerd door zich eerst in de literatuur te verdiepen, om vervolgens tijdens interviews jongeren en Brains4Use consultants te bevragen. Bij Ellen heeft de leervraag centraal gestaan om opgedane kennis uit het literatuuronderzoek toe te passen en te verwerken bij het uitschrijven van de deelvragen. Ze wilde leren verbanden te leggen tussen theorie en informatie die verkregen is tijdens interviews en de documentanalyse. Dit heeft zij gedaan door zich te verdiepen in de literatuur en vanuit deze opgedane kennis de literatuur te verbinden met de informatie die zij verkreeg tijdens het verdere onderzoek. Deze leerdoelen zijn zowel bij Danielle als bij Ellen behaald.

De kinderen/jongeren, die meegewerkt hebben aan het onderzoek, zijn woonachtig binnen de residentiële jeugdzorg. Dit maakt dat groepsleiding en Brains4Use consultants zorg dragen voor het opvoeden en het welbevinden van het kind. Het doel van Brains4Use is het terugdringen van het middelengebruik waardoor er wordt gestreefd naar een leefomgeving zonder middelen die de ontwikkeling kunnen beïnvloeden of stagneren. Voorgaande aspecten sluiten aan bij de verdiepingsminor pedagogiek.

Zowel Danielle als Ellen volgen naast de verdiepingsminor pedagogiek het uitstroomprofiel tot jeugdzorgwerker (verdiepingsminor jeugdzorg). De verdiepingsminor jeugdzorg richt zich op het begeleiden en trainen van jeugdigen die binnen een instelling zijn geplaatst. Dit sluit aan bij het onderzoek dat gedaan is naar Brains4Use. Dit interventieprogramma wordt uitgevoerd en ingezet binnen de residentiële jeugdzorg van Intermetzo.

9.3.3 Samenwerking

De samenwerking hebben we als zeer positief ervaren. Doordat wij voor de start van het onderzoek al bevriend waren wisten we wat we aan elkaar hadden. We delen dezelfde aanpak, wat inhoudt dat we hard willen werken om het doel te bereiken. In de voorbereidingsfase ontstond er vertraging doordat het plan van aanpak nog niet voldoende beoordeeld was. In deze periode hebben we ervaren dat we beiden een positieve en optimistische houding hebben, waardoor we geen negativiteit hebben ervaren ondanks de tegenslag die wij hebben gehad. Beiden vinden we het erg belangrijk om ons aan afspraken te houden. Dit heeft ervoor gezorgd dat we op elkaar konden vertrouwen. Open- en eerlijkheid vinden wij beiden belangrijke waarden, waardoor we problemen direct bespreekbaar hebben gemaakt. Dit zorgde ervoor dat er geen irritaties zijn ontstaan. Wanneer we terugblikken op de afgelopen periode komen wij tot het besluit dat we in de samenwerking niets anders zouden willen of doen.

Het contact met de opdrachtgever hebben wij als positief ervaren. Haar enthousiasme heeft ertoe geleid dat de motivatie vastgehouden kon worden gedurende het hele proces. Daarnaast heeft zij sturing gegeven in de voorbereidingsfase en is zij ondersteunend geweest bij het maken van afspraken voor de interviews met jongeren en Brains4Use consulenten. We hebben veelal digitaal contact gehad, maar indien het nodig was konden wij haar bezoeken of telefonisch spreken. Wij hebben dit als waardevol ervaren.

Onze afstudeerbegeleider nodigde ons uit tot denken en reflecteren. Hij koppelde ons steeds dezelfde vraag terug, namelijk: 'Wat zouden jullie doen?' Deze vraag heeft ons steeds aan het denken gezet. Dit heeft ons inspiratie gegeven om tot een volledig product te komen.

9.4 Doelstelling

De doelstelling van het onderzoek is: Het operationele doel van dit onderzoek is om voor 18 mei 2015 inzichten te hebben verkregen in de ervaringen en de inzet van het interventieprogramma Brains4Use door Brains4Use consulenten en jongeren tussen 12 en 18 jaar die woonachtig of werkzaam zijn op de locatie Eefde van Intermetzo.

De doelstelling is behaald door de opgedane kennis uit de literatuur waardoor deelvraag één beantwoord is. De opgedane kennis uit de documentanalyse, waardoor deelvraag twee beantwoord is. En de verkregen informatie uit de interviews met jongeren en Brains4Use consulenten hebben ervoor gezorgd dat deelvraag drie en vier beantwoord zijn.

9.5 Inhoudelijke bijdrage aan het beroep

Een Brains4Use consulent is een Social Worker met een aanvullende opleiding vanuit Brains4Use. Als collega SPH'er kunnen wij ons verplaatsen in Brains4Use consulenten die trajecten met jongeren doorlopen. Binnen het werkveld zien wij, als SPH'er, dat jongeren vaak in contact komen met middelen. Mede door dit onderzoek hebben wij inzichten verkregen in het middelengebruik en hebben wij veel mogen leren over verschillende methodieken. Methodieken die wij als SPH'ers in kunnen zetten.

Begrippenkader

Begrip	Omschrijving
Peer group	Een groep mensen die zeer beïnvloedend kan zijn op je gedrag. Deze invloed kan net zo groot zijn als de invloed van ouders op hun kind ("Peer Group", nd).
Recidive	De herhaling die kan optreden na een strafbaar feit of ernstig grensoverschrijdend gedrag ("Recidive", nd).
Inclusie	Een persoon laten deelnemen aan een onderzoek of programma ("Inclusie", nd).
Contra-indicaties	Een reden om iemand niet deel te laten nemen aan een onderzoek of programma ("Contra-indicatie", nd).
UCL	<i>'De Utrechtse coping lijst, is een vragenlijst die met behulp van 47 items, verdeeld over 7 subschalen, de cognitieve en gedragsmatige strategieën die mensen gebruiken om met probleem situaties om te gaan (m.a.w. coping) in kaart brengt. Coping is de manier waarop iemand zowel gedragsmatig, cognitief als emotioneel op aanpassing vereisende omstandigheden reageert (Engelen van, 2012).'</i>
Ambivalentie	Tegengestelde gevoelens ervaren, zoals bijvoorbeeld liefde en haat ("Ambivalentie", nd).
Zoekbronnen	Databanken, internet, wetenschappelijke websites.
Discrepantie	Gedragsvergelijking van zichzelf en anderen (tegenstrijdigheid) ("Discrepantie", nd)
SWOT - analyse	<i>'SWOT Analyse is een methode die men kan gebruiken bij het evalueren van sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen van een project of organisatie ten behoeve van de strategische planning ("Sterkte/Zwakte analyse", nd).'</i>

Bibliografie

- Abraham, M., & Buysse, W. (2013). *Procesevaluatie Brains4Use*. Den Haag: WODC.
- "Ambivalentie". (nd). Ambivalentie. Opgehaald van Encyclo.nl Nederlandse Encyclopedie: <http://www.encyclo.nl/begrip/ambivalentie>
- Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., de Goede, M., Julsing, M., Peters, V., & van der Velden, T. (2013). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek*. Groningen: Wolters-Noordhoff bv.
- Bartelink, C. (2013, Februari). Wat werkt: Motiverende gespreksvoering? Opgehaald van Nederlands Jeugd Instituut: [http://www.nji.nl/nl/\(311053\)-nji-dossierDownloads-Watwerkt_Motiverendegespreksvoering.pdf](http://www.nji.nl/nl/(311053)-nji-dossierDownloads-Watwerkt_Motiverendegespreksvoering.pdf)
- Boddeüs Oldenhuis, W. (2010, Maart 9). Brains 4 Use. Opgehaald van Nederlands Jeugd instituut: <http://www.nji.nl/Middelenmisbruik-en-verslaving-Praktijk-Erkende-interventies-Beschrijving-interventie?itemnr=122589>
- "Cirkel van gedragsverandering". (2010, Juni 14). Cirkel van gedragsverandering. Opgehaald van Movisie kennis en aanpak van sociale vraagstukken: <https://www.movisie.nl/tools/cirkel-gedragsverandering>
- "Contra-indicatie". (nd). Contra-indicatie. Opgehaald van Encyclo.nl Nederlandse Encyclopedie: <http://www.encyclo.nl/begrip/contra-indicatie>
- Daniel, V., & Harder, A. (2010). *Relatie als de sleutel? Ervaringen van jongeren en hulpverleners in de residentiële jeugdzorg*. Amsterdam: B.V. Uitgeverij SWP .
- "Discrepantie". (nd). Discrepantie. Opgehaald van Encyclo.nl Nederlandse Encyclopedie: <http://www.encyclo.nl/begrip/discrepantie>
- Douma, J. (nd). Het G-schema. Opgehaald van josdouma.nl: <http://www.josdouma.nl/pneumapastoraat/gschema.pdf>
- Engelen van, E. (2012, November). Uitgebreide toelichting van het meetinstrument - Utrechtse Coping Lijst (UCL). Opgeroepen op April 14, 2015, van Meetinstrumentenzorg: http://www.meetinstrumentenzorg.nl/portals/0/bestanden/424_1_n.pdf
- "Ex durante evaluatie". (2015). Ex durante evaluatie. Opgehaald van Beleids evaluatie.info: <http://www.beleidsvaluatie.info/de-kern-van-beleidsvaluatie/ex-durante-evaluatie/>
- Harm reduction coalition. (nd). Principles of Harm Reduction. Opgehaald van Harm reduction coalition: <http://harmreduction.org/about-us/principles-of-harm-reduction/>
- Hubble et al., 2. (2010). The Big Four. In V. H. Daniel, *Relatie als de sleutel? Ervaringen van jongeren en hulpverleners in de residentiële jeugdzorg* (p. 14). Amsterdam: B.V. Uitgeverij SWP .
- Hubble, M. D. (2006). *The heart and soul of change. What works in therapy*. USA: American psychological Association .
- "Inclusie". (nd). Inclusie. Opgehaald van Encyclo.nl Nederlandse Encyclopedie: <http://www.encyclo.nl/begrip/inclusie>
- Intermetzo. (2009). *Brains4Use - Programma Handleiding*. Eefde: Intermetzo.
- Jongepier, N. (2011, december 18). JeugdKennis verdieping voor professionals. Opgehaald van Gesloten residentiële jeugdzorg als veilige haven: <http://www.jeugdkennis.nl/jgk/Artikelen-Jeugdkennis/Gesloten-residentiele-jeugdzorg-als-veilige-haven?highlight>
- Kok, D., & Soorsma, E. Afbakening. *Afbakening*. Intermetzo, Ede.
- Kok, D., & Soorsma, E. Organogram. *Organogram*. Intermetzo, Ede.
- Leistra, M., & van den Berg, A. (2014). *Brains4Use Weet wat je doet - Opleiding drugsconsulent*. Eefde: Intermetzo.
- Miller, W. R., & Rollnick, S. (2010). *Motiverende gespreksvoering*. Ouderkerk aan de IJssel: Ekklesia.
- "Motivatatie quote". Motivatie quote. *Turn I wish into I will*. Quotesie.nl.
- "Motiverende gespreksvoering". (2010, maart 1). Motiverende gespreksvoering. Opgehaald van Movisie kennis en aanpak van sociale vraagstukken: <https://www.movisie.nl/esi/motiverende-gespreksvoering>
- Movisie. (2010, maart 1). Motiverende gespreksvoering. Opgehaald van Movisie kennis en aanpak van sociale vraagstukken: <https://www.movisie.nl/esi/motiverende-gespreksvoering>
- "Nederlands Jeugd instituut". (nd). Nederlands Jeugd instituut. Opgeroepen op 2015, van Nederlands Jeugd instituut: <http://nji.nl/>

- Nederlands Jeugd instituut. (nd). Structured Assessment of Violence Risk in Youth (SAVRY). Opgehaald van Nederlands Jeugd instituut: [http://www.nji.nl/nl/Databanken/Structured-Assessment-of-Violence-Risk-in-Youth-\(SAVRY\)](http://www.nji.nl/nl/Databanken/Structured-Assessment-of-Violence-Risk-in-Youth-(SAVRY))
- "Nederlandse drugsbeleid". (2015, Januari 27). Nederlandse drugsbeleid. Opgehaald van Trimbos instituut: <http://www.trimbos.nl/onderwerpen/alcohol-en-drugs/drugs-algemeen/nederlandse-drugsbeleid>
- "Over Internetzo". (2014). Over Internetzo. Opgehaald van Internetzo: <http://www.internetzo.nl/over>
- "Peer Group". (nd). Peer Group. Opgehaald van Encyclo.nl Nederlandse Encyclopedie: <http://www.encyclo.nl/begrip/peer%20group>
- "Principles of Harm Reduction". (2011). Principles of Harm Reduction. Opgehaald van Harm Reduction coalition: <http://harmreduction.org/about-us/principles-of-harm-reduction/>
- "Pro - change behaviour systems, inc.". (nd). The Transtheoretical Model. Opgehaald van Pro - change behaviour systems, inc.: <http://www.prochange.com/transtheoretical-model-of-behavior-change>
- "Recidive". (nd). Recidive. Opgehaald van Ecyclo.nl Nederlandse Encyclopedie: <http://www.encyclo.nl/begrip/recidive>
- Rigter, J. (2008). *Het palet van de psychologie*. Bussum: Couthino.
- Roode, A. (2006). *Handleiding voor het opstellen van meetbare doelstellingen*. Rotterdam: Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS).
- "Sterkte/Zwakte analyse". (nd). Sterkte/Zwakte analyse (SWOT analyse). Opgehaald van Bestuurszaken.be: <http://www.bestuurszaken.be/sterktezwakte-analyse-swot-analyse>
- van den Berg, A. (nd). *Voorstel erkenning Brains4Use*. Eefde.
- van den Berg, A., & Oude Elferink, R. (2014). *Brains4Use: Weet wat je doet - werkboek*. Eefde: Internetzo.
- van Hasselt, N. (2010, November). Preventie van schadelijk alcoholgebruik en drugsgebruik onder jongeren. Opgehaald van Trimbos instituut: http://www.trimbos.nl/webwinkel/productoverzicht-webwinkel/preventie/af/-/media/files/inkijkexemplaren/af1012%20preventie%20van%20schadelijk%20alcoholgebruik%20en%20drugsgebruik%20onder%20jongeren_web.ashx
- "Welkom bij de besloten groep". (nd). Welkom bij de besloten groep. Opgehaald van Horizon jeugdzorg en onderwijs: horizon.eu/welkom-bij-de-besloten-groep/